

Nart

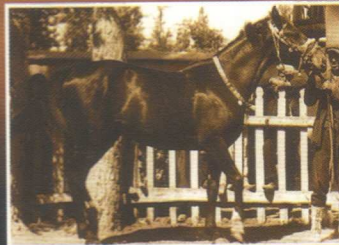
İKİ AYLIK DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ ISSN: 1302-2539

Uzunyayla Atları

**Kuzey Kafkasya Orjinli
Süt Ürünleri**

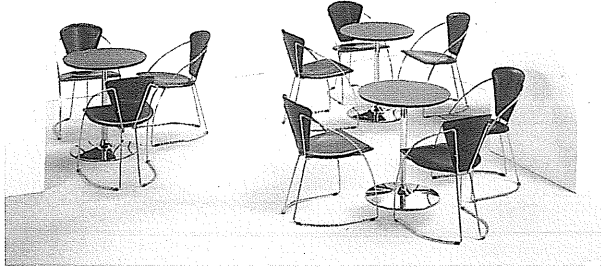
**Samsun'lu Genç
Karikatüristimiz**

**K'işokhoe Alim'i
Kaybettik**

LAMP 83
AYDINLATMA SAN. ve TİC. A.Ş.

DOĞRU ZAMANDA, DOĞRU YERDE, DOĞRU MİKTARDA, DOĞRU İŞİK...

LUXMATE®

Işık Kontrol Sistemi...

LUXMATE® Işık Kontrol Sistemi, aydınlatma sisteminde aygıt ve lamba değişikliği yapmadan farklı aydınlatma ortamları oluşturur.

Jaluzi, projeksiyon perdesi kontrolü ve elektrikli cihazlara on-off komutu verebilecek düzeni; PC, elektrik anahtarı, timer, günışığı, hareket sensörü ve uzaktan kumanda gibi kontrol elemanları ile yaratır. Tasarruf, kullanım kolaylığı ve konfor sağlar.

Lamp 83 ürünleri, Luxmate Işık Kontrol Sistemlerine uyumlu olarak tasarlanmıştır.

Uygulama ve detaylı bilgi için Lamp 83 Aydınlatma Proje Departmanına danışınız.

LAMP 83
AYDINLATMA SAN. ve TİC. A.Ş.

Merkez - Fabrika - Showroom

Ayazma Yolu, Yahya Kemal Mah. Turin İş Merkezi,
A-Blok "Lamp 83 Işık Evi" 80350 Kağıthane - İstanbul
Tel: (212) 294 70 00 (pbx) Fax: (212) 294 70 05
<http://www.lamp83.com> (01.09.2000'den itibaren)

Nart

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ
ISSN 1302 2539
Sayı 22 • Ocak Şubat 2001

Sahibi

Kafkas Derneği adına Muhittin Ünal

Yazı İşleri Müdürü

Hikmet Kandemir

Kapak

Ahmet Tayyar

Emeği Geçenler

Murat Canlı, Abdullah Durdu,
Filiz Durdu, Sine Göksoy,
Nejan Huvaj, Rahmi Lale,
Ziya Mis, Çetin Öner,
Özdemir Özbay, Erol Taymaz

Yazışma adresi

Nart Dergisi
Şenyuva Meriç sokak No:44
Beştepe Ankara
Tel: (0 312) 222 85 89 – 223 51 59
Fax: (0 312) 221 09 18

elektronik posta

kafter@kafter.org.tr

Web sitesi

<http://www.kafter.org.tr/>

Abonelik için Hesap No

Kafkas Derneği adına 105 150 numaralı
posta çeki hesabı

Abone Koşulları

Yurtiçi yıllık abonelik (6 sayı) 12 milyon TL
Avrupa yıllık 75 DM
ABD yıllık 50 USD

Yayın İlkeleri

Gönderilen yazılar yayımlansın veya
yayımlanmasın iade edilmez. Dergideki
yazı ve resimler kaynak göstermek
koşuluyla yayımlanabilir. Yayımlanan
yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dizgi

Nart Dergisi

Baskı

Takav Yayıncılık
(0 312) 385 58 64

Merhaba...

Çeksem kapıyı gitsem

Taşları arasında çimenler biten

Kaldırımlar boyunca gitsem

*Açık pencerelerinden beyaz yorganlar
görünen*

Işıklı dut gölgelerinden

Fakir mahallelerinin akkavakları

Yalansız suyla güneşle büyüyen

Ordan öte katırtırmakları sarı sarı

Bir erguvanlar vardı

Pembe mi desem deli mi desem

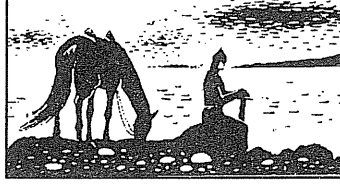
Bu ümit olmasa içimde

Buralarda bir gün beklemem...

Necati Cumalı

**Eğer yaşamımızı çocuklarımızda ve genç
kuşaklarda sürdürebilirse ölüm
bizim için bir son değildir.
Onlar bizdir artık; bedenlerimizse yaşam
ağacındaki solgun yapraklardır sadece...**

Nietzsche

Nart

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ • ISSN 1302 2539

OCAK ŞUBAT 2001 • SAYI 22

İÇİNDEKİLER

KAF-DER Başkanlar Kurulu Toplantısı	4
KAF-DAV Bilim Kurulu Çalışmaları Prof. Dr. Haydar Taymaz	7
BM İyi Niyet Heyeti'nin Abhazya Raporu	8
İnsan Hakları Derneği Abhazya Raporu Erol Anar	10
Moskova Ateşkes Antlaşması	14
Kurbanlarımızı Abhazya'da Kestirelim Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi	16
KAFİAD'dan Hakkı Kurmel'e Onur Ödülü	18
Hakkı Kurmel ve Hikmet Albayrak ile Kafkasya Yatırımları Üzerine	20
Anayurtta Acı Kaybımız: K'işokhue Alim	25
Geçmişten Günümüze Uzunyayla At Yetiştiriciliği Kaan M. İşcan	29
Türkiye'de Üretilen Kuzey Kafkasya Orijinli Süt Ürünleri Doç. Dr. Harun Uysal, Armağan Özkan, Fırat Gönül	35
Kefir nedir? Rahmi Lale	39
Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi'nin Sezer ve Şevardnadze ile Görüşmesi	41
Kafkas-1 "Çeçen Kılıçları" Üzerine Özdemir Özbay	44
Rita de Cassia Unger'in Düzce Deprem Yardımları	47
Ekonomi Elçileri Hamlet Nesrin Arpat	48
Bir Göç Yılgınıdır Yüreğim E. Açıyba	50
Samsunlu Beçiyko Aytek Ödüle Doymuyor	51
Tanrılardan Çalınmış Bir Yaşam Adnan Özveri	54
Resort Nalçık	55
Yeni Kitaplar	56
Haberler	57

KAF-DER BAŞKANLAR KURULU ANKARA'DA İKİ GÜN ÇALIŞTI

13-14 Ocak 2001 tarihlerinde Şube Başkanları ve Merkez Karar Yönetim Kurulu üyelerinin oluşturduğu BAŞKANLAR KURULU bu yılın ilk toplantısını Ankara'da yaptı.

Gündem uyarınca 13 Ocak günü 40 katılımcı ile Kaf-Der'in genel politikası, söylemleri, sorunları bir bir ele alındı. Yararlı eleştiriler, yorumlar ve değerlendirmeler yapıldı. Sonuçta;

- Şubelerin birbirleriyle ve Genel Merkez ile ilişkilerinin nasıl olması gerektiği,
- Şubelerin yöresel çalışmalarda nelere dikkat edeceği,
- Her şubenin gerçekleştireceği asgari etkinliğin neler olması gerektiği,
- Birbirine yakın şube ve derneklerin ortak etkinliklerinin nasıl organize edileceği,
- Bu yıl gerçekleştirilecek iki büyük bölgesel etkinliğin yerlerinin, tarihlerinin, programlarının ve şube etkinliklerinin bölge derneklerinin ortak toplantılarında tespit edilmesi için 4 ayrı bölgede toplantılar yapılması,
- Etkinlik sonrası düzenlenecek raporların ilgili yerlere ulaştırılması ve yaygınlaştırılması,
- Tüm şubelerin bilgisayar, internet ve elektronik posta imkanından faydalanması çalışmalarının yıl sonuna kadar tamamlanarak iletişim ağının geliştirilmesi,
- Kaf-Der söylemlerinin tüm şubelerce de göz önünde bulundurulması ve söylem birliğinin sağlanması, bölge toplantılarında da konunun gündemde bulundurulması,
- Başkanlar Kurulu ve MKYK toplantılarının her birisinin değişik bir şubede yapılmasının yararlı olacağı,
- konularında ortak görüşler oluşmuş ve kararlar alınmıştır.

Başkanlar Kurulu'nun 14 Ocak günü yapılan toplantısında 2001 yılı çalışma programlarının belirlenmesi konusu ele alındı. Genel Merkez çalışma programının tüm detaylarıyla ele alınması uzun zaman aldığından şube etkinliklerinin ayrı ayrı ele alınması imkanı kalmadı. Şube etkinliklerinin de Şubat ayı içerisinde tamamlanacak olan bölge toplantılarında son şeklinin verilmesine ve Genel Merkeze gönderilmesi karar verildi.

Genel Merkez'in 2001 yılı çalışma programında yer alan etkinliklerinden bazılarını şu şekilde maddeleştirebiliriz:

KAFKAS DERNEĞİ GENEL MERKEZİ 2001 YILI ÇALIŞMA PROGRAMI

13-14 Ocak 2001 tarihlerinde toplanan Başkanlar Kurulunca benimsenen Genel Merkezimiz 2001 yılı faaliyet programı aşağıdadır. Şubelerimizin uygulayacakları programlarla, şubelerimiz ve yöredeki diğer derneklerin ortaklaşa uygulayacakları bölgesel etkinlikler ayrı ayrı bölge toplantılarında belirlenmektedir.

1-Abhazy'a'nın tarihi, bugünkü durumu ve geleceğinin tartışılacağı, uzman bilim adamlarının konuşmacı olarak katılacağı uluslararası bir panel düzenlenecektir. Katılması düşünülen konuşmacıların elverişli zamanlarına göre tarihi ve programı daha sonra açıklanacaktır.

2-13-17 Haziran 2001 tarihlerinde Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenecek olan "Kafkas Sanayi ve Ticaret Fuarı"nın kültürel boyutu; Kafkasya ve diğer ülkelerden sanatçıların da eserleriyle katılacağı, söyleşilerin, imza günlerinin ve başka etkinliklerinde yer alacağı bir kültür şenliğine dönüş- türülerek tarafımızca gerçekleştirilecektir. Tarih Boyu Adige Kıyafetleri Koleksiyonuyla Yuri STAŞ, Çerkes ziynet eşyaları koleksiyonu ile Asiyet YEVUTİH, Çerkes el sanatı örnekleriyle Güçhe ZAMU- DİN gibi sanatçıların katılımını sağlamak amacıyla Kültür Bakanlığı'na müracaat yapılarak girişimler başlatılmıştır. Diğer Cumhuriyetlerimizin ve Türkiye'deki Çerkes kültürüyle ilgili sanatçılarımızın da katılımını istiyor, bu konuda öneriler bekliyoruz.

3-Abhazya'nın yaşadığı haksızlıkları anlatan ve önemli belgeler içeren "Abhazya'nın Beyaz Kita- bı" ve Maykop-Kuban Kültürü ile Ön Asya -Mezopotamya kültür ürünlerini karşılaştırarak çok önemli bilgiler aktaran "ADİGELERİN İLK ALTIN ÇAĞI" adlı özel arkeoloji kataloğu başta olmak üzere bu yıl 12 adet kitap yayınlanacaktır.

4-Kuzey Kafkasya'ya İtalya, Almanya, İsrail, Yunanistan, Kore ve Türkiye'den giderek orada top- rak işleyen, tarım ve hayvancılıkla uğraşan yabancıların çalışma koşullarını ve ürün verimini yansıtan bir film çekilmesi ve video kasetlerinin tüm şube ve derneklere ulaştırması sağlanacaktır.

5- Adigey televizyonunda yayınlanan "Adigeler Bir Araya Gelince" adlı program yapımcıları SVE- TA ve NURCAN ha- nımlar tarafından; Türkiye'deki yaşamı- mızın Anavatan'daki kardeşlerimize olduğu gibi tanıtılmasını teminen Türkiye'de çekmek istedikleri 4-5 program için gerekli planlama yapılıp, çekimlere yardımcı olunacaktır.

6- Bu yıl çok sa- yıda tur programı düzenleyerek çok sayıda insanımızın Anayurdunu görmesi sağlanacaktır. Turlar Mayıs-Ekim arası için

planlanmaktadır. 20 Mayıs tarihinde başlaması düşünülen turlarda öncelik tarımla uğraşan üreticile- rimize, köylülerimize ve muhtarlarımıza verilecektir.

7-Üç yıldır gerçekleştirmekte olduğumuz GENÇLİK TATİL PROGRAMLARI bu yıl Kuzey Kafkas- ya'da gerçekleştirilecektir. DÇB üyesi derneklerin bulundukları diğer ülkelerdeki hemşehri gençlerin de katılımı ile MAYKOP ve NALÇIK merkezli iki ayrı grup halinde tatil imkanı sunulacaktır. DÇB ile bir- likte hazırlanacak detaylı program ve katılım şekli Nisan ayının başında açıklanacak ve 10-12 gün sürecek tatil Temmuz-Ağustos aylarını kapsayacaktır. Kafkasya'da daha çok yerin görülmesi ve mali- yetin de düşürülmesi bakımından Trabzon-Soçi arasının gemi ile kat edilmesi diğer yolların otobüsle gezilmesi planlanmaktadır. Vize, yolculuk, konaklama ve yemek giderleri yaklaşık olarak belirlenip duyurulacaktır.

8-Geçen sene yapılan antlaşmalar ve mevcut mutabakata göre bu yıl deneme mahiyetinde 30-40 günlük ve 15'er kişinin katılabileceği iki ayrı dil eğitimi programı uygulanacaktır. Nalçık ve Maykop Üniversiteleri tarafından hazırlanacak olan programın başarı durumuna göre gelecek yıllarda daha çok genç gönderilecektir. İlk etapta gönderilecek gençlerimiz; konuşulanları tümüyle anlayan ama yeterin- ce konuşamayan ve kurs dönüşü Şubelerde okuma-yazma öğrenmek isteyenlere gönüllü öğreticilik yapabilecekler arasından seçilecektir ve her şubeden bir kişinin katılması şeklinde uygulanacaktır. Kursiyerlerin gidiş-dönüş yol ücreti, yemek ve konaklama masraflarını aileleri karşılayacaktır.

9-Maykop ve Nalçık'ta ilgililere ulaştırdığımız talebimize olumlu cevap geldiği takdirde her Şu- be'den ve işbirliği halinde olduğumuz derneklere gençlerin katılacağı ve mümkünse köylerde aileler yanında yaşlılarıyla 15-20 gün birlikte tatil yapacakları ve karşılığında da ev sahibi geçlerin aynı sü- reyde Türkiye'ye davet edileceği farklı bir tatil planlanmıştır. 20 Haziran tarihinden itibaren başlatmayı düşündüğümüz bu tatil türü için; talep ile davet durumuna göre gönderilecek öğrenci sayısı, tarihleri ve maliyetleri belli oldukça duyurulacaktır.

10-Kafkasya ile ilişkilerimizi artıracak ve dönüş katkıda bulunacak üç ayrı mevzuat değişikliği için çalışmalar sürdürülecektir.

11-Bu ay sonunda ŞEKERBANK tarafından piyasaya verilecek olan ve tahsilat yönünden Ziraat Bankası ile yardımlaşılacak olan NARTCARD'ın toplumumuza ait bir kart olduğunun duyurulması ve 2001 yılı içerisinde kullanıcı sayısının 9-10.000 seviyesine çıkartılmasına çalışılacaktır.

12- 21 Mayıs 1864 Çerkes Sürgün ve katliamının tüm dünyaya anlatımını teminen her imkandan faydalanılacak,uluslararası nitelikli toplantılara katılarak her zeminde dile getirilecektir. Bu yıl ki Yurtiçi anma programlarımızı bölgesel ve çok katımlı olarak, birkaç yörede uygulayacak ve sürgün olayını geniş kitlelere anlatmaya çalışacağız.

13- Geçen sene düzenlenen GENÇLİK TOPLANTISI'nın ikincisi daha çok katılımla bu yıl da gerçekleştirilecektir. Bu yıl ki toplantıda katılımcı gençlerin kendi şube ve derneklerindeki gençlik komisyonlarınca seçilerek görevlendirilmesi, daha az konunun detaylı olarak incelenmesi ve sonuçlar çıkartılması gibi bazı prensiplerin organize sorumlu gençlik komitesince ön planda tutulacağını umuyoruz. 1.Gençlik Toplantısına ait konuşmalar kitap halinde yayımlanacak, katılımcı gençlere ve ayrıca şubeler ve dernekler gençlik komisyonlarına da gönderilecektir.

14- NART Dergisine daha farklı bir içerik kazandırılacak ve Anavatan'dan ve Şubelerle Derneklerin etkinlik haberlerine daha çok yer ayırması sağlanacak, yeniden DOSYA sistemine dönülecektir. Kaf-Der çizgisine bağlı kalarak; karikatür, bulmaca, köy tanıtımları ve yerel haberler gibi ilaveler yapılacaktır. Yeni ilaveler ve başkaca yenilikler konusunda NART Yayın Kurulu tüm hemşehrilerimizi ve özellikle de gençlerimizi katkıda bulunmaya davet etmektedir.

15-Doç. Dr. Sevdâ ALANKUŞ ve öğrencilerinin başladıkları belgesel çalışmaları kapsamında İsrail, Suriye ve Kafkasya bölümlerinden bir veya ikisi bu yıl tamamlanacaktır.

16-Ünlü Fotoğraf Sanatçısı Ozan SAGDIÇ tarafından Kafkasya'da çekilen fotoğrafların sponsor bulabildiğimiz takdirde sergilenebilmesi için özel bir Kafkasya fotoğraf sergisi düzenlenecektir. Fotoğraflardan istifade ile diğer etkinlikler için sinevizyon gösteri hazırlığı yapılmaktadır.

17- Tüm şubelerimiz kendi yörelerindeki hemşehri varlığını tespit için taban taramaları yapacaklar gerekirse birer telefon rehberi hazırlayacaklardır. İlk etapta şubelerimize ve diğer derneklere gönderilen bilgi formları tamamlanarak daha sağlıklı iletişim oluşturulacak, bölgesel bazda bu çalışmalar genişletilecektir.

18-Çerkesleri, Anavatanları Kafkasya'yı ve uğradıkları haksızlıklar ile sorunlarını Dünya kamuoyuna anlatabileceğimiz nitelikli bir film için senaryo yazmak üzere sayın Çetin ÖNER görevlendirilmiş olup finans için uluslararası kuruluşlarla görüşülecektir.

19- "Adım Adım Anayurt Kafkasya'ya Dönüş" konusunda uygulanabilir pratik projeler geliştirmek üzere duyarlı her insanımızdan görüş ve öneriler bekliyoruz. Bu öneriler ciddiyetle değerlendirilecektir. Nart dergisi de bu tartışmalar için her sayısında yeterli sayfasını okurlarımıza tahsis ederek katkıda bulunacaktır.

20-Hukuki alt yapısı için çalışmalar sürdürülmekte olan "KAFKASYA İÇİN BİR DOLAR" projesinin tanıtım ve duyurulmasına devam edilecek, yasal çerçeve ve izin işleri tamamlandıktan sonra para toplanmaya başlanacaktır. Ayrıca, projenin kapsamı, uygulama alanı ve şekli netleştirilecek ve zamanı geldiğinde duyurulacaktır.

21-Bu yıl, İlk baharda 4 ayrı bölgemizde ayrı ayrı tarihlerde ve çok katımlı piknikler ile bir tanesi Çorum yöresinde ikincisi de Manisa ili Yeniosmaniye Köyü'nde olmak üzere, Kafkasya'dan ve diğer ülkelerden de katılımın olacağı büyük iki Bölgesel Toplantı düzenleyeceğiz.

22-Nalçık, Maykop ve Kuban Üniversiteleri'ne bu yıl da yüksek öğrenim için öğrenci göndermeye devam edeceğiz. Ayrıca, adı geçen üniversite mezunlarının fazlaca problem yaşamadan diploma muadeletlerini alabilmelerini teminen YÖK nezdinde başlatılan çalışmalarımız devam edecektir. Gerekirse YÖK'den görevli bir heyetin Kafkasya'ya götürülmesi ve fiili durumu gözleriyle görmeleri sağlanacaktır.

23-Kaf-Der olarak başlatmış olduğumuz çalışmalarla yıl sonuna kadar bütün şubelerimizi bilgisayara kavuşturup internetle bağlantılarını temin edeceğiz. Bu gün itibariyle 25 şubemiz internete girme imkanına kavuşturulmuş olup diğerleri için de çalışmalarımız sürmektedir. Çalışmalarını yeterli bulmadığımız iki-üç şubemizi de kapatıp kalan şubelerimiz, Genel Merkez, DÇB ve DÇB'ye üye derneklerle anında haberleşme sistemini tamamlayacağız.

Hemşehrilerimizin bilgisine sunarız
KAFKAS DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

KAFKAS ARAŞTIRMA KÜLTÜR VE DAYANIŞMA VAKFI

BİLİM KURULU ÇALIŞMALARI

Prof. Dr. A. Haydar Taymaz

Vakfımızın Geçici Yönetim Kurulunun 15.04.2000 günü yapılan toplantısında Bilim Kurulu Yönetmeliğinin Dr. Cahit Tutum ve Prof. Dr. Haydar TAYMAZ tarafından hazırlanması kararı verilmiştir. Hazırlanan yönetmelik taslağı 19.04.2000 tarihinde 12 öğretim elemanının katıldığı toplantıda incelenmiş ve geliştirilmiştir. Geçici Yönetim Kurulu 25.05.2000 tarihli toplantıda Bilim Kurulu yönetmeliği incelenmiş, **Bilim Kurulunun Prof. Dr. Ali Haydar Taymaz, Prof. Dr. Ayhan Sezer, Doç. Dr. Ayla Sevim, Dr. Cahit Tutum, Doç. Dr. Erdem Ünlü, Prof. Dr. Erol Taymaz, Prof. Dr. Fazıl Tekin, Prof. Dr. Handan Sezer, Yazar Özdemir Özbay, Prof. Dr. Rauf Arıkan, Prof. Dr. Refik Özkan** ile Vakıf Yönetim Kurulu tarafından görevlendirilecek bu üyeden oluşturulması ve mütevelli heyet toplantısında sunulması uygun görülmüştür. 28.05.2000 tarihinde yapılan mütevelli heyet toplantısında Bilim kurulu yönetmeliği hükümleri açıklanmış ve kabulü için oylama yapılmış ve oybirliği ile kabul edilmiştir.

Vakıf Bilim Kurulu ilk toplantısını 18.11.2000 günü

yapmıştır. Bu toplantıda Bilim Kurulu Başkanlığına Ali Haydar Taymaz, Başkan Yardımcılığına Özdemir Özbay ve Sekreterliğine Ayla Sevim seçilmiştir. Bilim Kurulu aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- Yararlı Dergi ve sürekli yayınlara abone olunmasına,
- Üniversitelerde çalışmakta olan öğretim elemanlarının bilgilendirilmesine,
- Üniversitelerde Kafkaslarla ilgili yapılan tez çalışmalarının toplanmasına, Kafkasya'daki Araştırma enstitüleri ile işbirliği yapılmasına,
- Kütüphane ve dokümantasyon merkezi kurulmasına, Osmanlı arşivindeki belgelerin sağlanmasına, araştırmacı ve yazarların yararına sunulmasına
- Vakfımıza incelenmek üzere sunulan Adıgelerin altın çağı, Selçuklular ve Kafkasya, Araştırma teknikleri adlı eserlerin Haydar Taymaz, Refik Özkan ve Özdemir Özbay tarafından incelenerek hazırlanacak raporların sunulmasına
- Kafkas tarihi, coğrafyası, kültürü konularını içeren, Çerkesleri tanıtan bir el kitabının hazırlanmasına, bunun için bir çalışma grubunun oluşturulmasına,
- Kuzey Kafkasya ve Kafkaslıların yararına çalışmalar yapan kişileri hizmetlerini değerlendirmek ve gençleri özendirmek amacıyla ile Vakıf'ça hizmet ödülü verilmesini sağlamak üzere Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı Hizmet ödülü yönergesi hazırlanmasına
- Vakfımızın amaçlar doğrultusunda çalışmalar yapacak kişileri destekleme çalışmalarını değerlendirme ve yayın lama esaslarını belirlemek üzere Kafkas Araştırma, Kültür ve Dayanışma Vakfı Proje destekleme yönergesi hazırlanmasına,
- 2001 yılı çalışmaları için Vakıf Başkanlığından üç milyar lira tahsilatın talep edilmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

Üniversitelerimizde görevli Kafkas kökenli öğretim elemanlarının adreslerinin belirlenmesi çalışmaları devam etmektedir. Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı Proje destekleme yönergesi ile hizmet ödülü yönergesi hazırlanmış olup yapılacak toplantıda incelenerek geliştirilecektir.

Abhazya

Birleşmiş Milletler Gündeminde

BM İYİ NİYET HEYETİ'NİN

RAPORU

12-20 Eylül 1992

1. Abhazya'daki aniden ortaya çıkan kriz, bu yılın başından beri heyete bildirildiği üzere yaklaşık 11 milyar rublelik eşya kaybına ve Gürcüstan'ın ana ticaret ortağı Rusya Federasyonu ile ilişkilerinin hemen hemen kesilmesine ve etnik Abhaz Yönetiminin eski Abhaz Otonom Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni, bağımsız bir Cumhuriyet olarak ilan etmesine bağlı hareketlere neden olan Abhazya ve Batı Gürcüstan'daki yaygın sabotaj ve yağmalama olaylarına bağlanabilir.

2. Abhazya'daki durum, Gürcüstan Hükümeti'ne kargaşa yaratan eski Cumhurbaşkanı Gamsakhurdia'nın çabaları, Abhazya'daki önemli miktardaki Kuzey Kafkas savaşı ile Abhaz tarafını destekleyen bu bölgeden malzeme tedarikinin olması kadar burada üslenen BDT Silahlı Kuvvetleri unsurlarından büyük çaplı silah sağlamanın görünür kolaylığından önemli ölçüde etkilenmiştir. Orduya bağlı olmayan Gürcü unsurların varlığı ve Gürcüstan Silahlı Kuvvetlerinin disiplinden yoksunluğu sorunu artırmaktadır.

3. Gürcüstan'ın kuzey-batı kısmındaki Abhazya'nın 540 bin civarındaki nüfusunun yalnız yaklaşık % 18'i Abhaz'dır. Nüfusun çoğunluğunu % 47 ile Gürcüler, % 13 ile Ruslar ve % 18 ile Ermeniler ve diğerleri oluşturur.

4. Gürcülerle Abhazlar arasındaki ilişkilerdeki gerginlik artıp, ek-

silmektedir. (Abhazların, etnik olarak Gürcülerle değil Kuzey Kafkas Dağ kavimleri ile bağları vardır. Kuzey Kafkasyalılar gibi Abhazların önemli bir bölümü Müslümandır) Oldukça yakın zamanda, Abhazya Otonom Cumhuriyeti'nin Gürcüstan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nden ayrılarak Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'ne katılması kampanyası başlatıldığında gerginlikler ortaya çıktı. Bu, Rusya Federasyonu ve Gürcüstan'ın ikisi tarafından reddedilirken Abhazlara Abhazya Parlamentosu'nda ölçsüz oranda temsili de içeren hatırı sayılır imtiyazlar sağlandı. Bu imtiyazlar, sonuçta Gürcüler arasında, şimdilerde çok açık olan Abhazların adaletsiz tercihli muameleden yararlandıkları şeklinde, büyüyen bir anlayışa yol açtı.

1989'da Abhazya'nın Gürcüstan'dan ayrılarak, 1921'den 1930'a kadar sahip olduğu tam Birlik Cumhuriyeti statüsünün verilmesi için talepler yeniden yapıldı. Gürcüler arasındaki olumsuz tepkiler, önemli sayıda ölümle sonuçlanan şiddet olayları dizisinin başlangıcına sebebiyet verdi.

5. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Gürcüstan'ın bağımsızlığına yol açan olaylar, daha da ileri Abhazya'nın bağımsızlığı taraftarlarına cesaret vermiştir. 1990 Ağustos'unda, Abhazya Parlamentosu Gürcü temsilcilerin yokluğunda, Abhazya'ya Gürcüstan'dan bağımsız, Sovyetler Birliği'nin bağımsız bir cumhuriyeti ilan etti. Bu, Gürcüstan Parlamentosu tarafından hemen bozuldu.

6. Gamsakhurdia'nın Cumhurbaşkanlığı sırasında Abhaz yönetimi ile Gürcüstan Hükümeti arasında, Abhazya Parlamentosu'ndaki 28 sandalyenin nüfusun % 18'ini oluşturan Abhazlara, 26 sandalyenin nüfusun % 47'sini oluşturan Gürcülere, 11 geri kalan % 35'ini oluşturan çoğunluğu Rus ve Ermeni olanlara ayırdığı yeni bir seçim kanunu üzerinde uzlaşma sağlanmıştı.

Kanun, önemli kararların üçte iki çoğunlukla alınması zorunluluğunu şart koşmuştu. Aralık 1991'de bu seçim kanunu esas alınarak yeni bir parlamento seçildi. Fakat bu yeni kanun politik gerginliği düşürmedi. Tam tersine 1992'nin ilk yarısında Abhazya Parlamentosu iki muhalif gruba ayrıldı. (11 Ermeni ve Rus temsilcileriyle Abhaz ve Gürcüler ikisi arasında hemen hemen eşit olarak bölündüler) ve Parlamento'nun bir bütün olarak işlemesi için tüm amaçlar ve niyetler sona erdi.

7. 1992'nin Ortalarında Gürcüstan Hükümeti polisin süregelen sabotaj ve yağmalamaları kontrol edemediğine karar vererek, yaklaşık iki bin Gürcü birliğini demiryolu ve haberleşme bağlantısını korumak gayesiyle göndermeye karar verdi. Şevardnadze birlikleri bölgesi içinde yer değiştirmenin Gürcüstan Cumhuriyeti Bağımsızlık hakkı olduğunu vurguladı. Şevardnadze, BM heyetine bu düzenlemeler hakkında Ardznba ile gö-

rüştiğini açıkladı.

8. 14 Ağustos 1992'de Gürcü birlikleri, Abhazya'ya girdiğinde yaklaşık ikiyüz ölüm ve yüzlerce yaralanma ile sonuçlanan şiddetli çatışmalar patlak verdi. **Şevardnadze**, kendisinin uyuşmazlığı sınırlamak için Gürcüstan'daki çeşitli politik liderler tarafından eleştirilen bir kararla Gürcü Silahlı Kuvvetlerinin Abhazya'da boydan boya ilerlemesini tahdit etmesini gösterdi. Çatışmalar patlak verdiğinde, Abhaz yönetimi Suhum'dan şu anda çalıştığı Gudauta'ya geçti. Şiddet Abhazya'daki çeşitli etnik orijinli kırk bine yakın insanı mülteci ve yerinden edilmiş durumuna düşmesine neden olmuştur.

9. Abhaz halkının yasal keder verici durumları olduğunu bilerek, **Şevardnadze**, Gürcü birliklerine karşı saldırının kışkırtma olmadan ve önceden planlanmış olduğuna inandığını vurguladı. **Şevardnadze** Kuzey Kafkasyalı savaşçıların çatışmalar patlak vermeden önce Abhazya'ya geldiğini iddia etti. **Şevardnadze**, bu yılın başlarında, Gürcüstan Hükümeti Güney Osetya ile meşgulken, Abhaz yönetimi, 400 ila 600 kadar güçlü ve tek etnik kökenli ulusal muhafız yerleştirmek gibi önlemlerle Tiflis'teki yöneticileri kışkırttığını da ilave etmiştir.

10. **V. Ardznba**, Gürcüstan ordusunun Abhazya'ya girmesinin belirtilen sebebinin, Abhazya halkına "baskı yapmak" için yalnızca bir bahane olduğu fikrini iddia etmektedir. **V. Ardznba** Gürcü birliklerin Abhazya'ya girmesinden önce, **E.Şevardnadze**'nin kendisiyle telefon görüşmesi yaptığını yalanladı.

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Gürcüstan'ın bağımsızlığı ve Gürcüstan'ın 1921 Anayasasını kabul etmesi, Abhazya'nın bağımsızlığını ilan yoluyla elde etme hakkı olduğu yasal bir boşluk yarattı.

B. 3 EYLÜL ANTLAŞMASI

11. Başkan **Yeltsin** ve Konsey Başkanı **Şevardnadze**'nin imzaladığı ve **V. Ardznba** da dahil Abhazya liderlerince onaylanan 3 Eylül Antlaşması, Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünü garanti eder. Antlaşmaya uymayı sağlamak için Rusya Federasyonu, Abhazya ve Gürcüstan temsilcilerinden oluşan bir Gözetim ve İnceleme Komisyonu kurar. Gürcüstan'ın dışından gelmiş olan yasadışı silahlı güçlerin silahsızlandırılmasını ve çekilmesini sağlar, Abhazya'daki Gürcüstan Silahlı Kuvvetlerin demiryolu ve belirli diğer tesisleri korumak için gerekli uzlaşmış bir miktara indirilmesini sağlar, 10 Eylül 1992 tarihi itibarıyla, alıkonulan esir ve tutsakların değişimini, malların ve insanların serbest dolaşımında tüm engellerin kaldırılması ve mültecilerin evlerine geri dönmesi ile kayıp insanların aranmasını, 15 Eylül 1992 tarihi itibarıyla Abhazya'nın yasal yöneticilerinin yeniden normal çalışmaya başlamasını talep eder ve **BM** ile **Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı**'na antlaşma prensiplerinin desteklenmesi için çağrıda bulunur.

12. **Şevardnadze**, 3 Eylül Antlaşması'nın önemini altını çizerek, bunun tam uygulanmasını talep eder. **Şevardnadze**, Abhaz tarafını özellikle Kuzey Abhazya'da Bzip nehri boyunca ateşkesi ihlal etmeye devam ettirmekle suçladı. Ateşkes özellikle üçlü komisyonun Rus birliklerini iki taraf arasına girmesinde başarı sağladığı Gumista nehri boyunca sürdürmekte olduğu dikkate değerdi. **Şevardnadze**, Kuzey Kafkasyalı düzensiz güçlerin çekilmesi ile ateşkesin birbirinden ayrılmaz konular olduğunu vurguladı ve Gürcüstan'ın birliklerini demiryolu ve diğer tesisleri korumaya yetecek kadar uzlaşmış bir sayıya indirme arzusunu teyit etti.

Şevardnadze, Abhaz Parlamentosu'nun acil olarak Suhum veya Abhazya'da başka bir yerde toplanarak şimdiki yönetimin işbaşında kalıp, kalmaması konusunda gizli oyla karar vermesini istedi.

13. **Şevardnadze**, Abhazya'nın Özerkliğinin korunmasının ve onun kendini yönetme statüsünü sürdürmesinin gereğini kabul etti. Bununla birlikte, Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünün korunması için bir çözüm olmasının ve bunun Abhaz ve Gürcü her iki tarafca da kabul edilebilir olmasının zorunluluğunu vurguladı.

14. **V. Ardznba**, Gürcüstan yanlısı bir döküman olarak tanımladığı, 3 Eylül Antlaşması'nı imzalaması için kendisine baskı yapıldığını belirtti. Ayrıca Abhazya'nın Gürcüstan'ın bir parçası olmadığını ve antlaşmadaki Gürcüstan'ın toprak bütünlüğü konusunun Abhaz ya'yı etkilememekte olduğunu ifade etti. Gürcüstan'ı antlaşmayı ihlale devam etmekle suçlayarak, Gürcü birliklerinin halen sivillere saldırma ve yaygın yağalama ile uğraştığını iddia etti.

15. **V. Ardznba**, Gürcü birliklerinin, Kuzey Kafkasyalı unsurların çekilmesini ve Abhaz yetkililerinin çalışmalarına yeniden başlamasını da kapsayan antlaşmanın diğer konuları da yürürlüğe konmasını beklemeden Abhazya'dan çekilmesi gerektiğini belirtti. **Ardznba**, Tiflis yönetimiyle bir tür federasyon veya konfederasyon kurulması için doğrudan görüşme talebinde bulundu.

C. Gözlemler

16. Abhazya'daki durumun gerginliği ve savaşın, Gürcüstan sınırlarını kolayca aşabilecek yapısı devam etmektedir. Eğer önlem alınmazsa, sorun etnik ve dini boyutlar kazanarak komşu ülkeleri de içine çekebilir.

3 Eylül Antlaşması'nın geniş ölçüde uygulanamaması sürmektedir. Abhazya'da hukuk ve düzen büyük ölçüde bozulmuştur.

17. Antlaşmanın doğru uygulanması, barışçı yoldan uzlaşmanın görüşülebileceği bir zemin oluşturur. Uluslararası topluluğun desteği, iki tarafı da anlaşmaya itaat etmeye ve Abhazya'da ilgili tüm taraflara uygun bir politik uzlaşma için görüşmeye cesaretlendirebilir.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

31.08.1993

14 Ağustos 1992'den bu yana sürmekte olan **Abhazya** ile **Gürcüstan** arasındaki savaşı yerinde incelemek ve bir rapor hazırlamak üzere Abhazya Cumhurbaşkanı **Vladislav ARDZINBA**'dan bir çağrı almıştık.

Türkiye'de süre giden yoğun insan hakları ihlalleri nedeniyle bu çağrıya bugüne değin yanıt verememiştik.

Geçtiğimiz günlerde Derneğimizin aylık organı olan İnsan Hakları Bülteni Yayın Yönetmeni **Erol ANAR**, **Abhazya**'ya giderek insan hakları ihlalleri konusunda incelemelerde bulunmuş ve bir rapor hazırlamıştır. Rapor ekte sunulmuştur.

Bu sorunun çözümünde, AGİK Paris Şartı süreci ve toprak bütünlüğü esas alınarak kuvvet kullanımı durdurulmalı, soruna **barışçıl ve siyasal çözüm** aranmalıdır. **Halkların Yaşama ve Barış Hakkı Bildirgesi** doğrultusunda sorunun ivedi çözümü biran önce bulunmalıdır.

Kamuoyunun bilgisine sunulur.

Akın BİRDAL
İHD GENEL BAŞKANI

ABHAZYA RAPORU

Erol Anar

20 Temmuz 1993'de Abhazya'ya giriş yaparak, Gagra kentine gidiyorum.

Bir sahil kenti olan Gagra'nın her yanı savaşın izlerini taşıyor. Evlerin çoğu yıkılmış, her tarafta kurşun ve bomba izleri görülüyor. Abhazya'nın kuzeyinde olan bu kent, Gürcü birliklerince işgal edildiğinde yoğun çatışmalara sahne olmuş. Kentin çıkışında bulunan Gürcü Askeri Karargahı şimdi bir savaş harabesi haline gelmiş. Eski Gürcü Karargahı'nın hemen önünde her ikisi de yanmış bir Gürcü tankı ve Abhaz sivil otobüsü burun buruna ilginç bir görünüm oluşturunyorlar.

22 Temmuz'da Abhazya Dışişleri Bakanı Sait Tarkil ile

Gudauta'da Parlamento'daki odasında görüşüyoruz. Sait Tarkil, Abhazya Parlamentosu'nun 1925 Sovyet Anayasası'na dayanarak 23 Temmuz 1992'de bağımsızlığını ilan ettiğini ve bu kararın hemen ardından Abhazya'nın Gürcüstan tarafından işgal edildiğini belirtiyor. Tarkil, bu savaşın biran önce sona ermesi ve sorunun siyasi görüşmelerle çözümü için birçok girişimde bulunduklarını, belirterek şöyle devam ediyor; "Geçenlerde de bu konuda bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya Rus ve Abhaz yetkililer katıldı. Gürcü yetkililer ise bu toplantıya katılmadılar. Bu toplantıda, ilk önce ateşkesin imzalanması ve ondan sonra Gürcü birliklerinin Abhazya'yı terk etmesi, herhangi bir çatışma olmaması için Rus birliklerinin Abhazya içine yerleştirilmesi ve Birleşmiş Milletler gözlemcilerinin bölgeye gelerek barışı denetlemesi, daha sonra ise Gudauta'daki Abhaz Hükümeti'nin başkent Sukhum'a taşınması kararları alındı. Bu şekilde bir anlaşmayı Rus ve Abhaz yetkililer imzaladı."

Sait Tarkil, Gürcü birliklerinin kimyasal silah kullandıklarını, oysa bunun Cenevre Sözleşmesi'ne göre yasak olduğunu belirterek "Biz bunun belgelerini uluslararası kuruluşlara ve Birleşmiş Milletler'e ilettik. Ancak, herhangi bir sonuç alamadık" diyor.

Abhazya'da savaşın etkileri

Abhazya'da savaş tüm yaşamı etkilemiş. Savaşın etkileri yaşa-

mın bütün alanlarına yansımış. Benzin sıkıntısı olduğundan ulaşım oldukça güçlüklerle yapılıyor. Bir kentten diğer bir kente ancak otostopla gidilebiliyor. İlaç ve gıda sıkıntısı da yaşanıyor. Sokaklarda yalnızca cepheye gitmek üzere hazırlanan askerler görülüyor. Bir de tepeden tırnağa siyahlar giyinmiş kadınlar. Gudauta'da bulunan toplu mezarlığı geziyoruz. Burada 14 Aralık 1992 tarihinde Gürcü birliklerince düşürülen bir Abhaz helikopterinde bulunan kadın ve çocuklar yatıyor. Helikopterin düşürülmesi sonucunda, helikopterde bulunan 32 kadın (8'i hamile) ve 36 çocuk yanarak yaşamlarını yitirdiler. Ölenlerin cesetleri yanma sonucu birbirine kaynaştığı için hepsi topluca gömülmüşler.

Abhazya'da yaralıların çoğu, mayına basma sonucunda yaralanmış. Gürcüstan'ın kullandığı İsrail yapımı plastik mayınlar, arama sonucu bulunmadığı için birçok kişinin ölmesine ve yaralanmasına neden olmuş. Gudauta Banlıdsa Hastanesi'nde yatanların hemen hepsi bu şekilde yaralanmış askerlerdi. Yaralıların % 90'ının ayağından yara aldığı söyleniyor. Gürcü birliklerince son dönemde kullanılan kimyasal silahlardan en korkuncu ise fosfor bombası. Fosfor bombası vücudun isabet ettiği kısımdaki hücreleri öldürüyor ve bu hücrelerin bir daha kendini yenileme şansı yok. Banlıdsa Hastanesi'nde yatan bir Abhaz askerinin kaval kemiği fosfor bombasının isabet etmesi sonucunda parçalanmış. Hastanın bacağı hemen alçıya alınmış, ancak hücrelerin kendini yenileme şansı olmadığı için kurtlanmış ve kesmek zorunda kalmışlar.

Gürcü esir "Bize Abhazların

İnsan Eti Yediğini Söylediler".

Abhazya Dışişleri Bakanlığı'ndan özel izin alarak, Gudauta Banlıdsa Hastanesi'nde bulunan Gürcü esir Banzilazi Arçil Dodoşoviç ile görüşüyoruz.

Gürcü esir Dodoşoviç, adam öldürme suçundan Gürcüstan'da 13 yıl hapse mahkum edildiğini ve cezasının henüz birinci yılını tamamlamışken savaşın başlaması üzerine serbest bırakılarak cepheye gönderildiğini söylüyor. "Bizim cezaevinde 108 mahkum kalıyordu. Savaşın başlaması üzerine bize *"Abhazlar insan eti yiyen yaratıklardır. Sizi serbest bırakıyoruz. Gidin Abhazya'da istediğiniz yeri alın, yerleşin. Oralar sizin olsun"* dediler Benim bildiğim kadarıyla, Gürcüstan cezaevlerinde yatan benim gibi 1000'in üzerinde mahkum savaşmak üzere cepheye gönderildi" diyor.

Dodoşoviç, cepheye gönderildikten üç gün sonra Kaman bölgesinde yaralanarak Abhazlara esir düşmüş. Dodoşoviç yaşadıklarını şöyle anlatıyor. "Kaman denilen bölgede 8 arkadaşım ile beraberken yaralandım. Arkadaşlarım beni terkedip gittiler ve böylece 16 Temmuz 1993'te Abhazlara esir düşmüş oldum. Abhazlar beni bulduğum yerden alarak ilkyardım yapılan yere götürüp, bana ağır kesici iğne yaptılar. Daha sonra ise Affon bölgesindeki hastaneye götürdüler. Affon'da çok daha ağır yaralı insanlar olduğunu gördüm. Burada ilk tedavim yapıldıktan sonra Gudauta Banlıdsa Hastanesi'ne getirildim. Burada bana günde üç öğün yemek, sigara ve diğer ihtiyaçlarımı veriyorlar. İşte gördüğünüz gibi bana en iyi şekilde davranıyorlar." Gürcü esire, Gürcülerin ellerinde bulunan Abhaz esirlere işkence yaptığı ve kötü davrandığı şeklinde bilgilere sahip olduğumuzu, kendisinin bu tür olaylara şahit olup olmadığını sordumuzda Dodoşoviç, şu yanıtı veriyor. "Ben Sukhum'a geldiğimde, burada üç gün kaldım. Kendi gözümle böyle bir olaya şahit olmadım ama arkadaşlarımın söylediğini iletmek durumundayım. Arkadaşlarımın alaycı bir biçimde *"Abhazlara, söyle işkence yaptık Onları, söyle öldürdük"* dediklerini birçok kez kulaklarım ile duydum."

Gürcü esir Dodoşoviç'e Abhazya'nın Gürcülerin elindeki esirleri almak için Gürcü Hükümeti'ne para ödediğini duyduğumuzu; Gürcüstan'ın Abhazların elinde bulunan Gürcü esir ya da ölümler için ne gibi girişimlerde bulunduğunu soruyorum. Gürcü esirin bu soruya verdiği yanıt şöyle: "Ben demin de söylediğim gibi Sukhum'da üç gün kaldım. Daha sonra ise Kaman bölgesinde yaralanarak Abhazlara esir düştüm. Bu konuda pratik uygulamaya şahit olmadım. Gürcüstan'ın kendi esirleri için ne gibi girişimlerde bulunduğunu bilmiyorum ama bildiğim bir şey var. Ben 13 yıla mahkum bir tutuklu idim ve hapisten çıkartılarak cepheye gönderildim. Gürcüstan, benim gibi mahkumları savaşmak için cepheye gönderiyor."

Gürcü esire şimdi bulunduğu konumdan savaş nasıl değerlendirildiğini soruyorum. Dodoşoviç, adam öldürme suçundan 13 yıla mahkum edilmiş bir tutuklu olduğunu, cezasının bir yılını tamamlamışken serbest bırakılarak cepheye gönderildiğini belirterek "Benim gibi 108 mahkuma *'Gidin, savaş ölçüsündeki talepler doğrultusunda Abhazya'yı alın. Abhazlar insan öldürüp insan eti yiyen yaratıklardır'* diye söylediler Gürcü yetkililer. Ben, Abhazları hiç tanı mıyordum. Bizi bu şekilde koşullandırdılar." diyor.

Gürcü esir Dodoşoviç, ancak esir düştükten sonra gerçekleri gördüğünü ve Abhazları tanıdığını belirterek şöyle tamamlıyor. "Bu

toplumu tanıdıktan sonra şu gerçekleri gördüm. Abhazya, Abhazların anayurdu. Bu konudaki haklılıklarını görüyor ve biliyorum. Artı, insanlıklarını da yaşayarak gördüm. Esir konumundaki insanlara dahi nasıl iyi davrandıklarını yaşadım ve gördüm. Şayet bir gün şansım olur ve yurduma dönersem, Abhazların bu niteliklerini herkese anlatacağım."

"Tarih ve Kültürel Eserler Yok Edildi"

Diana Axba, Abhazya Dışişleri Bakanlığı'nda Enformasyon görevlisi olarak çalışıyor. Diana, Leningrad Üniversitesi Sanat Tarihi bölümünden mezun olmuş. Diana, Gürcü birliklerinin uluslararası sözleşmelere ve savaş hukukuna aykırı davrandıklarını belirterek "Gürcüler uluslararası sözleşmelere göre kullanılması yasaklanan çivi bombası kullanıyorlar. Ayrıca son dönemde fosforlu bomba da kullanmaya başladılar. Bunu da İsrail'den almışlar. Fosforlu bomba isabet ettiği yerde hücreleri öldürüyor, yeniden hücre yenilenmesini olanaksız hale getiriyor. Gürcüstan, Abhaz esirlere işkence uyguluyor. Gagra işgalinden sonra, yani Abhazların Gagra'yı tekrar ele geçirmelelerinden sonra elimize geçen bir işkence aleti bu (Diana elinde bulunan mustaya benzer bir işkence aletini gösteriyor). Son on gün içerisinde Gürcüstan, Abhazlara karşı kimyasal silah kullanıyor. Çivili bombalar ise savaşın başladığından bu yana kullanılıyor. Bombalanan bölgeler, sivil halkın yerleşim alanlarıdır."

Diana savaşla ilgili izlenimlerini, düşüncelerini sordüğümüzda şu yanıtı veriyor. "Savaşla ilgili insanların söyledikleri dışında benim söyleye-

ceğim ne olabilir ki? Genel olarak şunu söyleyebilirim. Biz çok azınlıkta olan bir halkız. 100 bin nüfusa sahibiz ve 5 milyon Gürcü'ye karşı ulusal onurumuzu korumak durumundayız."

Diana, Leningrad Üniversitesi Sanat Tarihi'nden mezun olduktan sonra Sukhum'daki Abhaz Devlet Müzesi'nde görev yaptığını söyleyerek şöyle devam ediyor. "Ne kadar bu alanda topladığımız kültürel değerimiz varsa hepsini alıp götürdüler, bir kısmını yok ettiler (Abhazya Devlet Müzesi, Anıtevlari) Taş Devrine ait kültürel değerlerimizi bile götürdüler. Abhazya'da Gürcülerin hedeflediği yalnızca canlı insanlar değil, kültürel, tarihi ve doğal değerlerimizdir."

Diana Axba, savaşın çok kötü bir şey olduğunu ve bir an önce sona ermesini dilediğini belirtiyor ve sözlerine şöyle son veriyor. "Uluslararası insan hakları örgütlerini Abhazya'ya davet ediyorum. Burada insan hakları ihlalleri çok yoğun yaşanıyor. Gelsinler ve bunları tespit etsinler ve bu insanlık dışı uygulamaların son bulmasına yardımcı olsunlar."

Çan İnsan Hakları Gurubu

Yoğun insan hakları ihlallerinin yaşandığı Abhazya'da devletten bağımsız çalışan bir insan hakları gurubu bulunuyor. 8 kişiden oluşan bu insan hakları gurubunun ismi Asarkjae (Çan). Çan insan hakları gurubu savaşın başından bu yana çalışmalarını sürdürüyor.

Çan İnsan Hakları Gurubu yetkilisi Otar Kakaliya ile bir görüşme yapıyoruz. Otar Kakaliya, ellerinden geldiği kadarıyla çalışmalarını yoğunlaştırdıklarını belirterek sözlerine şöyle devam ediyor. "Savaşın yoğun olarak sürdüğü Sukhum, Tkvarçal, Oçamçıra bölgelerine gidemedik. Ancak, oradan gelen canlı tanıklarla görüştük ve belgeler elde ettik. Bu bölgelerde Gürcü birlikleri çok yoğun insan hakları ihlalleri yapıyorlar; insanlık dışı uygulamalar ve tecavüzler gerçekleştiriyorlar. Bu uygulamalar yalnızca Abhazlara değil; Ruslara, Ermenilere, Türklere ve hatta kendi politikalarına karşı çıkan Gürcülere de uygulanıyor." Otar Kakaliya, bu insanlık dışı uygulamaların çoğunu belgelediklerini ve 400 sayfalık bir rapor hazırladıklarını söylüyor. Otar, savaşın başlamasından bu yana Gürcüler tarafından 1000'in üzerinde sivil insan öldürüldüğünü ve bu kişilerden 160'i iun nasıl ve ne şekilde öldürüldüğünü tespit ettiklerini ve daha fazla bilgi elde etmek için çabalarının sürdüğünü belirtiyor.

Kakaliya, Çan İnsan Hakları Gurubunun 6 aydır çalışma yürüttüğünü, ancak ekonomik koşullarının kötü olmasından dolayı yeterli materyalleri olmadığını söylüyor ve "Örneğin bir faksımız bile yok. Faks çekmek için Soçi'ye gidiyoruz. Bu da ekonomik olarak bizleri zorluyor. Bu nedenlerden dolayı uluslararası insan hakları kuruluşlarına ulaşamıyoruz. Geçen yıl New York Helsinki İzleme Komitesi'nden bir bayan gelmişti. Ona hazırladığımız raporları vermiştik. Biz, Türkiye'deki İnsan Hakları Derneği ile sıcak ilişki kurmak istiyoruz."

Otar Kakaliya, Devletten bağımsız çalışan 8 kişilik bir grup olduklarını belirterek sözlerini şöyle sürdürüyor. "Abhazya'daki savaş bittiğinde bağımsızlığımızı kazandığımızda Sukhum'da Genel Merkez oluşturmak, Abhazya'nın tüm bölgelerinde şubeler açarak sayımızı arttırmayı düşünüyoruz." İnsan Hakları Gurubu yetkilisi Otar Kakaliya, savaşın başladığından bu yana 1000'in üzerinde sivilin mahkeme ve soruşturma yapılmadan Gürcüler tarafından kurşuna dizildiğini, 20 binin üzerinde insanın ise işkence gördüğünü belirtti-

yor. Kakaliya, ayrıca esir değişimi sırasında birçok Abhaz esirin Gürcüler tarafından kurşuna dizilerek teslim edildiğini, yapılan otopsilerde Abhaz esirlerin esir değişiminden hemen önce kurşuna dizildiğinin anlaşıldığını belirtiyor.

Kakaliya'tun bize verdiği belgelere göre esir değişimi sırasında Gürcüler tarafından kurşuna dizilen esirlerin isimleri ve öldürüldükleri bölgeler şöyle:

9-10 Ocak 1993

Sukhum Bölgesi'nde Öldürülen Abhaz Esirler

1. Zvishba Alik (1974 doğumlu)
2. Dshiudsholia Andrei (1959 doğumlu)
3. Gularia Surik
4. Canba Boris
5. Bgeu Guram
6. Chasehbo Alcias
7. Kobilzow Geno (1955 doğumlu)
8. Chsdshimba Rudik (1958 doğumlu)
9. Dskua Alchas
10. Bargandshia Surab
11. Charasia Valeri (1969 doğumlu)
12. Orjel Michaie (1973 doğumlu)

Ekim 1992

Tkvarçal Bölgesi'nde Öldürülen Abhaz Esirler

1. Dopua Dshambul (1973 doğumlu)
2. Çwiudshia Merab (1970 doğumlu)
3. Miechelia Vladimir (1962 doğumlu)
4. Chaschba Vladislav (1962 doğumlu)
5. Lagvilava Autoli (1967 doğumlu)

ğumlu)

6. Lagvilava Anadolu (1952 doğumlu)

2 Mart 1992

Oçamçıra Bölgesi'nde Esir Değişimi Sırasında Öldürülen Abhaz Esirler

1. Aolejba Tamas
2. Sarandia ...
3. Shukov Sqqsche
4. Kurkaqa İrina
5. Adlejba Rudik
6. Akabo İgor
7. Tırıianba Otari

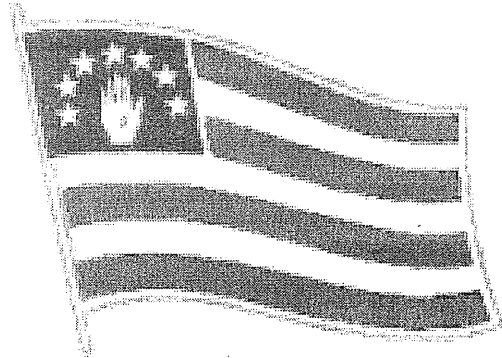
Ateşkes ve Yeniden Savaş

27 Temmuz 1993'de Soçi'de bir araya gelen Abhaz, Rus ve Gürcü yetkililer bir ateşkes antlaşması imzaladılar. Bu antlaşmaya göre Gürcü birliklerinin Abhazya'dan çekilmesi ve Gürcüistan'ın bölgeye yeniden asker sevk etmemesi, sınıra geçici bir süre için güvenliği sağlamak üzere Rus birliklerinin yerleştirilmesi ve ayrıca BM gözlemcilerinin ateşkesi denetlemek üzere bölgeye çağırılmaları da kararlaştırıldı.

Antlaşmaya göre çatışmalar durdurulacak ve soruna masa başında siyasi çözüm aranacaktı. Ancak, anlaşmanın üzerinden bir hafta geçmeden Gürcüistan ateşkesi ihlal etti ve tekrar saldırıya geçti. Şu anda özellikle Oçamçıra bölgesinde çatışmalar sürüyor.

Biz, Abhazya ve Gürcüistan arasındaki savaşın biran önce sona ermesini, sorunun Abhaz ve Gürcü yetkililer arasında siyasi görüşmelerle çözümünü istiyoruz. Sorunun çözümünde bizim için Abhaz ve Gürcü halklarının istemleri önemlidir. Uluslararası sözleşmelerde belirtilmiş olan "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" sorunun çözümünde en önemli kriterdir. Gürcüistan, ateşkes antlaşmasına uymalı ve tüm askeri güçlerini Abhazya'dan çekmelidir.

Biz, Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada halkların barış içerisinde bir arada yaşama ve kendi kaderini tayin hakkını savunuyoruz. Biz, tüm dünyada insan hakları ihlallerinin sona ermesini ve tüm dünya halklarının barış içerisinde kardeşçe yaşamalarını istiyoruz.

MOSKOVA ATEŞKES ANTLAŞMASI

15 Mayıs 1994 Moskova

Gürcü-Abhaz çatışmasına politik bir çözüm getirmek için 4 Nisan 1994 tarihinde Moskova'da ilan edilen şartlarda bir ateşkes imzalandı. Taraflar resmi ateşkesin tespit tarihinden itibaren, antlaşma şartlarına harfiyen uymak konusunda aralarında anlaştılar ve böylece bir kez daha, 13 Ocak 1994 tarihli bildiri ile garanti altına alınan, kuvvet kullanımından kaçınma veya bir diğerine karşı kuvvet kullanma tehlikesi konusundaki taahhütlerini teyit ettiler. Bu taahhüt, kuvvet konusunda değişmeden kalmıştır. İşbu ateşkes ve kuvvetlerin ayrımı antlaşması taahhütler konusunda kesin hükümler getirmiştir.

1. Taraflar karada, denizde ve havada ateşkes şartlarına kesinlikle uyacaklar ve bir diğerine karşı tüm askeri hareketlerden kaçınacaklardır.

2. Tarafların ordu kuvvetleri aşağıdaki ilkelere uygun olarak çekileceklerdir.

a) Ekteki haritada gösterilen B ve D hatları arasındaki alan bir güvenlik bölgesi (SZ) olarak kalacaktır. Bu alanda ordu

kuvvetleri veya ağır askeri ekipmanlar olmayacaktır.

A ve B hatları ile D ve E hatları arasındaki topraklar, sınırlı silahlandırılmış bölgeler (ZLA) olacaktır. Burada ağır askeri ekipmanlar bulunmayacaktır. Güvenlik bölgesi (SZ) ve sınırlı silahlandırılmış bölge (ZLA)'lerde yerel sivil yönetimler olacaktır. Polis veya milis kuvvetleri güvenlik amacıyla hafif silahlar taşıyabilir. Ağır askeri ekipmanlara şunlar dahildir.

80 mm. den yüksek kalibreli tüm top ve havan topları

Tüm tanklar,

Tüm zırhlı taşıyıcılar.

b) Bağımsız Devletler Topluluğu'nun Barış gücü Kuvvetleri ve askeri gözlemciler; protokol gereğince işbu antlaşmayı tesis etmişlerdir. Yapılan antlaşmaya uyulup uyulmadığını gözlemek amacıyla güvenlik bölgelerinde bulunacaklardır.

c) Ağır askeri ekipmanlar güvenlik bölgesinden (SZ) ve sınırlı silahlandırılmış bölgeler (ZLA)'den geri çekilecek ve tespit edilmiş alanlarda muhafaza altına alınacaktır. Bu durum taraflar arasında kararlaştırılacak ve Birleşmiş Milletler Askeri Gözlemcilerinin denetimi altında olacaktır.

d) Gürcü askeri birlikleri, tarafların temsilcilerinin katılımı ile ve Bağımsız Devletler Topluluğu Barışgücü Kuvvetleri ve Birleşmiş Milletler Gözlemcilerinin gözetimi altında, Kodori Geçidi'nden Abhazya toprakları sınırlarının ötesine çekileceklerdir. Eşzamanlı olarak, barış gücü kuvvetleri ve uluslararası gözlemciler tarafından Kodori Geçidi'nde düzenli devriye hizmetleri organize edilecektir.

e) Abhazya sınırları ötesinden gelen, gönüllü kuruluşlar tarafından biraraya toplanan insanlar dağıtılacak ve geri çekileceklerdir.

f) Barışgücü Kuvvetleri ve Uluslararası gözlemcilere ait birimler ve alt birimlerinin manevraları, güvenlik bölgesinin dışındaki uygun topraklarda taraflarca koordine edilecektir.

g) Birleşmiş Milletler Organizasyonu'nun askeri gözlemcileri aynı zamanda A ve D noktaları arasındaki karasuları ve hava sahasın da kontrol edeceklerdir. Önlemleri alacaklar ve meşru müdafaalarını yapacaklardır.

h) Barışgücü kuvvetlerine yönelik saldırı veya doğrudan askeri tehditler sonucunda bu kuvvetler, uygun güvenlik önlemleri alacaklar ve meşru müdafaalarını yapacaklardır.

3. İşbu antlaşma ve ekli harita, Birleşmiş Milletler Organizasyonu, Rusya Federasyonu ve CSCE'nin temsilcilerinin huzurunda, taraflarca Moskova'da ve 15 Mayıs 1994 tarihinden sonraya kalmamak suretiyle imzalanmış olacaktır. Kuvvetlerin ayrımı için detaylı harita ve planlar üzerinde yapılacak bir kesin sınır tespiti taraflar için bir deneme olacak, çalışma grupları içinde işbu antlaşma ile uygunluğu sağlanacak ve üretilecek çözümlerin her safhasında iskeleti teşkil edecektir ki bu çalışma grupları bu amaç için, işbu antlaşmanın imza tarihinden beş gün önce Moskova'da çalışmaya başlayacaktır. Onlar, özel görevlerini beş gün içerisinde yerine getireceklerdir. Çalışma gruplarının özel görevlerinin tamamlanmasından beş gün sonra ayırma başlayacaktır. Ayrımın sürecinin tamamlanması, başlangıcından itibaren on günden fazla gecikmeyecektir.

4. Güvenlik bölgesi (SZ) ve sınırlı silahlandırılmış bölgeler (ZLA) haritası, ekinde A protokolünü kapsamalıdır. CIS barış gücü kuvvetlerine ilişkin protokol aşağıdaki gibidir.

Taraflar aralarında şöyle anlaşmışlardır:

CIS barışgücü kuvvetlerinin görevi, ateşkes ve garanti hükümlerine kesin riayet için maksimum kuvvetle destek vermek uygulamalarını kapsar. Ayrıca bu kuvvetlerin mevcudiyeti, tüm Gali bölgesinin üstünde, insanların yerlerini değiştirmede ve mültecilerin güvenli geri dönüşlerini kolaylaştırıcı olacaktır. Bu kuvvetler, güvenlik bölgesi ve sınırlı silahlandırılmış bölge ilişkilerinde, antlaşma ve onun protokolünün tamamlanmasını kontrol edeceklerdir.

Bu kuvvetler görevlerini yaparken, yerel kanunlara ve mevzuata uyacaklar ve yerel sivil yönetimlerin aktivitelerine engel olmayacaklardır. Bu kuvvetler görevlerini yerine getirirken, diğer zorunlu ayrıcalıklar kadar, güvenli bölgede ve sınırlı silahlandırılmış bölgede, haberleşme ve dolaşım özgürlüğü isterler. CIS barışgücü kuvvetleri, Barışgücü Kuvvetleri Başkomutanlığı ve Geçici Birleşik Komutanlık'ın emri altında işlev gösterecektir.

5. İleriki süreçlerde tam politik çözüm arayışları sürecektir.

6. Tarafların talebi durumunda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Askeri gözlemcilerinin görev sürelerini uzatır. Bunun için yukarıda belirtilen durumlarda tarafların iştirakini ve korumasını ister.

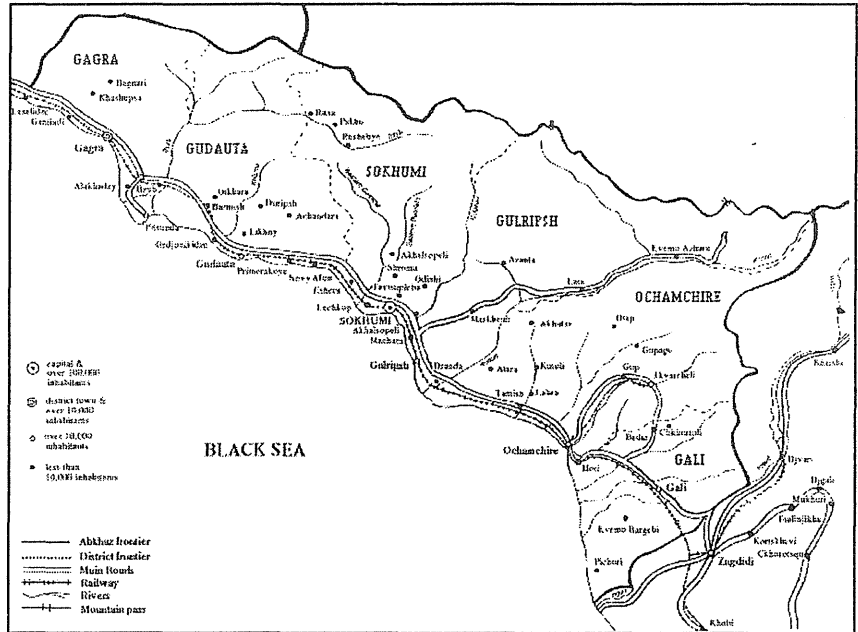
7. Taraflar, 15 Nisan 1994 tarihinde Bağımsız Devletler Topluluğu Taraf Devletler Devlet Başkanları Konseyi'nin çağrısı temelinde, Konsey'in kabul edilmiş kararlarının, Gürcü-Abhaz çatışmalarının olduğu bölgelerde, kolektif barışgücü kuvvetlerinin kullanımına bırakılmasını talep ederler.

Abhazya Tarafı

S.JINJOLIA

Gürcüstan Tarafı

J.IOSELIANI

KAFKAS-ABHAZYA

DAYANIŞMA KOMİTESİ

TÜM DERNEK VE VAKIF YÖNETİCİLERİNE, DEĞERLİ HEMŞEHRİLERİMİZE, HAMİYETSEVER HALKIMIZA

Komiteimizin ciddiyet ve titizlikle organize ettiği ve her geçen yıl artan bir coşku ile yerine getirilen "KURBANLARIMIZI ABHAZYA'DA KESTİRELİM" kampanyası bu yıl ve önümüzdeki yıllarda da devam ettirilecektir. İnaniyoruz ki, bu kampanyaya katılanlar, bu dini vecibeyi Abhazya'da yerine getirenler, bölgedeki insanlarımızla aramızdaki kardeşlik duygularının pekişmesine de büyük bir katkıda bulunmaktadır. Bir kez daha sevinçle ve manevi bir huzurla belirtmek isteriz ki, bu önemli dini vecibe her bakımdan İslami kurallara göre ve büyük bir özenle yerine getirilmekte. Çeçenistan savaşından Abhazya'ya sığınan kadın ve çocuklar dahil, savaş gazisi, yetimi, dulu ile birçok muhtaç insan bundan faydalanmaktadır.

SEVİNDİRİCİ GELİŞMELER

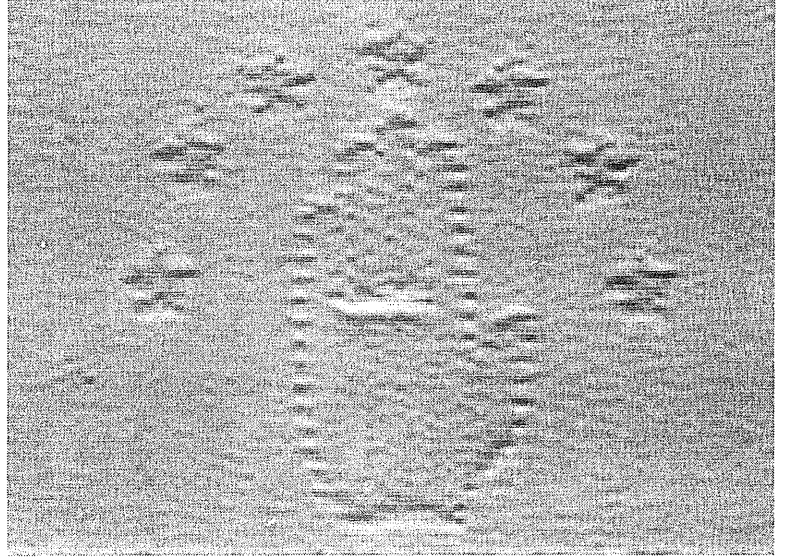
Kampanyalarımız, Abhazya'daki kardeşlerimizi sevindirmekle, dini bir vecibe yerine getirmekle sınırlı kalmadı. Abhazya'daki kardeşlerimizin de kurban vecibesini yerine getirmekte olduklarını, her yıl sayılarının artarak devam ettiğini sevinçle görmekteyiz. Yine abluka ve ambargo altındaki kardeşlerimiz sınırlı olanaklarıyla GUDUATA'da bir mescit hizmete açmışlardır. Ancak, Cumhurbaşkanı Sayın Ardzınba başta olmak üzere Abhazya'daki kardeşlerimizin yıllardır Türkiye'deki kardeşlerinden yapımını bekledikleri başkent SOHUM Camii'nin sürüncemede kalması da üzüntü kaynağı olarak durmaktadır. Kısacası Kurban Vekaleti verenler birçok olumlu gelişmelere de vesile olmaktadır.

ÖNEMLİ HUSUSLAR/HATIRLATMALAR

1. Kampanya'nın Abhazya bölümü, Apollon ŞİNKUBA (Demografya Başkanı), Oktay ÇUKOTUA (Parlâmenter), Adil GABLIYA (Din Görevlisi), Erkan KUTARBA (Demografya Bşk. Yardımcısı), İbrahim AYÜDZBA ve Soner GOGUA' dan oluşan komitece yürütülmektedir.
2. Vekaletler komite üyemiz Mecdi CENGİZ ile Oktay ÇUKOTUA, Adil GABLIYA ve Erkan KUTARBA'ya, gerektiğinde başkalarını vekil edebilecek şekilde verilecektir. Bu niyetle para yatırılması veya elden teslimi vekalet için yeterlidir.
3. Bankaya para yatıranlar banka dekontlarını isim, adres ve telefonlarını okunaklı bir şekilde haberleşme adresine faksalamalıdır.

4. Geçtiğimiz yıllarda kurban bedellerinin kurban birkaç gün kalana kadar gönderilmemesi ciddi sıkıntılara neden olmuştur. Kurbanlıkların temini ve alınması için bu yıl EN GEÇ 25 ŞUBAT'a kadar paralarını yatırmaları veya teslim etmeleri gerekmektedir. BU YILKİ KURBAN BEDELLERİ 100 AMERİKAN DOLARI veya 200 ALMAN MARKI'dır.
5. Hesap numaraları önceki yıllarda olduğu gibi komite üyemiz Mecdi CENGİZ adına daha önce açılan hesap numaralarıdır. Ancak elden komitemize de teslim edilebilir.
6. Önceki yıllarda kampanya sonunda vekalet verenlere kesimle ilgili tutanaklar yollanmakta idi. Ancak her yıl sayıların artması, posta ücreti, fotokopi vs. gibi maddi bir külfet oluşturmaktadır. Bu nedenle kampanyaya katılanların isimleri gerek Abhazya'da, gerekse Türkiye'de gazete ve dergilerde yayınlanacaktır. Vekalet verenlerin böyle bir istek ve beklentileri olmamakla birlikte böyle bir yöntem kampanyanın ciddiyeti ile gelecek yıllar için de teşvik edici bir rolü olacaktır.
7. Tereddüt edilen konularda komitemizden, Komitemizin Sosyal Aktiviteler ve Halkla İlişkiler Başk. Av. Eda Yedigâr KAYA, yardımcısı

Mecdi CENGİZ'den bilgi alınabilir.

GÖREVİMİZ DEVAM EDİYOR.

Başta Dernek ve Vakıflarımız olmak üzere tüm hemşehrilerimizin ve halkımızın, tanıdık, dost ve yakınlarını bilgilendirip, teşvik ederek bu hayırlı kampanyaya katkılarını bekliyoruz.

Bu vesile ile bayramların barış ve huzur arayan dünyanın tüm bölgelerine özlenen barışı getirmesini, niyetlerinizin ve kurbanlarınızın Allah katında kabulünü diliyoruz.

Saygılarımızla.

KAFKAS-ABHAZYA DAYANIŞMA KOMİTESİ

adına, Başkan

Dr. Cemalettin ÜMİT

20.01.2001

BANKA HESAP NO:

Akbank Adapazarı Şubesi

Mecdi Cengiz Hesabı

Dolar Hesabı: BU-6-0019501/01-6

Mark Hesabı: BU- 6-0019502/01-4

HABERLEŞME VE BİLGİ:

Eda Yedigâr

İş: (212) 2515000/150, Ev: (216) 3264056, Cep: (532) 6341534

Mecdi Cengiz

Adres: Çark Cad. Yüzbinlik Psj. No: 41/3 Adapazarı, Sakarya

İş: (264) 2746613-2739283, Faks: (264) 2747088, Cep: (532) 2464663

KAFİAD'DAN HAKKI KURMEL'E ONUR ÖDÜLÜ

Kafkas İşadamları Derneğinin Yüksek Danışma Kurulu toplantısı, Kütahya TÜTAV Termal tesislerinde 10 Şubat 2001 tarihinde yapıldı.

Yönetim Kurulu Başkanı Cihan Candemir'in açış konuşmasından sonra Kafkasya'ya yönelik olarak yapmış oldukları yatırımlar, yarattığı istihdam, Adıgey ve Kabardey-Balkar Cumhuriyetleri'nin ulusal gelirine yapmış olduğu katkılar ve ayrıca Türkiye'den Kafkasya'ya geri dönen veya orada Üniversite bitiren gençlerimize iş imkanı yaratmış olması nedenleriyle 2001 yılı ödülüne layık görülen değerli iş adamı HAKKI KURMEL'e özel olarak hazırlanmış olan plaketi alkışlar arasında takdim edildi.

Plaketini aldığı anda oldukça heyecanlı olduğu gözlenen sayın KURMEL'in yapmış olduğu teşekkür konuşmasında: "Biz Kafkasya'ya yatırım yaptık, yapmaya da devam edeceğiz. Amacımız, diğer imkanı olanlara da örnek olmaktır. İsrail dünyadaki Yahudiler için ne ise Kafkasya da bizim için aynıdır. Orası bizim kâbemiz olmalıdır. Yüce Tanrı Kafkasya'ya her şeyi vermiş. Tarım topraklarını gördükçe viyesim geliyor. Öylesine ve-

rimli topraklar boş duruyor. Yabancılar işliyorlar. Oysa o toraklar bizim ve bizim insanlarımız işlemelidir. Orada mal ve can güvenliği olmadığı söylentileri asılsızdır. Yoluyla yordamıyla iş yapan hiç kimse için tehlike söz konusu değildir. Devlet yatırım için her türlü teşviki ve muafiyeti tanıyor. Ürününü pazarlama problemi diye bir şey yoktur. Kazancınızı da normal şekilde getirebiliyorsunuz. Yatırımlarımıza yenilerini ilave etme hazırlığı içerisindeyiz. Mart ayında makinalar Maykop'a ulaşacak ve Haziran ayında üretime geçeceğiz. Akrobam ve hemşehrim olan Hikmet Albayrak ile birlikte ortak olarak çalışıyoruz. Teknik konuları o daha iyi izah edecektir. Plaket için teşekkür ediyorum. Benim için anlamlı bir ödüldür. Daha güzellerini diğer iş adamları için diliyorum. Tekrar etmek istiyorum. Orası bizim atayurdumuzdur ve Oraya zarar verecek söylemlerden kesinlikle kaçınmak zorundayız. Çeçenler büyük yanlış yapıyorlar, boş yere soylarını kırıdırıyorlar. Çeçen savaşını Orada tasvip etmiyorlar. Ben de tasvip etmiyorum. Önce Rusya'yı dize getireceğiz sonra da Kuzey Kafkasya'nın tamamını fethedeceğiz gibi söylemleri ve bir avuç olan nüfuslarını kırıdirmaları olacak şey değildir. Bu savaş bir an önce bitirilmelidir." Diyerek sözlerini tamamladı...

Plaket töreninden sonra toplantı Kurul Başkanı Hakkı Kurmel'in yönetiminde devam etti. Gündemdeki konular birbir görüldü. Katılımcıların sürekli söz aldığı yapıcı eleştirilerin ve önerilerin yoğun olduğu zevkli ve oldukça yararlı bir toplantı izledik. Özellikle Kafkasya'ya yönelik değişimlerin ve uygulamaların anlatımı sırasında sayın Hikmet Albayrak'ın açıklamaları kelimesine yazılmaya değer nitelikteydi. İşte onlardan yazabildiklerimiz:

"Kafkasya'dan 10 gün önce döndüm. Rusya ve dolayısıyla Mafya denen problem vardır. Ancak iş adamlarını kaçıran, zarar veren nitelikte değildir. Beş yıldır bu türden bir taleple hiç kimse kapımıza gelmedi. Düne nazaran bu gün hakkınızı arayabileceğiniz mahkemeler görevdedir. İdari merciler, Ticari alanda önemli gelişmeler ve mükemmele

henüz ulaşmadıysa da yasalar vardır ve çalıştırılmaktadır. Çalma ve yalan eskiden geneldi. Ama giderek yok oluyor. Mantıklarda olumlu değişimler hızlı. Eskiden emperyalist olarak nitelene özel girişimci artık teşvik görüyor. Reklam, pazarlama, malını taşıma, parayı nakletme giderek kolaylaştı ve bayağı değişime uğradı. Vergi sisteminde gelişmeler oldu. Teşvik ve muafiyetler uygulanabiliyor. Federal değilse bile yerel yönetimler kendilerine düşen ve toplam %24'e ulaşan indirim tereddüt etmeden uyguluyorlar. Yeter ki siz çalıp çırpma ve kaçma gibi bir niyetle değil de gerçekten yatırım için gidin. Geçen hafta Duma'dan toprak satışının serbest bırakıldığına dair bir karar çıktı. Sanırım Orada oturanlar için geçerlidir. Tam teferruatını bilmiyorum. Bildiğim bir şey var ki tarım için son derecede önemli imkanlar ve indirim ve teşvikler veriliyor. Dekarda ortalama 500 kg birinci ürün son derecede doğaldır. Emekle çok üstüne çıkarılabilir. Mısır ve Soya fasulyesinde rekor üretim söz konusudur. Yunanlı, Koreli, İsrailli ve Karadeniz sahilinden ve Kastamonu yöresinden çok sayıda çiftçi vardır. Üretilen pirincin tamamını Türk çiftçiler üretiyor ve yarısını da Türkiye'ye getiriyorlar. Ortak olan özellikleri hiç birinin Çerkes kökenli olmayışı ve hepsinin de üretim nedeniyle yüzlerinin gülüyor olmasıdır."

Kafkasya ile ilgili değerlendirmelerden sonra 14-17 Haziran tarihinde ŞHOW FUARCILIK tarafından gerçekleştirilecek Ankara Fuarı'nın amacı, program içeriği, kültürel boyutu ve sağlayabileceği faydalar ve Kafkasya'daki Cumhuriyetçiklerin nasıl katılması gerektiği, Kafiya'dın görevi olan çalışmaların neler olduğu gibi hususların tartışılıp karara bağlanmasıyla toplantı sona erdi.

HAKKI KURMEL ve HİKMET ALBAYRAK ile KAFKASYA YATIRIMLARI ÜZERİNE...

Dergimizin bu sayısından itibaren Kafkasya'ya yatırım yapan iş adamlarımızı ve şirketlerimizi sizlere tanıtmaya başladık. Her sayıda değişik yatırımcılar ve şirketleri karşınıza getireceğiz. Bu sayımızda ADİGEY ve KABARTAY-BALKAR'da en çok yatırım yapan sayın HAKKI KURMEL ve ortağı HİKMET ALBAYRAK ile yapmış olduğumuz sohbetlerimizi sunuyoruz.

Sayın KURMEL, doğumunuzdan Üniversite öğreniminizin sonuna kadar ki dönemi ve bu dönemde yaşadığınız ve sizi çok etkileyen ortamları kısaca anlatır mısınız?

"1925 yılında doğdum. İlk okulu Yahyalı'da, ortaokulu Develi'de, liseyi de Kayseri'de okudum. Bu arada babam komşu köyde toprak ve değirmen almıştı.

Oranın işletilmesi çalışmalarına da katıldım. Çerkesçe konuşmanın pek hoş karşılanmadığı "Vatandaş Türkçe konuş" sloganlarının yoğun olduğu bir dönem olması nedeniyle yeterinde anadilimi öğrenemedim. Halen üzüntüsünü çekerim. Üniversiteye gelince Ankara Hukuk Fakültesini burslu olarak Adalet Bakanlığı adına okudum. Stajımı da Ankara Adliyesi'nde tamamladım. Ankara'daki öğrencilik döneminde yaşadığım ve beni etkileyen en güzel ortam rahmetli İsmail BERKOK ile olan birlikteliklerimdir. Tarihte Kafkasya kitabını yazmış ancak henüz neşretmemişti Zaman zaman kitaptan orijinal pasajlar okurdu. Paşa'dan çok şey öğrendim hem O'nu yakından tanıma

fırsatı buldum. Günlük yaşamı ve aldığı nefes hep Çerkeslik doluydu. Bir keresinde bize şunları söylemişti; "Ben şanslıydım. Kafkasya'yı iki kez gördüm. Dünya Cenneti olan o topraklarda sürekli yaşamamayı bahtsızlık sayarım."

Cennet misali o yemyeşil toprakları gördükten sonra bu çorak topraklarda yaşamayı Yüce Tanrı'nın bana reva gördüğü en büyük ceza sayıyorum." Paşa Kafkasya konusunda adeta platonik bir aşk yaşıyordu. Bir gün beni iyi bir Çerkes olan Zekai Tahir Burak doğumevinin baştabibi Tahir Beylerin evine götürdü. Kardeşi ressam'dı. Ondan kitabı için iki tablo yapmasını rica etti. Birisini hatırlamıyorum ama birisi Kafkasya'yı bağımsız bir devlet haline getirmek için yapmış olduğumuz heyecanlı çalışmalar sırasında ak sakallı bir ihtiyar bizi yarı yolda bırakırsan iki elim yakanda olacaktır, bunu unutma demişti işte o anın resmedilmesiyle ilgiliydi. Allah rahmet eylesin Paşa bize çok şey kazandırdı. O'nun rahle-i tedrisatından geçmiş olmayı şeref sayıyorum. O'nun milliyetçiliğinin bir başka örneğini anlatmak istiyorum. Deli Fuad Paşa'nın oğlu Kahire'de hariciyeciydi ve Mısır sarayından bir hanımla evliydi.

Saraydaki bir törende genç Nasır Esad Fuad'a karşı bir saygısızlık yapar ve bu da Ankara'ya yansır. Soyadı Pamukoğlu olan bir milletvekili damarında Türk kanı taşımayanları elçi yaparsanız işte böyle olur diye çok çirkin bir konuşma yapar. Kürsüye fırlayan Paşa daha da sert şekilde Esad Fuad'ın babası Deli Fuad Paşa'nın savaş meydanlarında kazandığı madalyaları senin sülalen bir araya gelse taşıyamaz, haddini bil cevabıyla susturur."

Sözün burasında devreye girip değerli büyüğümüze "Aca-ba, sayın Berkok, son zamanlarında Kafkasya'ya geri dönüş imkanı tanınsaydı. Döner miydi sizin kanaatiniz nedir?" diye soruyoruz. Cevaplarken hiç duraklama ve tereddüt göstermeden şunları söyledi: "Kesinlikle geri dönerdi. Bir saniye bile tereddüt etmezdi. Sadece kendisinin değil herkesin dönmesini de arzu ederdi. Zira o Kafkasya'ya aşıktı. İkinci kez gidişi sırasında üç günlük evliydi ama onun içindeki ateş bahane kabul etmezdi. Bilinmesini istediğim bir başka husus da okuyanlar dışında hiç kimsenin Uzunayla'dan ayrılmasını istemezdi. Ayrılan bir aile duyarsa eyvah der dövünürdü. Ayrılanı kaybolmuş sayı yordu."

Sarız'da geçen hakimlik döneminden sonra siyasete girdiğinizi biliyoruz. Siyasi yaşamınızı ve sonrasını da özetle lütfeder misiniz?

"Sarız'da Hakim iken yöredeki sosyal problemlerle yakından ilgilenip vatandaşın sorunlarıyla birebir eğilip çözümler üretmeye çalışmam nedeniyle çok sevdim. Bu arada hemşehrilerimin de ısrarı sonucunda Mart 1954 de Milletvekilliğine aday oldum. Halkın teveccühü ile Kayseri Milletvekili seçildim. Parlamenterlik döneminde de çalışmalarına aynı şevkle devam ettim ve önemli hizmetlere imza attım. Bunun sonucu yenilenen 1957 seçimlerinde de tekrar milletvekili seçildim. Ancak 27 Mayıs 1960 ihtilali sonucunda politik nedenlerle 5 yıla mahkum edildim. Yassıada'dan sonra Kayseri cezaevinde 14 ay yattım ve af kanunu ile tahliye oldum. 1963 de Avukatlığa başladım. 1966 yılında da akrabalarımın teşviki ile aile şirketi kurarak madencilığe başladık. Allah'a şükürler olsun ki bugün hem ülkeme hem de Atavatanıma hizmet etme fırsatı buldum; zevkle, şevkle çalışıyorum."

Anavatan Kafkasya'da yapmış olduğunuz yatırımları zevkle gezdik yakından tanıyoruz. Nalçık'daki Fabrika da Maykop'daki iki fabrika da mükemmel çalışıyorlar. Bu yatırımları yapmaya sizi iten sebepler nelerdir ? Ayrıca, Orada var olduğu şayiası yaygın olan Mafiya'dan çekinmediniz mi, yoksa bunlar asılsız mı?

"Azınlık çoğunluğa tabidir. Biz azınlığız. İstesek de istemesek de asimile olacağız.

Aynı durum orası için de geçerlidir. Bu nedenle çok iyi düşünmek zorundayız. Herkes için aynı şey geçerlidir. Kafkasya yaşamak için de yatırım yapmak için de bulunmaz bir yer. Mafya söylentileri ve diğer şeylere asla inanmayın. Biz, oraya giderken yeni bir sistem arayışındaki Atayurdumuza tecrübelerimizle yararlı olabilir miyiz diye düşündük. Önce TİKA'yı götürdük Ama onların da fazlaca katkısı olamadı. Rahmetli Berkuk Paşa'nın dediği gibi toprak bir harika. Şimdi satış da serbestleşti. Bir gün bile kaybetmek hatadır. Çiftçilerimizin hemen gitmesi şarttır. Yoksa yarın geç olacak".

4-5 sene önce Kafkasya'ya dönmek isteyenlere Komünizm dönemi olduğu için ev ve iş verilebilecekti ve dönüş işi o zaman daha kolaydı. Şimdi artık o imkanlar yok. Gidecek olanların ev ve iş sorunları vardır. Bu problemleri nasıl halledilebilir, şayet bu sorunları çözümlenirse insanlar geri döner mi ya da dönmeli mi sizin görüşünüz nedir?

"Dönülmesi gerektiği muhakkaktır. Ancak oradaki Cumhuriyetlerin ev vermesi de istihdam yaratması da bu günkü mali yapıyla mümkün değildir. O itibarla sermayesi olanların sanayi kuruluşları kurarak insan götürmesi ya da çiftçilik çok cazip olduğu için küçükten başlayarak toprak işletmeleri oluşturmakla mümkün olabilir. Zanaatkar denilen kesim orada iş de bulur aş da. Onlara ev yapabilmek için arsa ve alt yapı bakımından gerekli imkanlar kendilerine zaten veriliyor. Böylece adım adım ve sabırla birşeyler yapmak kabildir. Bizim yaptığımız da odur. Buna hepimiz yükümlüüz."

Bizim gibi dar gelirli insanlar gidip kolay kolay iş yerleri kuramayabilir. Para kazanmak gibi sorunu olmayan sizin gibi insanların öncülüğünde küçük yatırımları değerlendirmek kabil olmaz mı, siz ne düşünürsünüz?

"Sermaye ekseriyeti tek elde olmamak şartıyla mümkündür. İşin motoru olacak zengin kişi de az sermaye ile katılmalıdır. Tika bir Türki Cumhuriyette organize Sanayi Bölgesi kurdurdu. Örnek alınabilir. Meslek sahibi insanlara daha sıcak olabilir. Biz de destekleriz. Sizin bahsettiğiniz Kooperatifler Yasasında da değişiklik olursa bu iş daha da kolaylaşabilir. Bu konuyu üzerinde durulmaya değer buluyorum."

Kaf-Der olarak başlattığınız "Kafkasya için Ayda Bir Dolar" kampanyası için ne söyleyebilirsiniz? Bu projeden nasıl yararlanabiliriz ? Hukuki statü hazırlandıktan sonra toplanacak paralarla dönüşü teşvik amaçlı yatırımları sizin gibi iş adamlarımız kanalıyla gerçekleştirebiliriz diye düşünüyoruz. Siz ne dersiniz?

"Fevkalade bir yaklaşım ve iyi bir projedir. Başarılı olacağından kuşku yoktur. Gerek Ayda bir Dolar ve gerekse NART CARD projelerine ben de katılmak isterim. Böyle bir çalışma yaptığınız için de sizleri kutlarım."

Bu gün aldığınız onur ödülü için duygularınızı alarak sohbetimizi noktalamak istiyoruz. Ödül'ün Kafkasya'ya yönelik çalışmalarınız nedeniyle verildiğini de göz önünde bulundurarak neler söyleyeceksiniz?

"Kafkasya'ya yönelik çalışmalarımızda başlangıçta örnek olmayı ön planda tutuyorduk. Geldiğimiz aşamada görev sayarak yatı-

rım yapıyoruz. Orası her şeye layık bir yer. Hepimizin kabesi olması icab eden Kafkasya'ya öncelik vermemiz nedeniyle ödüle layık görülmemiz de yolumuzun doğruluğunun kanıtıdır. Vaktiyle tüm ikazlarımıza rağmen Kabaktepe'den ayrılıp Uzunpınar gibi kendi ırkından insanların yaşadığı Adıge köyüne yerleştiği halde pişman olan ve ikide bir (Biz ne halt ettik de kendi güzelim topraklarımızı terk ettik) diyerek pişmanlığını dile getiren bir Hacı gibi Kafkasya'yı terk edenler için de aynı şey çok daha ağır haliyle geçerli. Önümüze çıkan fırsatların ömrü çok uzun olmayabilir o nedenle bir saniye düşünmenin gereği yoktur olabildiğince çok sayıda insanımız ve özellikle de iş adamlarımız yönlerini Oraya çevirmelidirler."

Teşekkür ederiz sayın KURMEL, uzun yıllar Kafkasya'ya hizmet aşkıyla öntümüzde bulunmanız dileğiyle hoşçakalınız.

"Ben de sizlere teşekkür ediyorum. Duygularımı açıklamama yardımcı oldunuz. Var olunuz sağ olunuz."

HİKMET ALBAYRAK

Ademey Ziya Beyin oğlu olarak 1950 yılında Uzunyayla Alamescit köyünde doğan Hikmet Albayrak, Ortaokulu Pınarbaşı, Liseyi Kayseri ve Üniversiteyi de İstanbul İTÜ'de tamamlamış. Bu gün Kafkasya'ya en çok yatırım yapmış olan hemşehrilerimizle sohbet programı kapsamında iş ortağı ve akrabası Hakkı Kurmel ile birlikte konuşmaktadırlar. Sayın Kurmel'e sorduğumuz sorulardan farklı

olarak işin daha çok teknik detayıyla ilgili hususları siz okurlarımızı bilgilendirme amaçlı olarak soracağız.

Hikmet Bey, siz yıllardır Kafkasya'ya gidip geliyorsunuz. Orayı çok yönlü olarak tanıdınız. İlk gittiğiniz zaman ki Kafkasya ile bugünkü Kafkasya'yı olumlu ve olumsuz gelişmeler bakımından bir mukayese eder misiniz?

"İlk gidişim 1988 yılında oldu. Son derecede duygusal bir ziyaretti. Ticari amaçlı ilk tetkik seyahatlerimizde de iş yaşamının kurallarına göre değil ve hissi bağlarla işe girenler oldu. Ancak o tür girişimle başarılı olamadı ve tasfiye oldular. Çünkü biz diasporada yaşayan insanların hepsini zengin, paralarından akraba ve dostluk ilişkisi içerisinde faydalanılması gereken kişiler olarak görüyor ve sağlam temele dayanmayan girişimler başlatıyorlardı. Ama şimdi öyle değil artık duygusallıktan çok ticari mantalite hakim olmaya başladı. O nedenle yatırımlar da sağlıklıdır. Rusya'dan ve dolayısıyla Kafkasya'dan 10 gün önce döndüm. Beş yıldır işletme yaşamının içerisindeyiz. Rusya'da Mafiya az da olsa vardır. Eğer işinizi yasal doğrultuda yapıyorsanız endişe etmenize gerek yoktur. 5 yıl içerisinde böyle bir olguyu yaşamadık. Bu gün hakkınızı arayabileceğiniz mahkemeler ağır da çalışsalar vardır. Muhatap olabileceğiniz merciler vardır. Çalma ve yalan eskiden genelmış. Ancak şu anda giderek azalmış durumda. Mantık değişiyor. Eskiden özel girişimi emperyalistlikle suçlayanlar şimdi aman yatırım yapın diye yalvarıyorlar. Reklam, taşıma ve satışta problem kalmadı. Malınızı dilediğiniz yerde satabilir ve stopajı kesilerek parasını yurt dışına çıkarabilirsiniz. Vergi yasalarında önemli değişiklikler oldu. Gerçi PUTİN bu konuda daha rijit davranıyor. Yakında toprakların satışının yapılabilmesini teminen DUMA'dan bir yasa çıkmış detayını bilmiyorum. Sanırım Orada yaşayanlara bu hak tanınıyor. Yatırımlar için çok önemli teşvikler ve kolaylıklar fiilen tanınmaktadır. Artık yabancı sermayenin yararını çok iyi biliyorlar ve özendiriyorlar."

Kafkasya ile yatırım ilişkilerinin gelişmeye başladığı 6-7 yıl önce maksatlı çevrelerin belki de Rusların veya ileriye göremeyen yöneticilerin pompalamasıyla diasporadan oraya giden yatırımcılar aleyhinde söylemler vardı. Kafkas savaşlarında savaşmadan kaçan Pşı ve Vorkların torunları şimdi de sizi paralarıyla köleleştirmek için geldiler. Onlara yüz vermeyin gibi söylemler vardı. Şimdilerde bu tür ifadeler hala geçerli mi ?

"Söyledikleriniz doğrudur. Oldukça da yaygındı. Hatta seçim malzemesi olarak bile kullanıldı. Ancak, ekonominin kuralları işleme, üretime, vergilere ve istihdama katkılar fark edilmeye başlandıkça kendiliğinden yok oldu. Şu anda bu tür söylemlere kimse inanmıyor"

Kafkasya'daki yatırımlarınızı biz biliyoruz. Aynı zamanda yormak için sayın Kurmel'e sormadık, okuyucularımız için kısaca tanıtır mısınız?

"İlk yatırımımız çok sayıda ortak adına 1995' de restore etmeye başladığımız ve 999 da açılan Türkiye ölçülerine göre 4 yıldızlık GRAND KAFKAS OTELİ'dir. Yatırım tutarı 550.000 dolardır. İkinci yatırımımız 1998 yılında Nalçık'da açılan 2000.000 dolar maliyetli ve yılda 12 milyon adet çuval ve benzeri paketlenme malzemesi üreten ve çoğunluğu Türkiye'den dönen veya Nalçık Üniversitesini bitiren gençlerden olmak üzere 150 kişinin istihdam edildiği ÇUVAL FABRİKASI, Üçüncü tesis küçük çaplı ama yörenin peçete,tuvalet kağıdı,havlü gibi temizlik malzemeleri ihtiyacını karşılayan TESİS, dördüncü olarak 2000.000 dolar yatırım maliyetli,150 kişi istihdam ve 15.000.000 adet çuval ve benzeri ambalaj malzemesi üreten MAYKOP ÇUVAL FABRİKASI(Bu tesisin kurulmasında sayın Adıgey yönetiminin davetkar ve teşvik edici tavrı ve vaktiyle sayın CARIM'a verilmiş olan söz etkili

olmuştur). Beşinci tesis daha önce ÇERKESSK'de kurulmuşken MAYKOP'a taşınan AHŞAP İŞLEME FABRİKASI'dır. Bir milyon dolar yatırım kapasitelidir. Burada oturduğumuz yerde söylediğimiz veya yazdığımız yanlış söylemlerin orada iç işlerine karışma anlamında yorumlanıp nasıl istismar edildiğinin önemli bir kanıtıdır bu fabrika. Çerkessk'de asılsız ithamlarla karşılaşınca Maykop'a naklettik. İşlenen tüm ahşaplar Avrupa,Çin ve Türkiye'ye ihraç edilmektedir. Altıncı olarak ve sayın CARIM'a vermiş olduğumuz söz doğrultusunda Çuval Fabrikasına yeni hatlar ilavesidir ki Haziran ayında açılışı yapılacaktır. Nihai maliyeti 4000.000 doları bulacaktır. Bunların dışında Rusya genelinde pazarlama amaçlı ve 5

ayrı kentte organize edilmiş olan ayrı bir girişimimiz vardır."

İleriye yönelik olarak başkaca yatırım projeleriniz var mıdır,sakıncası yoksa kısaca bilgi alabilir miyiz?

"Sayın Kurmel bir nebze bahsetti. Ben biraz açayım. 5000 dönümlük örnek bir çiftlik kurup tarım ve hayvancılık işletmesine çevireceğiz. Müracaatımızı yaptık üç ayrı yer gösterildi. Birini seçip başlayacağız. Türkiye'den de nitelikli uzmanlar götürerek ya da ortak olarak en iyi verimi alabileceğimiz örnek bir işletme yakın gelecek için söyleyebileceğimiz bir projedir"

Yatırımlar için teşvikler ve kolaylıklar tanındığını demin belirttiniz. Kafkasya'ya yatırım yapmak isteyenlerin bir bölümü vergi yasalarını ve ticari mevzuatı bilmedikleri gibi üretecekleri şeyleri özgürce satamayacaklarını satsalar bile parasını getiremeyeceklerini ve ağır vergiler ödeyeceklerini söylüyorlar. Son ve gerçek durumu özetle anlatı mısınız?

"Yatırımların teşvik edildiğini anlattım. Şimdi de Rusya'da geçerli vergiler, oranları ve uygulamalarını anlatırsam sorunuza cevap olur. Üretilen malların satışı tamamen liberasyona tabidir. Tarım ürünlerinde ülkenin fiili ihtiyacı karşılanamıyorsa ihracatı kısıtlıyorlar. Yoksa dilediğin yere satabilirsin. Türkiye'de Şeker Fabrikalarında uygulanan kota sistemi orada da vardır. Hatta Ortak pazarda da öyledir. Satılacak malların fiyatı tamamen piyasa koşullarında oluşuyor. Malımı satamam elimde kalır ya da değerine satamam gibi bir endişeye mahal yoktur. Dünya piyasa fiyatlarıyla uyumlu bir fiyat politikası izleniyor."

Uzunyayla ve benzeri tarım ağırlıklı yörelerimizin öğrenmesi için orada tarım imkanı,verimi, vergi,pazarlama ve tarım aletleriyle teşvikler konusunda bilgi verir misiniz?

"Son derece mükemmel bir toprakları vardır. Üstelik Çiftçilere de önemli avantajlar tanıyorlar. En zayıf kıraç sayılan arazide dekarda 500 kg ürün veriyor. İşlerseniz daha fazlasını da alabilirsiniz. İstedığınız kadar araziye 5 yıl, 10 veya 20 yıllığına kiralayabilirsiniz. Nadas gerekmiyor. Benzin buradakinin üçte biri fiyatına, gübre yarı fiyatına ilaç sorunu hiç yok Tüm araziler sulanabilir esasen ona da ihtiyaç yok. Üstelik tahıl ürününü kaldırdıktan sonra ikin ürün olarak hayvan yemleri de yetiştirerek çifte ürün alabiliyorsunuz. İşin garibi o toprakların sahibi biz Çerkesleriz. Ama orada İtalyalı, Almanyalı, Yunanlı, İsrailli, Koreli ve Türkiyeli az sayıda Çiftçiler tarım yapıyorlar. Krasnodar'ın tüm pirincini Türkler üretiyorlar ve yarısını da orada satıyorlar. Ama bizimkiler yok. Yeni yeni Nalçık'da birkaç arkadaş başladı. Oraya gidecek olan hemşehrilerimizin tarım aparatları konusunda şu hususlara özen göstermesinde fayda vardır.

Burada kullanılan traktörler orada işe yaramaz. mibzer, biçerdöğer, hasat aparatlarını buradan götürsünler ama çekici traktörler orada hem ucuzdur hem de güçlüdür. Oradaki biçerler %25 fireyle biçiyor. Sırf bu nedenle Türk biçerleri oraya gidiyor ve %25 le biçiyorlar. Zira kolhoz makinaları olduk demodedir."

Hikmet Bey, tarım ve sanayi ürünlerindeki veri uygulamalarını biraz açar mısınız ?

" Tarım ürünlerinde de tarım işletmelerinde de Rusya da %20 olan KDV uygulanmıyor. Keza, yatırım ve ihracat teşviklerinde de bu vergi alınmıyor. Tarım Teşvik yasalarına

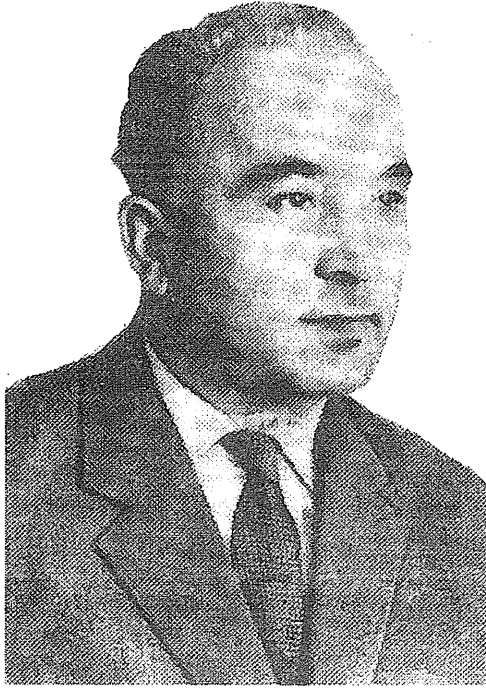
göre sadece %1 stopaj uygulanıyor. Paranızı dilerseniz Türkiye'ye normal yolla getirebilirsiniz resmi işlem sırasında şirketlerin kar bölüşümü olayında olduğu gibi %20 stopaj yapılır. Dilerseniz Türkiye'de ödemek üzere yazılı talepte bulunur ve aynı parayı burada ödersiniz. Tarımda ve sanayide teşvikler 5 yıl sürelidir ve uzatılabilmektedir. Kurumlar Vergisi Genel oranı %35'dir. Bunun %11'i Federal Hükümete %19'u yerel Hükümetlere %5'i de mahalli idarelere yani belediyelere aittir. Bizden farkı Yerel Hükümetler yerel parlamento kararıyla %19+ %5 = %24'ünü teşvik kapsamında kaldırıyor ve almıyor. Sadece Federal Hükümet payı ödeniyor. Bir başka vergi %2 oranındaki Varlık Vergisidir. İşletmenin toplam mal varlığı üzerinden alınır. Tamamen yerel yönetimlerin payı olup genellikle teşvik kapsamındaysa alınmamaktadır. Yol Vergisi %1,5 oranında bir vergidir. Federal yönetimin payı %0.5 ve Yerel yönetimin payı ise %1 dir. Teşvikli projelerde yerel yönetimler bunu da almıyorlar. Son bir vergi türü de satış vergisidir. Faturalı satışı özendirmek için konmuş olup %5 dir. Banka kanalıyla ve fatura keserek satarsanız bu vergiyi ödemiyorsunuz. Ama faturasız satarsanız bu vergiyi alıyorlar."

Anlattığınız kadarıyla yasal yollardan giderseniz her türlü kolaylığı da görüyor teşviklerden faydalaniyor ve bir problemle de karşılaşmıyorsunuz. Ergilerde de Varlık ve yol vergisi hariç diğerleri benzeşiyor. Yoluyla gidilip tarım ve üretim yapılırca mafiyaya da zaten iş kalmayacaktır. Öyle olunca da korkulacak bir şey yoktur. Korkacağımız tek şey geç kalmaktır.

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyor ileride daha kapsamlı yatırımlarda Kafkasya'ya hizmetlerini çoğaltmış görmek ümidiyle hoşçakal.

"Asıl ben teşekkür ediyorum. Bu hususların bilinmesi önemli bir ihtiyaçtı. Hakkı ağabeyin söylediği gibi Kafkasya konusunda daha dikkatli konuşmak ve yazmak hiç olmazsa zarar vermemek hepimizin görevidir."

ANAYURTTA ACI KAYBIMIZ

Kabardey-Adıge Edebiyatının büyük klasiklerinden yazar ve ozan K'İşokhue Alim, 30.01.2001 tarihinde 87 yaşında vefat etti. Adıge halkı, (belki Şocents'ık'u Alıy ve K'uaş Bet'al'den sonra) en büyük klasiğini kaybetmiş oldu.

Kendisine Tanrı'dan rahmet, kederli ailesine, yakınlarına ve tüm halkına baş sağlığı diliyoruz.

Hiçbir koşulda ulusal kimliğini ve değerlerini unutmadı, saklamadı. Yaşamının gençlik yıllarından sonraki uzun bir bölümünü çok sevdiği köyünden, toprağından uzakta, Moskova'da geçirmesine karşın, O hiçbir zaman toprağından, kültüründen kopmadı. Kendi ulusuna yabancılaştıkça daha çok göze gireceğini ve yükseleceğini düşünenlere, kraldan çok kralcılık yapanlara ve bu anlayışa karşı hep mücadele etti. Evrensele ulaşmanın ulusallıktan geçtiğine inandı ve bunu kendi yaşam deneyiminde somut olarak örnekledi. Hep kendi ulusundan, halkının birikimlerinden beslendi. Sahip olduğu olanakları, güç ve yetenekleri de öncelikle kendi ulusu için değerlendirmeye çalıştı. Ulusalda

evrensele ulaşan, örnek bir Adıge yazarı ve ozanı oldu. Yalnız Adıge halkının değil, aynı zamanda tüm Sovyetler Birliği halklarının da en sevdiği büyük ve değerli yazarlar arasında yer aldı.

Yerlib Aslan'ın 9. sınıflar için Adıge Edebiyatı (Elbrus Basımevi, 1986) adlı kitabının 30-115. sayfalarında yer alan K'İşokhue Alim'in yaşam öyküsüne ve edebi kişiliğine ilişkin geniş bir inceleme yazısının bir bölümünün Türkçe çevirisini sunuyoruz.

K'İŞOKHUE ALİM

(22.07.1914 – 30.01.2001)

Halkın gönlünde taht kuran, adını tarihin sayfalarına altın harflerle yazıp dünya durdukça koruduğu yazarlar, sanata yeni bir güzellik, yeni bir boyut getirebilen, ulusal edebiyatı geliştirip yüceltebilen ve özgün bir sanat çizgisi oluşturabilen büyük yazar ve ozanlardır. A.S. PUŞKİN, M.Y. LERMENTOV, N.A. NEKRASOV, V.V. MAYAKOVSKIY gibi büyük Rus yazarlarını ya da ŞOCENTS'UK Alıy, K'UAŞ Bet'al gibi büyük Adıge şairlerini ölümsüz kılan şey, onların edebiyata yaptığı büyük katkılardır, sanatsal biçimi ve düşünsel özü halkın her zaman bir ilk heves tutkusuyla sevip arayacağı düzeye taşıyabilmeleridir. Zamanımızın en önde gelen edebiyatçılarından olan K'İŞOKHUE Alim de onların bu doğru ve

sağlıklı yolundan gitmiştir. O, Adıge edebiyatını geliştirip ilerleten başlıca edebiyatçılarımızdandır.

K'İŞOKHUE'nin yazmaya başlaması ŞOCENTS'UK Ali'nin edebiyat çitasını yükselttiği döneme rastlar. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesindeki on yıllık dönemdir. O yıllar, yazarımızın edebiyat ve sanat eğitimi aldığı yıllar oldu. Başka deyişle; o yıllarda sanatımızın en iyi ve yetkin örnekleriyle beslendi, onları özümledi, kendini ayakları üstünde yürütmeye, edebiyat yoluna koyulmaya hazırladı ve donattı. K'İŞOKHUE'nin 1940 yılında, program doğrultusunda kaleme aldığı "Nasıp/ Mutluluk/Talih" adlı şiiri, O'nun seçtiği edebi çizginin ilk adımı ve örneği olarak değerlendirilebilir.

K'İŞOKHUE Alim, Sovyet Adıge şiirini ŞOCENTS'UK Ali'den sonra özgün ve saygın bir yeni kulvara taşıdı. O, Adıge şiirine yeni pek çok şey katmayı başardı. Sanatsal kurguyu, düşüncenin akıcı ve etkili anlatımını halkın beğeneceği, haz alacağı düzeye çıkardı. Adıge Sovyet şiirinin genel Sovyet şiiri içinde özgün bir yer edinmesinde K'İŞOKHUE'nin büyük payı vardır. Ünlü Çuvaş halk şairi Huzangay Peder; "Kabardey şairinin sağdıy atı, çoktan Kafkas dağlarını aşıp arenaya girdi. Onun nal sesleri ülkemiz sınırlarının ötesinde, uzaklarda da duyuluyor. O Sağdıy K'İŞOKHUE'nin damgasını taşıyor." demiştir. Ünlü Rus şairi Vladimir Solovxin de; "K'İŞOKHUE Alim, yapıtları Rusça'ya çevrilip yayımlanan zamanımızın en büyük, en özgün şairlerindendir." demiştir. Son yıllarda Adıgece ve Rusça olarak çeşitli gazete ve dergilerde O'nun yapıtlarına

ilişkin ciddi ve olumlu eleştiriler yer almış ve edebiyat eleştirmenleri, O'nun kaleme aldığı ürünleri tahlil eden ve değerlendiren özgün kitaplar kaleme almışlardır. Bütün bu edebiyat eleştirmenleri ve edebiyat tarihçileri ağız birliği etmişçesine K'İŞOKHUE Alim'in zamanımızın en büyük, en usta şairlerinden, ulusal halk kültürünün en önde gelen çalışanlarından biri olduğunu ifade etmektedirler. Ünlü Rus şairi N.S. TIXONOV, O'nun için; *"K'İŞOKHUE Alim bugünkü özgün Sovyet edebiyatında baş köşeyi tutanlardan biridir. O, her bakımından halkıyla iç içedir. Kendisini yetiştiren halkın dilinin gücünü, anlatım yeteneğini aydınlık duygu ve düşüncelerle bilenmiş özlü şiirlerinde açıkça sergiler. Özlü, tok anlamlı deyişler, umudun melodilerine ayak uyduran yüce amaçlar, keskin nükteler, şifreli anlatımlar, imgeler O'nun dizelerini süsler. O, karmaşık, dolambaçlı, frapan laf kalabalığı yerine net betimlemeleri yeğler. O'nun dizeleri birçok yönden işlenmiş, yetkinleştirilmiş, özlü ve özgün deyişlerdir. Kökeni olan halkın yaşamında yer alan unutulmaz büyük olaylar, kendi yaşadığı veya yaşamında tanık olduğu şeyler onun dizelerinde son derece inandırıcı ve etkili biçimde yer alır."*

Yaşamı ve Edebi Çalışmaları:

K'İŞOKHUE Alim Pşimaxue oğlu, 22.07.1914 tarihinde Şecem ilçesi Şhalikhue Adıge köyünde bir rençber ailesinin çocuğu olarak doğdu. O, annesi ve babası sayesinde Adıge halk öykülerindeki ve kahramanlık şarkılarındaki özgün dokuları; manevi, ahlaki değerleri, temiz duygu ve amaçları, aydınlık düşünceleri, yaklaşım biçim ve yöntemlerini çok küçük yaşlarda kavradı.

Cin gibi akıllı ve zeki bir çocuk olan Alim, ilk olarak 1923 yılında köydeki ilkokulda öğrenim hayatına başlar. 1928 yılında Baxhsan'daki Bölge Tarım Meslek Okuluna girer ve bu okulu büyük bir başarıyla bitirir. Sonra

1931 yılında Kuzey Osetya'nın başkenti Orjonikidze'deki Pedagoji Enstitüsü'ne girer ve 1935 yılında ciddi ve önemli bir öğrenim görmüş olarak Cumhuriyet'e geri döner. Aynı yıl önce öğretmen yetiştirilen kurslarda, daha sonra Pedagoji Fakültesi'nde Rus Dili ve Edebiyatı dersleri vermeye başlar. Akademik kariyer yapmaya heveslenen ve yüklenen K'İŞOKHUE 1936 yılı sonbaharında Moskova'ya yüksek lisans eğitimine (Aspirantura) gider. Yüksek lisansını üstün başarıyla bitirdikten sonra tekrar ülkesine döner ve Kabardey – Balkar Bilimsel Araştırma Enstitüsü'nde müdür olarak görev alır. Bu görevini ikinci dünya savaşına kadar aralıksız sürdürür. K'İŞOKHUE bu yıllarda Adıge kültürüyle ilgili ciddi ve önemli çalışmalar yapar; Nart Destanları'nı sınıflandırır, düzenler ve önsözü ile açıklamalarını kendisinin kaleme aldığı "Nart Xhıbarxer/Nart Öyküleri" kitabını yayımlar. K'İŞOKHUE, sonradan çok daha geliştirilmiş ve genişletilmiş biçimiyle Adıgece düzenlenip yayımlanmış olan Nart Destanları'nın hazırlanmasında da ilk görev alanlardır.

K'İŞOKHUE, edebiyat ve sanat yaşamına çok küçük yaşlarda, kendi anlatımına göre 1928-1930 yıllarında başladı. 1931 yılında yayımlanan Adıgece okuma kitabında O'nun bir kaç şiiri yer almıştır. "Kharıwış'e/Yeni Güç" adıyla 1934 yılında yayımlanan Edebiyat-Sanat Alamağında bir çok şiiri yayımlanmıştı.

1941 yılında yaşadıkları, şairin belleğinden hiçbir zaman silinmedi. O yıl Lenin'in partisine girdi. "Bgılhapexm Dyej/Dağ Eteklerinde" adlı ilk kitabı o yıl yayımlandı.

K'İŞOKHUE Alim, aynı yıl bir yandan edebiyat-sanat, bir yandan da bilimsel araştırma çalışmalarına daha büyük bir azim ve kararlılıkla yönelmeye niyetlendi. Ne varki bu güzel amaç ve niyetler, faşist Alman ordularının saldırılarıyla son buldu. Şairimiz, savaşın ilk günlerinden başlayarak zaferle sonuçlanıncaya kadar, sevgili güzel vatanımızı düşan işgalinden korumak ve kurtarmak için herkese örnek olacak bir biçimde cep hede savaştı. Savaşta gösterdiği yararlılık ve kahramanlıklar nedeniyle K'İŞOKHUE, hükümet tarafından birçok madalya ile ödüllendirildi. Ordudan göğsü madalya ve brövelerle dolu olarak Binbaşı rütbesiyle terhis oldu.

Savaşın sonra K'İŞOKHUE çeşitli görevlerde bulundu. 1945-1948 yıllarında Kabardey-Balkar Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanı olarak görev yaptı. 1948-1950 yıllarında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Kabardey-Balkar Bölge Komitesi Sekreteri idi. Bu arada SSCB KP Merkez Komitesi nezdindeki Sosyal Bilimler Akademisi'ni bitirdi. Daha sonra Kabardey-Balkar ÖSS Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı, Kabardey-Balkar Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti (RSFSR) Yazarlar Birliği Genel Sekreteri olarak görev yaptı. Daha sonra uzun yıllar; SSCB Yazarlar Birliği Genel Sekreteri, SSCB Edebiyat Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yaptı ve Moskova'da yaşadı. SSCB ve Kabardey-Balkar SSC Yüksek Sovyetlerine birkaç kez milletvekili seçildi. SSCB Yazarlar Birliği 2. ve 7. Genel Kurullarında da delege olarak görev aldı.

Gerek edebiyat sanatındaki büyüklüğü, gerek yapıtlarında işlediği konular ve bu konuları işleyişindeki ustalığı, gerekse sanatsal kişiliği ile K'İŞOKHUE son dönem Sovyet yazarlarının dorukları arasında yer almıştır. O, edebiyat yaşamında özgün içerikli, sanatsal düzeyi yüksek yüzlerce şiir, hatırı sayılır büyüklükte bir kaç poem/şiirsel öykü/destan, harika romanlar, dramalar, bir uzun öykü, denemeler ve başka bir çok yapıtlar kaleme almıştır. Yazarın yapıtlarında bir çoğu ilk sınıflardan itibaren 9. sınıflara okullarda dil ve edebiyat derslerinde okutulmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: "Nasıp/Mutluluk", "Lenin Ihagew Tyetşş/Lenin Yüksekte Duruyor", "Gumızağ/Tezcanlı", "Sık'uent Nexh Pşınş'ew/Daha Tez Giderdim", "Wıwızınşem! Se Jizo'e/Sağlıkla Diyorum Ben", "Zek-hueşit/Bayrak", "Selet Selam/Asker Selamı", "Khyebjeç", "A Pşşıhaşham

Bijıha Pşağow/Güz Sisiydi O Akşam", "Mak'ue Ş'aler Awız Ğoguç'e/Vadi Yolundan Gidiyor Delikanlı", "Mel Guarte/Koyun Sürüsü" şiirleri; "Yelbezdikhue", "Tisey", "Kolxoz Şığajem/Kolhoz'un At Yarışında", "Ade/Baba" adlı poemleri; "Xhuespseğue Nur/İmrenilen Işık", "Maze Nıkhue Şxuant'e/Mavi Hilal" romanları ve birçok başka yazıları.

K'İŞOKHUE Alim'in yazılarının toplandığı ikinci yapıtı 1946 yılında "Şıwım Yi Ğogu / Süvarinin Yolu" adıyla Adıgece olarak Nalçık'te yayımlandı. Bundan sonra da yazar Adıgece ve Rusça olarak birçok kitap daha yayımladı.

"Txığe Khıxexaxer/Seçme Yazılar" adlı iki ciltlik bir kitabı Kabardey-Balkar Basımevinde Adıgece olarak basıldı.

"Alhxho", "Ğoguane/Uzun Yol", "Bgı Khıguewa/Göçük Kaya" K'İŞOKHUE'nin kaleme aldığı dramalardan bazılarıdır. Ayrıca bir film senaryosu, önemli edebiyat-sanat eleştirileri de vardır.

Yazarın ustalığı ve becerileri özellikle son dönemlerde büyük bir gelişme gösterdi. Özellikle olgunluk dönemlerindeki bu yapıtlarıyla zamanımızın en ünlü yazarları arasında sağlam bir yer tuttu. Sosyalist üretim kahramanı, SSCB devlet ödülü sahibi ünlü Rus yazarı M.N. Alexeyev; "K'İŞOKHUE Alim, Sovyet edebiyatında başı çeken en güçlü yazarlarımız arasında çoktan ve sağlam bir biçimde yer aldı." diyerek bunu dile getiriyor. K'İŞOKHUE'nin edebi kişiliğini çok iyi bilen büyük edebiyat eleştirmeni V.T. Goffensefer aynı konuda şöyle diyor: "Kabardey edebiyatının gelişmesinde K'İŞOKHUE Alim'in yazdığı şiirler önemli bir yer tutar. Onun ustalığı her yıl daha büyük bir measafe alıyor. O'nun işlediği konuların kapsamı durmadan genişliyor.

...K'İŞOKHUE'nin

"Xhuespseğue Nur/İmrenilen Işık" adlı romanı, Kabardey edebiyatı

bir yana Kuzey Kafkasya edebiyatında, hatta tüm Sovyet edebiyatı içinde bile bolşeviklerle şeriatçılar arasındaki mücadeleyi bütün boyutlarıyla geniş ve kapsamlı bir biçimde ustaca işleyen eşsiz bir başyapıttır." Esasen 1968 yılında "Khurşer Jeyırkhım/Dağlar Uyumaz" adlı yapıtı için K'İŞOKHUE Alim'in RSFSC'nin M.GORKİY ödülüne layık görülmüş, yapıtlarının hemen hemen tüm Sovyet halklarının diline ve başka bazı dış ülkelerin diline çevrilip yayımlanmış olması bütün bunların en somut kanıtı ve göstergesidir.

K'İŞOKHUE'nin yapıtlarında hemen her konu işleniyor. Ama bunların içinde halkın ulusal tarihi ve yeni yaşam biçimi, dostluk ve halkların kardeşliğinin, barışın korunması için insanların içtenlikle çaba göstermeleri daha çok öne çıkıyor. Yeni düzenin getirdiği yaşam koşullarında yetişen insanların bilincinde yer eden temiz duygu ve düşünceler, umutlar, yaşama sevinçleri özellikle "Partır Di Paşev/Parti Önderliğinde", "Bıve Xuabe/Kızgın Taş", "Ya Demepkh Zetawe/Onlar Omuz Omuza", "Batırıbjje/Yiğit Kadehi", "Vağue Maxue/Uğurlu Yıldız" adlı şiir kitaplarında oldukça büyük bir derinlik ve ustalıkla işlenmiştir.

K'İŞOKHUE Alim, ulusun onuru ve gururu olan, onu yüreklendiren eşsiz bir yazar ve bir toplum adamıdır. O, yaşamı derinliğine kavrayan ve kucaklayan, olayların derinliklerine keskin gözlerle nüfuz edebilen, çok şeyi çabuk sezen ve anlayan, yüksek insanlık değerlerini özümsemiş, gerçeği, doğruluğu rehber edinmiş bir yazardır. Ünlü Rus şairi Mixail SVETLOV'un büyük bir vukuf ve isabetle teşhis ettiği gibi; K'İŞOKHUE kimseye benzemeyen, eşsiz ve özgün bir şairdir. O'nun yapıtlarını başkalarından ayıran ve özgünleştiren en önemli özellikler; herbirinin aklı uyandıran ve devindiren keskin düşünce parıltılarıyla bezenmiş, her konunun belirli amaç ve hedefler bilinçli olarak seçilip özenle işlenmiş olmasıdır... Yapıtlarında hiçbir şey abartılmamış ama gerektiği iyi bir biçimde anlatılmıştır. Okurları da O'nu hep bu özellikleriyle tanımıştır. Şairin şiirlerindeki ideolojik-sanatsal anlam hem çok büyüktür, hem de sosyalist gerçekçilik metodu temelinde kurgulanmış ve yükseltilmiştir. Yazılar hem ulusal hem de partisel, örgütseldir. Kabardey-Balkar halk ozanı, SSCB'nin ve RSFSC'nin devlet ödülleri sahibi Khaysın Kuliyevev O'nun için şöyle demiştir: "K'İŞOKHUE Alim, yaşamın özündeki eşsiz gizi, yapıtlarında bir ilk heves tutkusuyla zengin bir öze ve yetkin bir biçimde dile getiren bir şairdir. O çok sevdiği halkının onurunu ve gururunu hep yüceltmıştır. Kabardey halkının bilgeliğini, sevecenliğini, yiğitliğini, onun ruhundaki yüceliği, yaşam karşısındaki direngenliğini pek çok halk K'İŞOKHUE Alim sayesinde tanımış ve öğrenmiştir."

Sanatsal güç ve yeteneği sınırları aşan insanların gönüllerinde taht kuran ünlü yazar için buna benzer sayısız güzel söz söylenmiş, yazılmıştır. Kabardey-Balkar halk ozanı RSFSC'nin A.M. GORKİY devlet ödülü sahibi K'İŞOKHUE Alim'in 70. doğum yıldönümü 1984 yılı temmuz ayında görkemli törenlerle kutlandı. O'nun edebi çalışmalarına parti ve hükümet organları büyük değer verdiler. SSCB Yüksek Sovyeti Prezidyumu'nun kararı ile K'İŞOKHUE Alim Lenin ödülüne layık görüldü. Yazarımızın doğum yıldönümü, doğduğu Şhalıkhue köyünde, Nalçık'te, Moskova'da, hemen bütün okullarda ve işyerlerinde saygı ve coşkuyla kutlandı.

K'İŞOKHUE Alim Pşımaxue oğlu, edebi-sanatsal kişiliği oturmuş, sanat güç ve yeteneği gelişmiş ve pekişmiş bir şairdir. O Kabardey-Balkar halkının saygın ozanı yüce sanını hak ederek ve büyük bir onurla taşımaktadır. Büyük şair ve yazarımız, yaşadığı süreçte okurlarını yeni yapıtlarla hep mutlu etmiştir. O Adıge edebiyatına sunduğu eşsiz örneklerle en büyük katkılara imza atan bir edebiyatçıdır. Bu büyük yapıtları ve hizmetleri O'nun adını daima yüceltecek ve ölümsüzleştirecektir.

[Kabardeyce'den Çeviren: Fahri Huvaj]

ADIGE TSEY

Şşığaşş siyade se tseyışxhue,
Hezir 'upexur se soş'ej,
A tseyr siyanem ye'eş'ağēt –
Yidifirt, yış'ime gukhıdej.

Ader şım şesım – yişşığını,
Hezir khesıxui zı gınığuet,
Goguane dapşşe zepıçami,
Wanegu zerısır yış'eşşığuet.

Ze'uş'em k'umemi, vak'ue deç'mi –
Yıtseyr xuef'psme, şşığuf'ıç't.
Ye cegum ş'alər şşızexuesmi
Tsey zışşımığır khıdemıç't.

Gublaşhem desmi lejkek'ueşxuew
Ye yıneralıwı ar khelhıte,
Ts'ıxubz 'eş'ağew tseyr şşımığme,
Gup yaxımıhet mıwç'ıtew.

'Epkhıhepkhgedaxet a şşığınır,
Yıtseyımç'e lhekphır xetmi khaş'ert,
Yawç'ıpawe l'ı khaşejme –
Yıpxuat yinek'um yıtsey khauş'er.

L'eş'ıgue dapşşe yek'uek'ami
Ts'ıxubzxem dyejç'e tseyr 'eş'ağēt.
Ara siguğēşş nobe khesi
A tseyr lhekph psomi ş'ışşat'ağēr.
K'İŞOKHUE Alım

SIK'UENT NEXH PSINŞ'EW

Sık'uent nexh psınş'ew sxuzef'eç'im-
Mıçemıw sıır soğelhexhu.
Nıbjjeğu, we f'ç'e wıgu sıkheç'im,
Sıgogu ç'ıh xhunu khızexhuexhu.
Se kuedre, kuedre sigu kholhade
Şı jer sıtyesu khesk'uhın,
Dıxeku gubğoxuem sınılhadev
Zedejem pı'er yaf'eshın.
Xet yeymi sode a pı'er,
Wıxueymi sıshem xuryemıxhu,
K'uefıkhım jıje zıgu ş'ı'er-
Şıwım lhesır gogum şşıdemıxhu.
Nasıp mıwıxır zı guraşşer
Maxel yığogum şşıxumey,
Psewınu gış'e zıxufaşşer
Mıwvı'ew k'uexer arkhideyşş.
Psı weru lhağue pxızıxınım
Kharıwır jexunç'e yımıwıx,
Sığaş'e yabger şşızwıxınım
Şı jer sıtyesu sıryewıx.
K'İŞOKHUE Alım

ÇERKESKA

Gri bir çerkeska giyerdi babam,
Parlayan fışekliklerini anımsarım,
Anamın eseriydi o çerkeska –
Dikebiliyordu, içinden gelirse.

Ata bindiğinde babam – kılığıyla
Her fışeklikte bir atımlık barut,
Nice uzun yollar kat etse de,
Oturduğu eyer her dem ilk hevesiydi.

Toplantıya mı, çifte mi her nereye gitse
Çerkeskası tam bedenine otursun isterdi.
Düğünde buluştuğunda gençler
Çerkeskasız kimse oyuna çıkmazdı.

İster kağı çatalında oturan emekçi,
İster general say sen onu,
Giymemişse kadın elinden çerkeskasını,
Utanmadan topluma katılmazdı.

Bedeni süsler, görkem katarda insana o kıyafet
Çerkeskasıyla tanınırdı kimdir o millet.
Öldürülmüş getirilirken bile ceset –
Yüzünü örterdi çerkeskasından etek.

Kim bilir kaç yüzyıl geçmiştir
Kadınlar arasında çerkeska sanattır.
Bugün bile sanırım ondandır
Neredeyse tüm halklar çerkeska giyer.
(Türkçesi : Fahri HUVAJ)

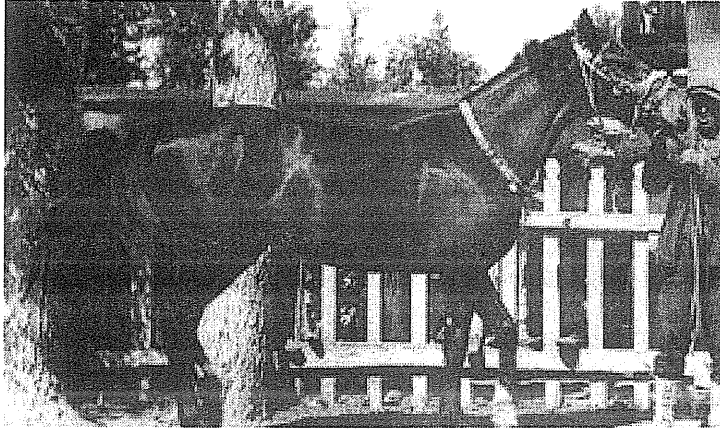
DAHA TEZ GİDERDİM

Daha tez giderdim elimden gelse-
Hızını eksiltmeden sürüyorum atımı tırısla.
Dostum, anımsarsan eğer beni iyilikle,
Yolumun uzun olmasını dile benim için.
Hep, hep içimden gelir benim
Hızlı bir at üstünde koşmak,
Yurdumun geniş ovalarına dalıp
Yarışlarda şapkayı kapmak.
Kimin olursa olsun o şapka,
İsterse başıma hiç olmasın.
Gidemez uzağa kalbi soğuk olan-
Atlıya yaya yolda erişemez.
Bitmemiş mutluluğu hedefleyen
Gerek duymaz yılda dinlenmeye.
Yaşamda yaşamı hak edenler
Durmadan gidenlerdir yalnızca.
Yol açacak gür ırmak
Yitirmez gücünü aktıkça,
Hırçın yaşamımı bitireceğimde
Hızlı bir at üstünde bitireyim yine.
(Türkçesi : Fahri HUVAJ)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE UZUNYAYLA AT YETİŞTİRİCİLİĞİ

Kaan M. İŞCAN

Fotoğraf 1. Pınarbaşı'nda Ahmet Öztürk'e ait 1935 doğumlu dereceye girmiş bir Uzunyayla atı (K. İşcan Özel Koleksiyonu)

GİRİŞ

Uzunyayla atları 1864 yılında Kafkasya'dan Anadolu'ya gelen Kafkas Türklerinin beraberinde getirdikleri atların yetiştirilmesi ile ortaya çıkmış bir at ırkıdır. Türk at ırkları arasında önemli bir yer tutan bu atlar ismini yetiştirildikleri Uzunyayla bölgesinden almışlardır. Özellikle bu atların yetiştirilmesi için gerekli arazi ve iklim yapısına sahip olan bölge bu ırkın oluşumunda önemli paya sahiptir. Bu atlar dağlık coğrafyaya ve soğuk iklime uyan, dayanıklı ve bakımı kolay hayvanlardır. Tırnak yapısının sağlam olması, çeki kabiliyetindeki üstün performansı ve uzun mesafe ulaşımında rakipsiz olması nedeniyle uzun yıllar hem ordu ihtiyaçlarında hem de halk elinde kullanılmışlardır. Ancak daha sonra mekanizasyonun artmasıyla önemi azalsa da Uzunyayla atı sürati, çevikliği, gücü, iyi huylu oluşu, dayanıklılığı ve diğer özellikleri yönün-

den çok değerli bir at ırkımız olma özelliğini günümüze kadar korumuştur.

KÖKENİ

Kuzey Kafkas-Rus savaşları 1864'te Rusya'nın galibiyeti ile sonuçlanmış ve bunun üzerine Kuzey Kafkas ailesinden Adıge, Kabartay ve Abazaların büyük bir kısmı Osmanlı İmparatorluğuna göç etmişlerdir. Bunlardan 1873-1874 yıllarında karayolu ile gelen bazı Kabartay kabileleri Uzunyayla bölgesine yerleştirilmiştir. (4). Kafkasya'da Terek ve Kuban eyaletlerinde yetişen ve bu kabilelerin beraberlerinde getirdikleri Çerkes atları Uzunyayla atlarının esasını teşkil etmiştir. Gelen atlar koç başlı olup (1, 2, 3.) Kabartayların beraberlerinde getirdikleri bu atlar saf

Çerkes atları değildir. Ruslar bu bölgede Perşeron, Hollanda ve Macar ırklarını damızlık olarak kullandıklarından bu hayvanlarda kısmen Avrupa soğukkanlılarının tesiri olmuştur. Soğukkanlı atların çok kısa bir zaman kullanılmış olması nedeniyle bu atlar üzerinde büyük bir değişiklik meydana getirmediği söylenmektedir. (2, 4). Ancak, getirilen atların aralarında Arap ve Ahal-Teke atları melezleri bulunduğu da ileri sürülmüştür. (1, 2, 3.)

Uzunyayla da, Kabartaylardan önce bazı Afşar kabilelerinin otlağı olup yerleşik bir halkı bulunmamaktaydı. Bu bakımdan Uzunyayla atlarının meydana gelmesinde Anadolu atının herhangi bir tesiri olduğunu söylemek pek olası görülmemektedir. Nitekim Çerkes ve Uzunyayla atlarının morfolojik ve fizyolojik özellikleri karşılaştırıldığında arada büyük bir farkın bulunmadığı görülmektedir. Yani Uzunyayla atları için doğrudan Çerkes atlarıdır denebilir. Buna karşın bazı yazarlar, Uzunyayla atlarının, Çerkes atları ile yerli atların birleştirilmesi sonucu oluştuğunu belirtmektedirler. (3, 4)

Çerkes atı: Çerkes atı, Kuzey Kafkas ahalisine isim olarak verilmiş olsa da, bütün Kuzey Kafkas atları da Çerkes atı olarak adlandırılmıştır. Halbuki burada çeşitli kabileler bulunmakta ve değişik diller konuşulmaktadır. Böyle bir bölgede saf bir ırkın bulunma olasılığı düşük görülmektedir. Bununla beraber, çeşitli bakım ve besleme yöntemlerinden dolayı bölgeden bölgeye değişen değişik tipler oluşmuşsa da, bir çok yazar bunları ayrı ırklar olarak görmemiştir.

Bazı yazarlar, Çerkes atını hakiki bir doğu atı olarak göstermişler ve eski Asur atı ile yakın akraba olduğunu belirtmişlerdir. Kimi yazarlar ise Çerkes atını Arap, Acem ve diğer bazı doğu atlarının bu bölgeye adapte olmuş bir karışımı olarak görmüşlerdir. Genelde kabul gören görüş, Eguus Prezewalski atının bu ata köken teşkil ettiği

şeklinde. Bununla beraber, yüzyıllar boyunca zaman zaman Türk, İran, Arap ve daha birçok at ırkının kanı karışmıştır.

Çerkes atı gerçek bir dağ atıdır. Yayılma alanı Karadeniz'den Hazar denizine kadar uzanan Kafkas dağlarıdır. Kuzey ve güneyi birbirine bağlayan tek geçidin (Daryal geçidinin) deniz seviyesinden yüksekliği 2.379 m olduğu göz önüne alınırsa, Kafkas dağlarının genel yüksekliği hakkında bir fikir edinilmiş olur. Buna karşılık yer yer nehirlerin açmış oldukları boğazlarda çıplak kayaların 1.500-1.800 m derinlikte dik, dar ve derin uçurumlar halinde bulunduğu görülür. Bu bakımdan Çerkes atları cesur ve yere sağlam basan hayvanlardır. Baş döndürücü e tehlikeli dağ yollarında son derece rahat ve emin yürür. Yem konusunda çok kanaatkardırlar.

Çerkes atlarında baş ince yapılı, kuru ve köşelidir. Ganaşlar derindir. Profil genellikle üstte düz, burun üstü öne büküktür. Koç başlılara da rastlanır. Göçler büyük ve parlak, kulaklar belirgin şekilde küçüktür. Boyun düz, uzun ve incedir. Yelede kıllar seyrek. Cidago yüksekliği 137-140 cm olmakla beraber Kabartay bölgesi hayvanları daha boylu olup, cidago yüksekliği 142 cm ve daha yüksektir. Sirt düz, kısa ve göğüs derindir. Sağrı geniş, uzun, hafif meyilli veya düştür. Bacaklar ince, kuru ve düzgündür. Tırnaklar sert ve düzgündür. Değişik donlarda hayvanlara da rastlanır.(4)

Cumhuriyet döneminden önce bir ara yetiştiriciler at sürülerine Arap aygırları katmışlardır. Ancak, bu aygırlar yıldı (yarı vahşi) hayatına dayanamayıp ölümlerinden bu çaba Uzunyayla atları üzerinde etkili olmamıştır. Çifteler harasında, 1899 yılında devlet tarafından bazı Uzunyayla X

Arap atı melezi aygırlar, Uzunyayla atı yetiştiricilerine verilmiş, ancak bu teşvik devam ettirilemediğinden etkili olamamıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra uzunyayla atlarında gözlenen kusurlar, 1930'ların sonlarında bölgeye getirilen Macar Nonius aygırları ile melezlemeler yapılarak giderilmeye çalışılmıştır. Bu aygırlarla uzunyayla aygır deposu kurulmuş, çok iyi Nonius X Uzunyayla melez atları elde edilmiş, ancak bu devam ettirilememiş ve Uzunyayla atı üzerinde etki fazla bir etki bırakamamıştır.(3)

Nonius ırkı: Bu ırkın kurucusu 1810'da Fransa'da dünyaya gelen ve sonra 1814'de Napolyon savaşları zamanında savaş ganimeti olarak Macaristan'a getirilen nonius adlı bir Anglo-Norman aygırır. Nonius kısırakları 1869 yılından beri cidago yüksekliklerine göre iki gruba ayrılmıştır. Cidago yüksekliği 159 cm'den aşağı olanlara "Küçük Nonius", daha büyüklere ise "Büyük Nonius" adı verilir.

Noniuslarda don koyu dorudur. Baş vücuda göre büyük ve kabacıdır. Yarım koç başlılık, bazen de koç başlılık gözlenir. Boyun orta uzunlukta, kalın ve burada kas gelişimi iyidir. Boynun göğüs bağlantısı yüksektir. Cidago yüksek ve kaslıdır. Sirt ve bel genel olarak iyi yapılıdır. Sağrı uzun, kaslı ve düzdür. Göğüs özellikle Küçük Noniuslarda derindir ve kaburgalar yeterince yuvarlaklaşmamışlardır. Bacakların yukarı kısmı kaslı ve alt kısımları ise vücuda nazaran belirgin bir şekilde kuru ve sağlam yapılıdır. Bu kağılık kısa ve kuvvetlidir. Tırnaklar düzenli, sağlam ve yeter büyüklüktedir. Noniuslarda en çok görülen güzellik kusuru kılıç bacaklılıktır. Tırısı iyi ve tırıs aksiyonu yüksektir. Vücudun arka kısmının ön kısmına göre daha zayıf oluşu ve ürkeklikleri bu ırkın başlıca kusurlarından sayılmaktadır. Macaristan'da Noniuslar özellikle tarım işleri ileri olan bölgelere yayılmıştır.(4)

MORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Anadolu atlarının ölçüleri incelenirse Uzunyayla atlarının yerli atlar içinde en iri yapılı olduğu görülür. (Tablo 1)

Tablo1. Anadolu atlarının beden ölçüleri, cm(1, 2, 4, 5)

İrk	Cidago Yüksekliği	Göğüs Çevresi	Ön İncik
Anadolu Yerli	134.4+-0.8	147.1+-1.2	17.5+-0.2
Çukurova	136.8+-0.6	147.2+-0.5	-
Arap tesirindeki yerli	134.3+-0.8	144.7+-1.2	16.2+-0.2
Uzunyaylada	145.9+-0.7	161.2+-0.7	18.7+-0.2
Malakan	137.7+-0.4	158.8+-0.9	18.3+-0.2
Canik	134.7+-0.6	154.3+-0.9	17.1+-1.3

Uzunyayla atlarında baş uzundur. Ortalama 56.846+-0.165 cm. baş uzunluğu Malakanlar hariç Anadolu atlarının hepsinden uzundur. Baş uzunluğunun cidagoya oranı, Uzunyayla atlarında ortalama % 39.45+- 0.305 kadardır. Bu oran, Arap ve İngilizlerde % 36.7, Avrupa yarım kanlarında %38.1, soğukkanlılarda % 42.8'dir. sonuç olarak, Uzunyayla atlarında baş uzunluğu Avrupa yarım kanlarından fazla, soğukkanlılarından ise çok kısadır. (4). Baş genel olarak hacim itibarıyla büyük, kuruca, profil koç baş veya yarım koç baştır. (1, 2, 3, 5). Ganaş derinliği, Malakanlar hariç Anadolu atlarından fazladır. (24.439+-0.211). Kulaklar küçüktür. Kulak uzunluğunun baş uzunluğuna oranı %29.9'dur. bu oran Türkiye atları içinde en küçük orandır. Göz bölgesi az belirgindir. Gözleri küçük ve parlaktır.(4) Boyun uzun dar ve incedir. Uzunluğu ortalama 80.087 +- 0.449 cm olup, gerek cidagoya oranı (% 54), gerekse vücut uzunluğuna oranı (% 53), Malakanlar hariç Anadolu atlarından uzundur. Boyun bağlantısı normal, yelede kıllar seyrek. (4, 5).

Cidagosu belirgin ve silik olanlara rastlanır. Cidago yüksekliği 145.869 $\pm$ 0.693 cm'dir. Bu ölçüler, 135 cm ile 162 cm arasında değişir. (3, 4, 5). Nonius atları 158. 28 $\pm$ 0.29 cm ile Uzunayla atlarından daha yüksek cidagolu olmasına karşın, Uzunayla atlarının % 23'ünün cidago yüksekliği 150-162 cm arasındadır.

Uzunayla atlarının, omuzları kısa ve dik, bu nedenle yürüyüşü yavaş ve adımları kısadır.(2).

Sırt yüksekliği 139.308 $\pm$ 0.710 cm'dir. Bu ölçü 128 cm ile 155 cm arasında büyük bir dağılım gösterir. Cidago ve sırt yüksekliği arasındaki fark 6.56 cm olup, 2-10 cm arasında değişir. Bu fark Canik ve Malakanlardan az, Anadolu yerli atından fazladır. Sırt uzunluğu 57.180 $\pm$ 0.377 cm'dir. Buna göre sırt safkan Araplardan uzun, fakat Malakan ve yarım kan Araplardan kısadır. Beden uzunluğuna oranı % 38.08 olup, bu oran Araplardan (% 39.59) daha küçüktür.(4)

Bel çukurdur, atlar kesif yemle beslendiklerinde normal, yıldı halinde, merada otladıklarında genellikle büyük, geniş ve bazen de sarkıktır. (1, 2, 3, 5)

Sağrı yüksekliği 145.330 $\pm$ 0.330 cm'dir. Cidago yüksekliği ile sağrı yüksekliği % 45.04'ünde eşit, % 36'sında cidago yüksekliği 2-4 cm fazla, % 18. 66'sında sağrı yüksekliği 2-4 cm fazladır.

Kuyruk sokumu yüksekliği 136.803 $\pm$ 0.706 cm'dir. Dolaşısıyla Nonius'lardan daha düşük sağırlıdır. Sağrı düşüklüğü oldukça geniş oranda gözlenir. Sağrı uzunluğu 46.583 $\pm$ 0.63 cm olup, 41 cm ile 55 cm arasında değişir. Vücut uzunluğuna oranlarırsa % 31.285 $\pm$ 0.307 cm olup, 28 cm ile 41 cm arasında geniş bir dağılım gösterir.

Ön sağrı genişliği, 44. 637 $\pm$ 0. 357 cm olup 39 cm ile 50 cm arasında değişir. Bu değer cidagoyla kıyaslanınca, Uzunayla atlarının Canik ve malakanlar dan daha dar bir sağrı gösterdiği görülür. Orta sağrı genişliği ise 35.362 $\pm$ 0.474 cm'dir ve 26 cm ile 44 cm arasında değişir. Ön sağrı ile orta sağrı arasındaki fark 3-16 cm arasında değişir.

Beden uzunluğu 150.143 $\pm$ 0.958 cm olup, 133 cm ile 170 cm arasında değişir. Beden uzunluğunun cidago'ya oranı % 102.982 $\pm$ 0.786'dır. bu oran, Malakanlar hariç Anadolu atlarının hepsinden fazladır. Beden genellikle dikdörtgen ve kısmen de kare görünümündedir.

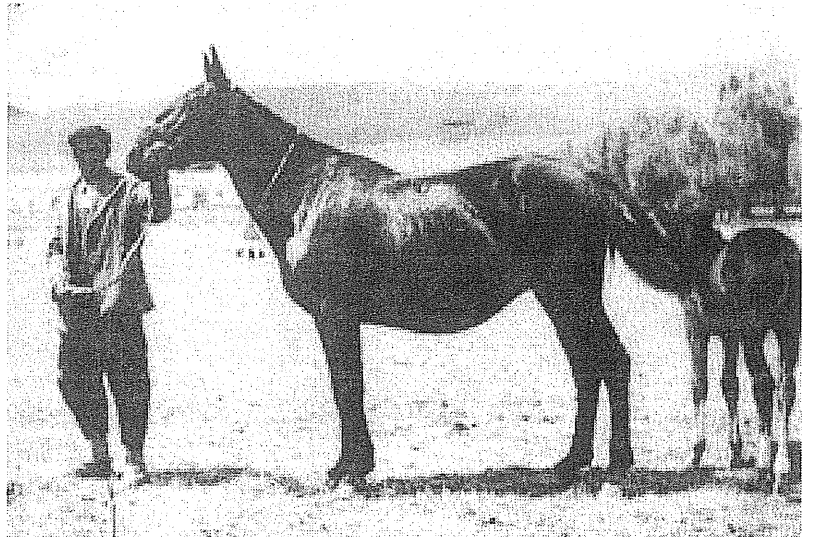
Göğüs çevresi, 161.187 $\pm$ 0.635 cm olup, 151 cm ile 175 cm arasında değişir. Bu ölçü, Güneydoğu halk safkan Arapları hariç Anadolu atlarının hepsinden fazladır. Fakat, cidagoyla oranlarırsa Anadolu yerli atları hariç hepsinden dar olduğu görülür.(4)

Bacakları ve bacak bağlantıları düzgündür. Mafsallar geniş, bilekler kısa ve özellikle mera hayvanlarında çoğu kez yatıktır.(3). Arka bacaklarda vaziyelerin açıklığı ve bacakların dikliği çok görülen önemli kusurlardan biridir.(2)

İncik çevresi iskeletin ve kemik yapısının sağlamlığını göstermesi bakımından önemlidir. Uzunayla atlarında ön incik çevresi 18.747 $\pm$.0189 cm, arka incik ise 20.774 $\pm$ 0.191 cm'dir. Bu ölçüler, Anadolu atları içinde en kalın incik çevresidir. (3,4).

Tırnaklar kuvvetli ve siyah olup, tırnaklar yaygın olmayıp toplu ve çok sağlamdır. Derileri kalın, kılları sert, kuyruk kılları sık, sert, kalın ve uzun olur.

Uzunayla atlarında en fazla rastlanan don % 48.35 ile dorudur. Bunu % 22.22 ile yağız, % 18.68 ile al, % 12.09 ile kır izler (3, 4, 5). Ala donun yetiştiricilerle tercih edilmediği gibi akıtma ve seki gibi nişanelerin de mümkün olduğu kadar az tutulmaya çalışıldığı bildirilmektedir.(3)

Fotoğraf 2. Uzunayla atı fenotipine bir örnek. (K. Işcan özel koleksiyon)

UZUNYAYLA COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

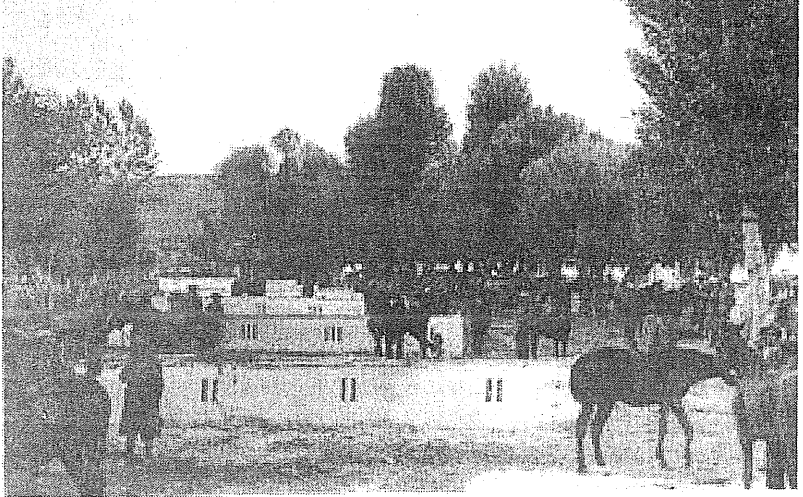
Doğu sınırı Gürün, batı sınırı Hınzır, Kepekli ve Şirvan, güney sınırı tahtalı ve kuzeyinde Şarkışla dağlarıyla çevrelenen, yer yer birer alçak geçit teşkil eden nispeten dar yerlerde etrafındaki başka düzlüklerle birleşen 50 km en ve boyunda deniz seviyesinden ortalama 1.55-1.630 metre yüksekte bir düzlükler alanı olan bölge Uzunyayla olarak isimlendirilir. Sivas ilinden Kayseri'ye kadar uzanan ve "Uzunyayla" ismiyle anılan bu yörenin civarında diğer yerli atlardan belirli farklılıklar gösteren, Türk at ırkları içinde önemli bir yer tutan ve uzun zamandan beri "Uzunyayla atı" adı altında tanınmış bir at tipi yetiştirilmiştir. Bazı yazarlar, I. Dünya savaşıdan önce Uzunyayla da, 16.000 atın bulunduğunu ve 1000 kısrığa sahip yettiricilerin olduğunu ileri sürmüştür.(2). Ancak, 1960 istatistiklerine göre Türkiye'de mevcut 1.312.300 adet atın yaklaşık 3.000'nini Uzunyayla atları teşkil etmektedir. Bu mevcut at miktarının % 0.23'ü demektir. (2, 3). Uzunyayla atları 1.5 yaşında kabile isimlerine göre damgalanır. Bir zamanlar damgalı atların sayısının 14000 adede çıktığı söylenir. Fakat 1928 yılında bu sayı 25000 başa düşmüştür. Ülkemizde, 19650'li yıllara kadar yetiştiriciliği yaygın olarak yapılan Uzunyayla atları, günümüzde giderek önemini yitirmiş ve sayılarında azalma olmuştur.

Uzunyayla At Yetiştirme İşleri Teknik ve mesai raporuna göre (5), Uzunyayla da 1938 yılında 1.979 baş kısrak kaydedilmiştir. Bu kısrakların babasının nonius, anasının Uzunyayla atı olduğu bildirilmektedir.

UZUNYAYLA KOŞUM ATI YETİŞTİRME CEMİYETİ

Pınarbaşı ilçesinde, 10.03.1937 yılında, Uzunyayla atlarının yaşatılması ve geliştirilmesi amacıyla "Uzunyayla Koşum Atı Yetiştirme Cemiyeti" kurulmuştur. Bu dernek uzun yıllar tüm olanaksızlıklara rağmen çalışmış ve sonunda 10.09.1980 yılında kapatılmıştır. Bu dernek, özellikle 1940-1960 yılları arasında oldukça başarılı çalışmalar yapmış, bölgede panayır ve sergiler açmıştır. Bu dönemde ordunun at ihtiyacı buralardan karşılanmıştır. Ancak, daha sonraları ordunun at ihtiyacı bitince, Uzunyayla atlarının sayıları giderek azalmıştır.

Bugün, bölgede uzunyayla atı sayısında önemli bir azalma olmasına karşın iyi örnekleri meraklı yetiştiricilerin elinde olan bu atların genel olarak sayıları 2000'in altına düşmüştür.

Fotoğraf 3. Uzunyayla koşum atı yarışma sergi alanı, 1940 (K. İşcan özel koleksiyonu)

UZUNYAYLA ATI TIPLERİ

Uzunyayla atları 5 kabileden meydana gelmiştir.

Bunlar:

1. Soluh (Şelok)
2. Yeluh
3. Yağan
4. Lö veya Mercan
5. Trama

Bunların en meşhuru Soluh kabilesidir. Çerkesler Soluh olmayan atı çakal olarak adlandırmışlardır. Soluh'lar her türlü zorluğa diğer kabilelere göre daha dayanıklıdır. Her türlü uzun mesafeli yürüyüşleri ve koşuları başarı ile yapmışlardır. Genelde yeleleri kuyruğa kadar gelenlere Şelok (Soluh) denir. Soluh'lar daha dayanıklı daha güçlü ve hızlıdır. Çok istenen ve arzulan atlardır. Anadolu'da bu atları uzun mesafeler de hiçbir at geçememiştir. Uzunyayla atları binek için pek uygun değildir. Ancak güzel ve dayanıklı oluşları yüzünden rahvanı aratmazlar. (3)

KULLANIM ALANLARI VE YETİŞTİRME ŞEKİLLERİ

Uzunyayla atı sahibini tanır ve sahibine karşı ateşli bir aşk ile bağlıdır ve çok sadıktır. Avrupa atlarının aksine sahibinden başkasını yanına sokmaz. Ancak 7 gün sabırla sevgi ile yaklaşırsa o zaman yeni sahibine de yavaş yavaş alışır.

Uzunyayla atı çok zeki ve çok hisli bir attır. Çok uzun mesafelerden hissederek evinin yolunu bulur. Uzun yayla atı tam bir can dostu, insan için gerçek bir arkadaş olup ısırması ve tepmesi görülmez.

Pınarbaşı ilçesinde uçun sene at yetiştiriciliği yapan ve sülalelerce at yetiştiriciliğini meslek haline getirmiş olan kişiler Uzunyayla atlarının uzun mesafe koşularında Urfa yöresinden gelen saf ve yarım kan Arap atlarını geçtikleri, güçlü ve dayanıklı olduğunu ifade etmişlerdir.

Yine yöre halkına göre Şelok (Soluh) lar daha dayanıklı, daha güçlü ve hızlıdır. Çok istenen ve arzulanen atlardır. Anadolu'da bu atları uzun mesafede hiçbir atın geçemeyeceği belirtilmektedir.

Uzunyayla atları, binek ve araba koşum hayvanı olarak kullanılmışlardır. Cumhuriyetten önce ve Cumhuriyetten sonra (1960'lı yıllara kadar), Samsun, Amasya, Tokat, Kayseri, Sivas ve Malatya arasında işleyen arabalarda genellikle Uzunyayla atlarından yararlanılmıştır. Ayrıca, orta ağırlıkta ve gerektiğinde topçu ve ağır çekim işlerinde kullanılmak amacıyla da, Nonius la melezlenen Uzunyayla atları orduda ve tarımda kullanılmıştır. (3, 4)

Uzunyayla da at yetiştiriciliği, yılki şeklinde yapılmıştır. Atlar sürüler halinde, yaz ve kış otlaklarda yarı vahşi bir halde dolaşmışlardır. Yıllıklarda hayvan sayıları 100-400 arasında olup, kısıraklar bir veya birden fazla kişinin veya tüm köydeki kişilerin malıdır. Yerli halk yılkiyi Şibze olarak adlandırmıştır. Atlar merada her türlü hava değişimine karşı koyarak hayatlarını sürdürmüşlerdir. Sürekli çobanları bulunmamaktadır. Çobanlar sürüyü zaman zaman idare ederler. Yıllıklar7da kısıraklar 2-3 yaşında ana olur ve erkek taylar 1-2

yaşında aygırlık yapmaya başlarlar. (3, 4, 5)

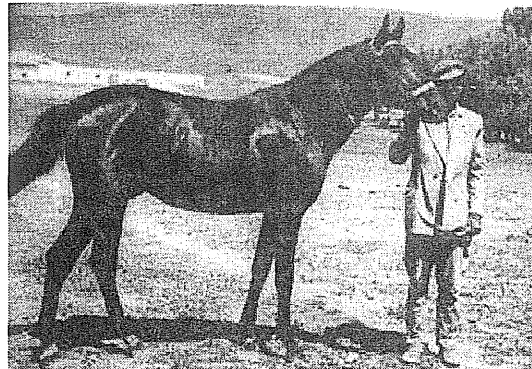
Fotoğraf 4. Yılki şeklinde yetiştirilen Uzunyayla atları. (K. Işcan özel koleksiyonu)

Satılacak, binilecek veya kullanılacak olan hayvanlar iki yaşlarında bir kementle yakalanırlar. Dört yaşlarına kadar terbiye edilirler. Terbiye tamamen yöresel usuller çerçevesinde yapılmaktadır. Nonius melezlemesi yapılmadan önce her aygıra 15-20 kısırak verilmiştir. Böyle bir aileye sahip aygıra Şikopsa ismi verilirdi. Şikopsa olmak üzere ayrılan aygır bir hafta kadar kendine ayrılan 15-20 kısırakla kapalı olarak tutulur, birbirlerine alıştırlırlar. Sürüye dahil edildikleri zaman kısıraklar bu aygırın etrafında dolaşır ve başka bir Şikopsa bunları aşmağa teşebbüs etmez, damızlık dışı kalacak aygırlar ise Veteriner Hekimler tarafından kastre edilirlerdi.

Kısıraklar yalnız aşım duraklarındaki Nonius veya yarım kan Nonius (Uzunyayla X Nonius) aygırlarına çekilmişlerdir. Aşım duraklarında, ayrıca bir miktar Arap ve yarım kan Arap (Uzunyayla X Arap) aygırı da olup, ufak yapılı kısıraklarda bu aygırlara verilmişlerdir. (4).

Uzunyayla bölgesinde coğrafi şartlar nedeniyle besleme yetersizdir. Vadiler boyunca uzanan geniş çayırliklar atların beslenmelerinde önemli yer tutmaktadır. Bu çayırklar köyler arasında bölündüğü gibi hemen her ailenin de kendine mahsus çayırı da olabilmektedir. Çayırklar yaz mevsiminin sonuna doğru biçilir. Bu otlar kışın atlar ve özellikle koyun ve sığırlar için kullanılır. Atlara kışın çok kar düşünce ot verilir. Havanın iyi olduğu günlerde rüzgarların karları sıyırıp açtığı meyillere yaymak suretiyle idare edilir. Kesif yem genellikle verilmez.

Fotoğraf 5. 1940 yılında Pınarbaşı'nda yapılan Uzunyayla koşum atı sergisinde birincilik kazanan 1937 doğumlu cidago yüksekliği 158, göğüs çevresi 174, incik çapı 21 cm olan ve 80 lira ikramiye kazanan Uzunyayla atı (K. Işcan özel koleksiyonu)

Anaları ile bol sütü yaz aylarını geçiren taylar kışın açlık ve soğukla karşı karşıya gelirler. Bir kısım taylar soğuktan ve açlıktan ölebilirdi.

Yetiştiriciler sergiler için ayırdıkları bazı tayları ahırda, iki sene güneş görmeden beslemişlerdi. Bu suretle besiye konan taylar analardan geçen özellikleri de yitirmişlerdir.(4,5). Uzunyayla atları, 1.5 yaşında kabile isimlerine göre büyük şenlikler yapılarak damgalanmışlardır. Büyük bir ateş yakılarak damgalar kızdırılır, tutulan taylara vurulurdu. Tayların tutulmaları da ayrı bir zevkti. Arkan-geç denilen fazla koşan kısrağa gemsiz olarak binen bir genç, tayları kementle tutardı. Bu kısarak, bu işe özellikle alıştırmıştı.(3)

UZUNYAYLA AT VARLIĞININ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DURUMU

Bazı yazarlar, I. Dünya savaşından önce Uzunyayla da, 16.000 atın bulunduğunu ve 1000 kısrağa sahip yetiştiricilerin olduğunu ileri sürmüşlerdir.(2). Ancak, 1960 istatistiklerine göre Türkiye'de mevcut 1.312.300 adet atın yaklaşık 3.000'ini Uzunyayla atları teşkil etmektedir. Bu mevcut at miktarının % 0.23'ü demektir.(2,3) Uzunyayla atının kök aldığı Çerkes atının tanıtımı amacıyla, 1998 yılında Ürdün Prensi ve 12 Çerkes kabilesini temsil eden 12 atlısı Ürdün'den yola çıkarak Kafkasya'ya at üzerinde gitmişlerdir. Türkiye'den de geçen bu yolculuk, atların uzun mesafede dayanıklılıklarını göstermek açısından da önem taşımaktadır.

BUGÜN UZUNYAYLA ATININ YETİŞTİRME AMACI VE ÖNEMİ

Uzunyayla atı soğuğa son derece dayanıklı tırnakları ve kemikleri sağlam, çevik, süratli, uzun mesafeye yürüyüş ve koşuya dayanıklı, sahibine bağlı, araba çekmede, yük taşımada ve binek olarak kullanılabilen son derece kabiliyetli, cüsse itibarı ile yeterli bir yapıya sahip değerli bir at ırkımızdır.

Bugünkü Uzunyayla atının aşağıdaki nedenlerden dolayı yetiştirilmesinin çok önemli olduğu düşünülmektedir.

1. Yukarıda açıklandığı gibi Uzunyayla atının son derece değerli bir ırk olması nedeni ile diğer at ırklarının ıslahında kullanılabilmesi,
2. Uzunyayla atı gerçek bir dosttur. Dolayısı ile binicilik sporunda kullanılması ile binicilik sporunu yapanların ata yaklaşabilmesinde olumlu etkide bulunabilmesi,
3. Her türlü bakım şartlarına dayanıklı olması ve kolay bakılması,
4. Araba çekmede ve yük taşımada kullanılması,
5. Dünyada uluslar arası düzeyde yapılan ve rağbet gören maraton yarışlarında başarı şansının olması,
6. Hipodromlarda yapılacak uzun mesafe at yarışlarında kullanılabilmesi
7. Sıçrama kabiliyetinin yüksek olması nedeni ile konkurhipik müsabakalarında kullanılabilmesi,
8. Atçılık entegre tesislerinde kullanılabilmesi,

SONUÇ

Geçmişte Uzunyayla atı, Anadolu'ya getirilişinden bu ayan Türk at ırkları arasında önemli bir yer sahip olmuştur. Özellikle ordunun at ihtiyacını Uzunyayla dan karşılaması sonucunda bölge insanı önemli bir gelir kaynağına kavuşmuştur. Daha sonraları ata olan bu talebin tamamen ortadan kalkması sonucunda bölge insanı da önemli gelir kaynağından yoksun kalmıştır. Arazinin yüksek rakımlı olması ve düşük kaliteli toprak yapısı nedeniyle tarım gelirleri oldukça düşük seviyelerdedir. Attan elde edilen gelirin de ortadan kalkmasıyla birlikte bölgeden insan göçü de hızlanmıştır. Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi özellikle Türkiye'de de ata olan ilginin artması sonucunda bölgede at yetiştiriciliği yapan işletmeler yeniden kurulmaya başlanmıştır. Bölge arazi ve iklimiyle tüm at ırklarının yetiştirilmesine uygun yapıdadır.

Ülkemiz kendine has özel hayvan ırkları açısından oldukça zengin sayılabilecek bir durumda olmasına karşın, bu zenginliklerini her geçen yıl giderek yitirmektedir. Ankara kedisi, Ankara tavşanı, Ankara keçisi, Van Kedisi, Sivas Kangal Köpeği koruma altına alınmadığı takdirde yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Uzunyayla atı, Anadolu at ırklarının en önemlilerinden biridir. Maalesef şu anda sayıları süratle azalmaktadır. Bu hayvanları yok olmaktan kurtarmak, ulusal varlıklarımızı sonsuza kadar yaşatmak, başta bilim çevreleri olmak üzere herkesi görevi olmalıdır. Bugün, Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi tarafından Uzunyayla atlarıyla ilgili olarak bilimsel bir araştırma planlanmış ve çalışma projelendirilmiştir. Proje kabul edilmiş olup Uzunyayla atı ile ilgili Kayseri'ye bir yetiştirme merkezi kurulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

KAYNAKLAR.

1. Arpacık, R., At Yetiştiriciliği, 2. Baskı, Şahin matbaası, Ankara, 1996.
2. Batu, S., Türk Atları ve At Yetiştirme bilgisi. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi yayınları: 13, Ders Kitabı: 11, 3. Baskı, Rüzgarlı matbaa, Ankara, 1962.
3. Güleç, E., Türk At Irkları. Anadolu At Irklarını Yaşatma Ve Geliştirme Derneği Yayını, Ankara, 1995.
4. Tugan, T., Uzunyayla Atları. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Hayvan Yetiştiriciliği ve İşletme bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
5. Uzunyayla At Yetiştirme İşleri tetkik ve Mesai Raporu. Ziraat Vekaleti Neşriyatı, Ekspres Basımevi, İstanbul, 1938.

TÜRKİYE'DE ÜRETİLEN KUZEY KAFKASYA ORJİNİNLİ SÜT ÜRÜNLERİ

Doç. Dr. Harun UYSAL,
Zir. Müh. Armağan ÖZKAN,
Zir. Müh. Fırat GÖNÜL

E. Ü. Ziraat Fak. Süt Teknolojisi Bölümü

1. Giriş

Ruslarla yaptıkları yüz-yıllar süren savaşlardan sonra 1864 yılında Ruslar tarafından tarihi toprakları olan Kuzey Kafkasya'dan sürülen ve yaygın adıyla Çerkesler olarak tanınan halk Anadolu'ya gelerek yerleşmişlerdir. Bu insanlar Anadolu'ya gelirken geleneksel kültürlerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Kuzey Kafkasyalıları yerleştikleri bölgelerde kültürlerini de yerleştirmişlerdir ve geleneklerini günümüze değin sürdürmüşlerdir. Bu kültürlerinin bir parçası da onların kendilerine özgün geleneksel ürünleridir. Söz konusu ürünler içerisinde özellikle süttten yapılan mamüller önemli bir yer tutmaktadır. Bu insanların süttten ürettikleri mamüller bu güne kadar bahse konu olmamıştır.

2. Ürünler

2.1. Çerkes Peyniri

Çerkes peyniri, ülkemizde daha çok Sinop, Düzce, Adapazarı, Balıkesir, Bursa, Samsun, Sivas, Kayseri, Biga, Reyhanlı çevresinde ve

daha az olarak diğer illerde yapılmaktadır. Günümüzde Çerkeslerin yoğun olarak yaşadıkları illerin pazarlarında bu peynir taze, güneşte kurutulmuş, ocaklarda iste kurutulmuş şekillerde bulunmaktadır. Ayrıca son yıllarda özellikle Düzce, Bolu, Adapazarı civarında fabrikasyon olarak Çerkes peyniri üretimi yaygınlaşmıştır.

Besin değeri tam olan süt ve mamullerin insan beslenmesindeki yeri önemlidir. Çerkes peynirinde de sütte bulunan proteinlerin tümü bulunmaktadır. Yağı alınmamış süttten yapıldığı için yağ bakımından oldukça zengindir. Kurutulmuş peynirin uzun süre dayanmasında önemli bir özelliktir (11-12).

2.1.1. Çerkes Peynirlerinin Yapılışı

2.1.1.1. Geleneksel Çerkes Peynirinin Yapılışı

Peynir yapımında inek ve koyun sütleri kullanılmaktadır. Peynircilik aile çapında olduğundan ısıtmada şuwan adı verilen tencereler kullanılmaktadır. Bazı köylerde yaklaşık 5-6 lt süt kaynama sıcaklığına kadar ısıtılır ve soğutulduktan sonra mayalanır, bazı köylerde ise süt ateşte kaynamaya başlayınca kabın kenarından bir çorba kaşığı ve kepçe ile maya dökülür, ardından süt bir süre daha kaynatılır. Çerkes peyniri yapımında maya olarak ekşitilmiş peynir suyu veya ekşitilmiş yoğurt suyu kullanılır. Mayalama sonucunda kısa bir süre sonra pıhtı oluşur. Bazı aileler pıhtının daha kolay oluşması için süt içerisine suda eritilmiş limon tuzu katmaktadırlar. Oluşan pıhtı delikli kepçelerle özel olarak yapılan peynir sepetine aktarılır. Peynir bu sepette suyunu bırakır. Üst yüzeyi tuzlandıktan sonra altüst edilerek diğer yüzeyi de tuzlanır. Suyu çekilen peynir eğer taze tüketilecek ise sepetten çıkarılır. Kurutulacak ise aynı sepet içerisinde güneşli bir yere asılarak kurutulur. Kurutma sırasında sıkça altüst edilir. Şayet taze peynir islendirilerek kurutulacaksa sepetten alındıktan sonra temiz bir tülbent bezine sarılarak veya sarılmadan ocak içerisine özel olarak yapılmış yerlere konur ve burada hem altta yanan ateşin çıkardığı ısı ile islenir, hem de sıcaklık etkisi ile kurur (11,12).

2.1.1.2. Fabrikalarda Çerkes Peyniri Yapılışı

Pastörize edildikten sonra sıcaklığı yaklaşık 30-32°C'ye soğutulan süt mayalanır ve pıhtılaşması beklenir. Yaklaşık 40-45 dakika sonra pıhtılaşır ve özel bıçaklar yardımı ile bezelye tanesi büyüklüğünde parçalanır. Pıhtı cendere bezine toplanır, ve bezin kenarları katlanıp baskıya alınarak suyun süzülmesi beklenir. Oluşan teleme bıçakla parçalara bölünür ve örtülü bir şekilde oda sıcaklığında fermentasyona bırakılır. Fermentasyon süresi 10-16 saattir. Kalıplar ince parçalara bölünerek kevgir içerisine alınır ve yaklaşık 70°C'deki suda 2-2.5 dakika karıştırılarak haşlanır. Haşlanmış teleme işleme tezgahına alınır ve soğuduktan sonra içerisinde hava kalmayacak şekilde elle yoğrularak yuvarlak kalıplara konur. Kalıplar aynı gün oda sıcaklığında yaklaşık 6-10 saat bekletilir. İkinci gün 10-15°C'deki odada raflara tek sıra halinde konur. Kalıpların üstü tuzlanır, ertesi gün kalıplar ters çevrilir ve her iki yüzü de tuzlanır. Bu işlem 10 gün devam eder, ve bu süre sonunda kalıplar 17-20°C'de 20 gün bekletilerek kabuk bağlanması sağlanır, daha sonra soğuk hava deposunda tüketilinceye kadar saklanır. Çerkes peyniri taze olarak satışa sunulur. Bazı işletmelerde telemenin haşlanması, kalıplanması ve şekillendirilmesi, yoğurma ve şekil verme makinasında yapılır. %5 oranında tuz içeren suda 72-75°C'de yoğrulan telemeye elle göbek bağlatılarak kalıplara son şekil verilir. Bu tür üretimde tuzlama işlemi salamurada gerçekleştirilir.

2.2. Abaza Peyniri

Çerkes peyniri olarak anılmasına karşın gerek yapılışı ve gerekse bileşimi bakımından söz konusu peynirden farklıdır. Abaza peyniri yapımında inek, inek-koyun, manda-inek sütleri kullanıldığı gibi bu karışımlara keçi sütü de katılmaktadır. Kimyasal bileşimce zenginliği nedeniyle üstün bir besin değerine sahip olması ve yapımı sırasında mayalama işlemi sonucunda yüksek bir hazım yeteneği kazanmasıyla önemli bir gıda maddesi haline gelen Abaza peyniri, yüksek oranda yağ ve protein içermektedir.

Günümüzde bu peyniri Abazaların yoğun olarak yaşadıkları yerlerin pazarlarında taze, güneşte kurutulmuş, ocakta kurutulmuş şekillerde bulmak mümkündür. Ayrıca son yıllarda fabrikalarda Abaza peyniri üretimi de başlamıştır. (11,12).

2.2.1. Abaza Peynirinin Yapılışı

2.2.1.1. Geleneksel Abaza Peyniri Üretimi

Abaza köylerinde bu peynirin yapımı şu şekilde olmaktadır; yaklaşık 30 °C'deki süt içerisine peynir mayası konur, pıhtı kırılır ve bir süre kendi haline bırakılarak süzülmesi sağlanır. Oluşan pıhtı elle bir araya toplanır ve başka bir kalıba aktarılır. Bu kap içerisinde kısa bir süre baskı işlemi uygulanarak peynir suyunun ayrılması sağlanır. Daha sonra oda sıcaklığında fermentasyona bırakılır. Fermentasyon süresi yaklaşık 24 saattir. Fermentasyon sonunda pıhtı dilimlenir ve ocakta kaynamakta olan suya konur ve kaşıkla karıştırılır. Pıhtı sıcakken istenen şekiller verilir. Daha sonra peynirin üzeri tuzlanır ve yapışmaması için üzerine 1-2 kaşık sıcak su dökülür. Taze tüketileceği gibi güneşte veya ocaklarda kurutularak da tüketilebilir (11, 12).

2.2.1.2. Fabrikalarda Abaza Peyniri Üretimi

Süt 1/10000 oranında maya katılarak 1.5-2 saatte pıhtılaştırılır. Oluşan pıhtı parçalanır ve suya aktarılır. Parçalanmış pıhtı kısa bir süre baskı altında tutulduktan sonra iri parçalar halinde kesilir. Oda sıcaklığında fermentasyona tabi tutulur. Üzerine %3-5 oranında tuz serpilir. İnce bir bez içerisinde 70 °C'lik su içerisinde yoğrulduktan sonra çıkarılır. Pıhtı sıcakken örgü, tekerlek gibi şekiller verilir. Her iki yüzü tuzlanır ve ince plastik kaplar içerisinde satışa arz edilir.

2.3. Kundırçehdon

Yapılışı: 250 gr sivri acı biber yıkanır, çekirdekleri ayrılır ve 1-2 cm eninde doğranır. 1 su bardağından az bir suyla haşlanır. 1lt süt kaynatılır. İçine 2 yemek kaşığı yoğurt mayası ve haşlanmış biberler ile 2-3 diş sarımsak ve tuz konur. Üzeri kapatılır ve 5 saat mayalanması beklenir. Mayalama süresinin sonunda buzdolabına konur, soğuması beklenir ve daha sonra yenir (1).

2.4. Kundusuw

Yapılışı: 20 lt koyun sütü kaynatılır ve ½ su bardağı yoğurt mayası ile mayalanır ve yoğurt yapılır. Normal ölçüde bir fiçiya konur. Fiçiya konurken kepçe kepçe, boşluk bırakmayacak şekilde ve aralara tuz serpilerek yerleştirilir. Fiçi tamamen dolduğunda ağzına temiz bir bez bağlanır. Çakıl taşları yıkanır ve bezin üstüne konur. Ağırlık içe doğru indiğinde bezin üzerine yoğurdun içindeki su çıkar. Bu su biriktikçe alınır. Bez ve çakıllar 2 günde bir yıkanır. Su bittikçe fiçi içindeki yoğurt süzme yoğurda dönüşür. Su bittikçe fiçinin iç kenarları temizlenir. Üzerine

yoğurdun üzerini örtecek kadar kuyruk yağı dökülür, yayılır ve yoğurdun havayla teması kesilir. Ancak yağ dökülmezse yoğurdun üzeri sık sık küfleneyecektir. Bunu önlemek ve lezzetini korumak için bu yağ gereklidir. Fıçının yerle temasının kesilmesi gereklidir. Zira sızmalar olabilir ve fıçıya zarar verebilir. En erken 1-1.5 ay sonra fıçı açılıp kundusuw yenebilir. Serin bir yerde bekletilmelidir. 1.5 yıl dayanabilme özelliği vardır (1).

2.5. Beğirim-Çökelek

Yapılışı: 5 lt süt ekşitilir. Yoğurt gibi olunca yayıkta dövülür ve yağı alınır. Kalan ayran kaynamaya başladı-ğında ateşten alınır ve soğumaya bırakılır. Soğuyunca bez torbaya konur ve üzerine bir ağırlık konarak süzülmesi beklenir. 5-6 saat sonra beğirim-çökelek elde edilmiş olur (1).

2.6. Kolay Ekşimik

Yapılışı: 5 kg yoğurt ve 1 lt süt birlikte çırpılır. Yeteri kadar tuz ilave edilir. Arada bir karıştırılır. Kaynamaya başlar başlamaz ateş söndürülür. Soğuduğunda torbaya konarak asılır yada bir ağırlık altında süzülmesi sağlanır. Tabağa alınır servise hazırdır (1).

2.7. Goyeşih (Tel Peyniri)

Önceden mayası hazırlanır. Mayasını hazırlamada ineğin veya koyunun karnından kesilmiş et alınır. Temizlendikten sonra tuzlanıp küçük bir çanak içine konur. Çanağın içini dolduracak kadar ayran eklenir ve 15 gün kadar sıcak yerde bekletilir. Böylece maya hazırlanmış olur. Sonra 15 kg kadar

süt ocağa konur ve 43-45 °C kadar ısıtılır. 4 kaşık hazırlanan mayadan içine konur ve ağzı kapatılır. Yoğurt gibi tutana kadar bekletilir. Sonra ocağa tekrar konur. Ellere uzatılıp katlanarak bu işlem yapılır. Ne kadar çok yapılırsa peynir o kadar ince ve tel tel olur. Sonra sarılıp tuzlanır. Tuz içinde 1 gün bekletilir. Sonra çanak içine konur (1).

2.8. Küp Peynir

Yapılışı: 5 lt süt kaynatılır. İliyinca 5 kaşık peynir mayası ilave edilir. 1 saat dinlendirilir. Oluşan peynir torbaya doldurulur. Üzerine ağırlık konur, suyu süzülür. Tepsie alınır. Tuz ilave edilir. Ufalanıp küpe basılır. Küpün ağzı bezle kapatılır. Ağzı aşağıya gelecek biçimde kuma gömülür. 3-4 ay sonra açılarak yenir (1).

2.9. Kefir

Ülkemizde değeri yeni yeni tanınmaya başlanan, gerek toplum sağlığı ve beslenmesi, gerek ülke ekonomisi, gerekse süt teknolojisi açısından büyük öneme sahip fermente bir ekşi süt mamulü olan kefir, alkol ve asit fermentasyonları ile meydana gelen hafif alkollü ve köpüklü bir süt içkisidir. Kefir tanesi, Türkiye'ye yerleşen Kuzey Kafkasya muhacirleri tarafından Türkiye'ye getirilmiştir. Kafkaslarda kefire "Kyppe" adı verilir. Maya olarak kullanılan kefir tanelerine ise "Peygamber beyni" veya "İlahların Hediyesi" denilmektedir(8).

Kefirin hammaddesi inek, koyun, keçi ve kısırak sütü, hatta bazı sütçülük artıkları da olabilir. Fakat iyi nitelikte bir kefir elde edilmesi için az yağlı inek sütü tercih edilmelidir (2, 3). Bir kıyaslama yapılırsa tat ve kıvam açısından ayrana benzetilebilir.

2.9.1. Evlerde kefir yapımı

Kefir yapımı için kullanılacak süt beş dakika kaynatıldıktan sonra, bir kaba konarak 25 °C'ye soğutulur. Üzerindeki kaymak tabakası alınarak litreye 15-20 gr hesabıyla kefir tanesi katılır ve iyice karıştırılır. Kabin kapağı kapatılarak süt 22-25 °C'de kalacak şekilde, kap sıcak bir yere bırakılır. Sıcak havalarda kap odada kalabilir, soğuk havalarda ise kabin etrafı bezle sarılır. Kap içinde süt normal olarak 18-24 saat sonra pıhtılaşır. Pıhtılaşma süresi üzerinde, sütün bekleme sıcaklığı ve katılan kefir tanesi miktarı etkilidir. Buzdolabından alınan kefir, tanelerini ayrılması için bir kabin üzerine yerleştirilen tel süzgeçten geçirilir. Süzgeç üzerinde kalan taneler hemen kefir yapımında kullanılabilir gibi, yıkanarak bir su bardağı içerisinde buzdolabında bir hafta saklanabilir. Saklanmak istendiği zaman bardağa taneleri örtecek kadar su koymak gereklidir. Elde edilen süzüntü hemen içilir veya 2-3 gün buzdolabında kalabilir. Fakat bu süre içerisinde kefirde biraz asit, etil alkol ve CO₂ oluşarak tat ve aroma değişir. Yani sertliği artar. Tekrar kefir yapılacağı zaman kaynatılmış ve soğutulmuş 25°C'deki süte süzgeçten alınan veya buzdolabında saklanan kefir taneleri konur ve diğer işlemlere aynen devam edilir.

2.9.2. Kefirin Beslenme Fizyolojisi Ve İnsan Sağlığı Açısından Önemi

Kefir sindirimi kolay bir içecektir. Çabuk kana karışır ve faydası için yudum yudum içilmesi tavsiye edilir. Hoşa giden tadı ve aroması ile iştah açıcı bir niteliğe sahiptir. Kefir birçok hastalığa

Hastalık	Önerilen miktar her gün	Not
Sinirsel hastalıklar	1 lt	2-3 kerede alınabilir
Bronşit ve astım	1 lt	Ağır vakalarda 1 yıl süre ile
Kabızlık ve kan bozuklukları	1 lt	Ağır vakalarda büyükler 2 lt
Çıbanlar	1 lt	Hastalık süresince
Egzama	½ lt	Ayrıca hastalıklı yerler çizilmeli ve Çiziklere kefir atılmalı
Mesane hastalıkları	1 lt	
Böbrek hastalıkları	1 lt	
Yüksek tansiyon	1 lt	
Enfeksiyonlar	1 lt	
Safra bozuklukları	1 lt	
Sarılık hastalığı	½ lt	12 h'lik kefir kullanılmalı, Yatağa girerken alınmalı, 2-4 hafta kullanılmalı
Dışarı çıkma	1/2 lt	Düzelinceye kadar

iyi gelmektedir. Kefir özellikle iltihaplar, depresyonlar, karaciğer ve safra hastalıkları, sarılık iç ve dış ırlar, uzun süren ve kronik olan bağırsak iltihapları, kansızlık, kan parçalanmaları, nefes yollarının ışıutulmesi ve alerjiler, kalbin atardamarı ile ilgili hastalıklar, yüksek tansiyon, ishal, kabızlık gibi hastalıklara iyi gelmektedir. Kefirin çeşitli rahatsızlıklarda kullanılması-na ilişkin öneriler çizelge 1'de verilmektedir.

4. Kaynakça

1. Anonymous, Kuzey Kafkasya Özgün Yemekleri ve Mutfağı.

2. İZMEN, E.R.(1950). Süt ve Mamulleri Bilgisi Ders Kitabı, A.Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları Sayı: 19 A.Ü. Basımevi, Ankara

3. İZMEN, E.R.(1950). Süt ve Mamulleri Teknolojisi, A.Ü.Ziraat Fakültesi yayınları 155. Ders Kitabı 51, A.Ü.Basımevi, Ankara.

4. Karagözlü, C. (1990). Farklı Isı ve İşlem Uygulanmış İnek Sütlerinden Kefir Kültürü ve Tanesi ile

Üretilen Kefirlerin Dayanıklılığı ve Nitelikleri Üzerine Araştırmalar. E.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ürünleri Teknolojisi Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi, İZMİR

5. Kılıç, S. (1996). Kefir. Radyo Konuşması. E.Ü.Ziraat Fakültesi Tarım Ürünleri Teknolojisi, İzmir.

6. KONAR, A., ŞAHAN, N. (1989). İnek, Keçi ve Koyun Sütlerinden Üretilen Kefirlerin Özellikleri ve Bu Özelliklere Olgunlaştırma Süresinin Etkisi Üzerinde Bir Araştırma. Bursa 1. Uluslararası Gıda Sempozyumu (184-197).

7. KOROLEVA, N.S. (1988). Kefir and Kimya Starters. IDF Bulletin. No:227 (96100).

8. KOSIKOWSKI, F. (1977). Cheese and Fermented Milk Foods Department Of Food Science Cornell University İthaca Newyork (711).

9. METİN, M., TAVLAŞ, B. (1986). Kefir Tanesi ve Kefir Kültürü Kullanılarak Üretilen Kefirlerin Kalitesi Üzerine Olgunlaşma Koşullarının Etkisi. E.Ü.Ziraat Fakültesi Tarım Ürünleri Teknolojisi, Süt teknolojisi Anabilim Dalı İZMİR.

10. TATLI, F.(1984). Kefirin Yapılışı, Bileşimi ve Sağlıkla İlgili Özellikleri. E.Ü.Ziraat Fakültesi Tarım Ürünleri Teknolojisi. Süt Teknolojisi Anabilim Dalı İZMİR

11. UYSAL, H., Akbulut, N., Kavas, G.; Çerkes Peynirinin Yapılışı ve Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma, E.Ü.Ziraat Fakültesi Süt Teknolojisi Anabilim Dalı İZMİR, 1998.

12. UYSAL, H., Akbulut, N., Kavas, G.; Kesenkaş, H.; Abaza Peynirinin yapılışı ve Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma. E.Ü.Ziraat Fakültesi Süt teknolojisi Bölümü, İzmir, 1998.

13. ÜÇÜNCÜ, M.(1980). Süt İçkilerinin Toplum Sağlığı ve Türkiye Sütçülüğündeki Yeri ve Önemi. E.Ü.Gıda Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, 1980'den ayrı basım (249-256).

14. YÖNEY, Z.(1959). Fermente Olmuş Süt Mamülleri Teknolojisi Ziraat Teknolojisi Bölüm Ders Kitabı. A.Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları. 159, Ders kitabı, 54, A.Ü.Basımevi, ANKARA

15. ÖNEY, Z. (1959). Yoğurt Teknolojisi. A.Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları, 289, Ders Kitabı, 103, A.Ü.Basımevi, Ankara.

Kefir nedir?

Rahmi Lale

Kefir kültüre edilmiş, birçok sağlık unsuru içeren ayran benzeri bir içecektir. Kefir ekşi ve ferahlatıcı tadı ile ayrana, yoğurtta bulunan maya ve bakterilerin bağırsak siteminde tutunma özelliği olan 'probiyotik' yapıları ile de yoğurda benzemektedir. Kefir de doğal olarak yer alan bakteriler ve mayaların simbiyotik etkileşimi sonucu oluşan yapılar bu içeceğin düzenli tüketilmesi durumunda sağlık açısından faydalar içermektedir. Değerli vitamin ve mineraller ile yüklenmiştir, kolay sindirilebilir proteinler ve doğal antibiyotik özellikler içermektedir.

Kefirde yer alan çok miktardaki yararlı maya ve bakteriler, kültüre edilme işleminden sonra ortamda bulunan laktozun tamamına yakını yapılarında bulunan laktaz enzimi ile tüketirler. Böylece laktozu tolere edemeyen kişiler bu şekilde kefir rahatça tüketirler.

Kefir çok farklı sütler ile örneğin inek, keçi, koyun, hindistanevizi, pirinç ya da soya sütleri ile yapılabilir. Yapısal olan mukoz benzeri özelliği, sindirim sisteminde yararlı bakterilerin kolonizasyonunu kolaylaştırır.

Kefir, tanecik (grain) adı verilen jelatinimsi beyaz ya da sarı partiküllerden oluşmaktadır. Bu tanecikli yapı kefir diğer süt ürünlerinden ayırmaktadır. Bu tanecikler bakteri/maya karışımı kazein (süt proteini) ve kompleks şekerler ile küme halini almaktadır. Bazı taneciklerin fermentasyon işlemleri sonucunda el avucuna sığabilecek büyüklüklere ulaştığı bilinmektedir. Tanecikler yapısında bulunan yararlı orga-

nizmalar ile sütü fermente ederek kültüre edilmiş ürüne dönüştürmektedir.

Yoğurt ve Kefir arasındaki farklar nelerdir?

Her iki üründe kültüre edilmiş süt ürünleridir ama farklı türde faydalı bakteri içermektedirler. Yoğurdun içermiş olduğu bakteriler sindirim sistemini temiz tutarak burada konakçı olan diğer faydalı organizmalar için besin sağlamaktadır. Kefir bu özelliklere artı olarak yoğurdun sahip olmadığı sindirim sistemini kolonize etme özelliğine de sahiptir.

Meraklısına

Kefir yoğurtta bulunmayan birkaç faydalı bakteriyi de içermektedir, *Lactobacillus caucasus*, *Leuconostoc*, *Acetobacter* türleri ve *Streptococcus* türleri. Aynı zamanda vücut için yıkıcı patojen özellikte olan mayaların gelişimini kontrol altına alan ve elimine eden *Saccharomyces kefir* ve *Torula kefir* gibi mayaları da içermektedir. Sindirim sisteminde zararlı bakteri ve mayaların bulunduğu ortamda mukoz astı yapı oluşturarak ortamı temizler ve bağırsakların direncini artırır. Bu nedenle vücut gerek *Escherichia coli* gibi patojenlere gerek bağırsak parazitlerine karşı daha dirençli hale gelir.

Kefirde bulunan bakteri ve mayalar tam olarak parçalanmamış besinlerin sindirimine yardımcı olarak besin kaybını önlemekte, bu sayede kolonu temiz ve sağlıklı tutmaktadır. Kefirin yoğurda kıyasla daha ince tanecikli yapıda olması sindiriminin kolay olmasını sağlamakta bu sayede de gerek bebekler gerek rahatsız yaşlılar ve sindirim bozukluklarına sahip olanlar için kullanımını kolaylaştırmaktadır.

Besin Değeri

Kefir, vücudun temel fonksiyonlarında ve çeşitli faaliyetlerinde kullanılan mineraller ve esansiyel amino asitler bakımından zengindir. Kefirde bulunan proteinler kısmi sindirimi yapılabilen ve bu nedenle vücut tarafından kolay değerlendirilebilir yapılardır. Kefirde bol miktarda bulunan ve esansiyel amino asitlerden bir tanesi olan triptofanın, mineral maddelerden kalsiyum ve magnezyumun sinir sistemi üzerinde rahatlatıcı etkisi olduğu bilinmektedir. Vücudumuzda en çok bulunan ikinci mineral madde olan fosfor, hücre gelişimi ve enerji ihtiyacının karşılanması için karbonhidratların, yağların ve proteinlerin kullanımında kolaylık sağlamaktadır.

Kefir, B12, B1 ve K vitamini bakımından da zengindir. Bu vitaminlerin yeterli alınması durumunda gerek böbrek, karaciğer ve sinir sistemine gerekse deri rahatsızlıklarına sayısız fayda sağladığı bilinmektedir.

Sağlık açısından Kefir

Kefirin diyetimizde düzenli olarak tüketiminin sayısız faydaları bulunmaktadır. Kolay sindirilebilir olması, bağırsakları temizlemesi, faydalı bakteriler ve mayalar, vitaminler ve mineraller, ve proteinleri içermesi. Kefir dengeleyici bir gıdadır. İçerdiği yapılar ile bağışıklık sisteme yardımcı olduğu, AIDS gibi rahatsızlıkların kötüye gitmesini yavaşlatmak, aşırı yorgunluk sendromuna, herpes ve kansere karşı olumlu etkilerinin

olduğu belirtilmektedir. Sinir sistemi üzerine olan sakinleştirici etkisi nedeni ile uyku bozuklukları, depresyon ve hiperaktivite rahatsızlıklarında kullanılmaktadır.

Neden Kefir tüketmeliyim?

- Kendi kültürümüzün bir ögesidir
- Pahalı olmayan ve evde kolayca yapılabilen bir gıdadır
- Dünyanın farklı yerlerinde Kronik Yorgunluk Sendromu, Astım, Deri Rahatsızlıkları ve antibiyotik tedavisinden sonra iç eko-sistemin temizlenmesinde kullanılmaktadır
- Çok şeker ve şekerli gıda tüketen çocuklar için faydalıdır
- Doğal sakinleştirici ve antibiyotiktir
- Hamile kadınlar, hemşireler, yaşlılar için kompleks bir gıdadır

Kefiri evde nasıl yaparım?

- Bir kavanoza veya ağzı geniş bir şişeye yaklaşık 2 bardak taze süt konur
- Öncelikle kefir taneleri bulunduğu kaptan demir olmayan bir süzgeç vasıtası ile süzülür
- Süzgeçte kalan kefir taneleri süütün konduğu kaba aktarılır
- Ağzı bir kapı ile sıkı olmayan bir şekilde örtülür
- 24 saat oda sıcaklığında bekletilir
- Kefir taneleri gene demir olmayan bir süzgeç aracılığı ile süzülür
- Elde olunan içecek kefiridir
- Kefir taneleri eğer tekrar kefir yapılacak ise süütün içerisinde yapılmayacak ise kendi kabı içerisinde konulur

Kefirin saklanması

Kefirin çok ekşi olmayan tatluya yakın bir tatta içilmesi isteniyor ise taze olarak bir iki gün içerisinde tüketilmesi önerilir. Kefir ağzı bir kapalı bir kapta hafta hatta aylarca buzdolabında saklanabilir. Özellikle laktozu

tolere edemeyen kişilere önerilebilecek olan, buzdolabında saklanan kefir tüketildikçe üzerine taze olanlardan eklenmesi ve bu şekilde tüketilmesidir.

Meraklısına

Dolapta bekleyen kefir sağlık açısından bir olumsuzluk etmeni oluşturmaz. Düşük sıcaklıklarda bile, içerisinde bulunan Acetobakterler tarafından üretilen asetik asit nedeni ile ekşiliğin artmasına neden olur. Hatta bir araştırmada bir yıl boyunca bekletilen kefirin tadının biraz ekşi olduğu ve içerisinde yer alan mayalar nedeni ile alkol miktarını % 4 civarına çıktığı belirtilmiştir.

Kefir yapmaya bir süre ara vereceğim, nasıl saklarım?

Kefir tanelerini bir kaç ay kullanmayacaksanız,

Kefir tanelerini temin ettiğinizde saf su içerisinde küçük bir kapta ya da kurutulmuş halde olacaklardır. Kefiri kullanmayacağınız zaman bir kabın içerisine saf suyu koyarak ve taneleri de içerisine ilave ederek buzdolabında (+4 °C) saklayabilirsiniz.

Kefir tanelerini donduracak iseniz,

Kefir tanelerini soğuk saf su ile yıkayın (suyun klorsuz olmasına dikkat edin), temiz ve beyaz bir havlu ile düzgünce üzerindeki nemi bastırmadan uzaklaştırın. Taneleri bir poşet ya da kutu içerisine koyun ve taneleri tamamen kapatacak kadar süt tozu ilave edin ve buzuğa kaldırın. Bu şekilde bir yıla yakın bir süre saklayabilirsiniz.

Kefir tanelerini Kafkasya'da yapıldığı gibi kurutacak iseniz,

Kefir tanelerini soğuk saf su ile yıkayın, temiz ve beyaz bir havlu ile düzgünce üzerindeki nemi bastırmadan uzaklaştırın. Tanecikleri beyaz kağıttan kese içerisine koyup yoğun güneş altına bırakın. Tanecikleri burada sıcaklık, nem ve tanecik boyutuna bağlı olarak bir iki gün içerisinde kuruyacaklardır. Kuruyunca renkleri sarıya dönebilir bu gayet normaldir. Kuruyan taneleri ağzı sıkıca kapatılabilen bir kaba koyup soğuk bir ortam ya da buzdolabında 1- 1.5 yıl civarında saklanabilir.

Saklanan kefir tanelerinin aktivitesini geri kazandırmak için ne yapmalı ?

Farklı nedenler ile kefir taneleri aktivitelerini kaybetmiş olabilirler. Onları tekrar aktive edebilmek için,

Kefir tanelerini dondurmuş iseniz;

Dondurulmuş olan taneleri soğuk su içerisine koyun. Bu şekilde süt tozundan ayrılabilisin. Sonrasında bir kap içerisine tanelerin üzerine 1:3 oranda olacak şekilde süt ilave edin ve 24 saat beklemeye bırakın. Eğer pıhtılaşma istenen düzeyde olmaz ise bu işleme her 24 saatte süütün miktarını her seferde artırarak devam edin. Bu işlem üç-dört gün sürebilir. İstenen aromaya ve yapıya ulaşıldığında kefir taneleri sütü işlemek için hazır demektir.

Kurutmuş iseniz;

Tanecikleri bir kaba alıp üzerine 1:3 olacak şekilde süt ilave edin. 24 saat sonra eski aromaya ulaşmış ise taneler hazırdır. Eğer değil ise, yukarıdaki gibi artan miktarlarda süt ilave ederek bu işleme devam edin. 2-7 arası tazelemeden sonra taneler hazır hale gelecektir.

Önemli not: Kefiri aktive etme aşamasında elde olunan kefir tüketmeyiniz.

Kefiri nasıl temin edebilirim?

Kefir, Türkiye'de ticari olarak market ve benzeri yerlerde satılmaktadır (bazı Üniversiteler küçük çapta üretim yapmaktadırlar). Lakin kefir tanelerini kimi Üniversitelerin Ziraat Fakültelerine bağlı olan Süt Ürünleri bölümlerinden temin edebilirsiniz.

KAFKAS-ABHAZYA DAYANIŞMA KOMİTESİ, CUMHURBAŞKANI SEZER VE GÜRCÜSTAN DEVLET BAŞKANI ŞEVARDNADZE İLE GÖRÜŞTÜ

Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer (24 Ocak) ve Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze (30 Ocak) ile görüştü. Toplantılarda Abhazya-Gürcüstan sorunu geniş boyutta ele alındı. Sezer, Türkiye'nin Abhazya'yı yalnız bırakmayacağını, adil ve kalıcı bir barış için üzerine düşeni yapacağını söyledi.

Komite ilk görüşmesini Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile yaptı. Görüşmeyi komite adına İrfan Argun, Gündüz Yıldırım Geç, Yurdaer Erşan, Erdaşan Kobaş, Avni Sıçrır ve Bediz Tantekin katıldı. Cumhurbaşkanlığı köşkünde 24 Ocak 2001 tarihinde yapılan görüşmede Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Türkiye'nin Abhazya'yı yalnız bırakmayacağı sözünü verdi ve kalıcı bir barışın temini için üzerine düşeni yapacağını söyledi. Görüşmede komite, Cumhurbaşkanı Sezer'e, Gürcüstan-Abhazya sorunu ve Abhazya'nın bugün içinde bulunduğu durum hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Komitenin Sezer'e sunduğu bilgi ve değerlendirmeler özetle şöyledir:

- Abhazya'da olup bitenler Türkiye'de yaşayan 7 milyonu aşkın Kuzey Kafkasyalı'yı yakından ilgilendirmektedir. Abhazya-Gürcüstan arasındaki savaşın bitiminden bu yana 7

yıl geçmesine rağmen Abhazya'da kalıcı bir barışın tesisi için gerekli ortamın sağlanamamış olması bizleri tedirgin etmektedir. Ayrıca önemle ifade etmek isteriz ki, Abhazya yönetimini tek taraflı antlaşmaya zorlamak ve Abhazya halkını cezalandırmak amacıyla uygulanan ambargonun devam ediyor olması bizi fazlasıyla üzmektedir. Abhazya'ya uygulanan ambargo Abhazya halkı gibi Türkiye'de yaşayan Abhaz kökenli vatandaşları da zor durumda bıraktı. 1990'dan itibaren ticaret, akraba ziyaretleri ve evliliklerle gelişen Türkiyeli-Abhazyalı ilişkileri bu ambargo ile kesintiye uğradı. Abhazya'ya gidiş gelişlerimiz imkansız hale getirildi. Bizler böyle bir cezayı hak etmiyoruz. Türkiye, Gürcüstan, Abhazya ve Rusya'nın bu sorun acil çözüm getirmesini bekliyoruz.

- Yeryüzünde yaşayan tüm halklar gibi, beş bin yıllık tarihe ve bin iki yüz yıllık devlet geleneğine sahip Abhaz halkının da kendi yurdunda özgür ve bağımsız yaşama hakkı vardır. Özgürlük ve bağımsızlık hakkını yakın zamanda yeniden elde eden Gürcüstan yönetiminin Abhazya halkını bu haktan mahrum bırakma çabasını anlamak mümkün değildir.

- Abhazya, kendi iradesi dışında başlatılan 1992 savaşında beş bine yakın insanını kaybetmiş, milyarlarca dolar (takriben 12 milyar dolar) maddi zarara uğramıştır. Ancak savaş yaralarının sarılması için yapılan uluslar arası tüm yardımlar Gürcüstan tarafından bloke edilmiştir, edilmektedir. Türkiye'nin Abhazya'yı ihmal ederek Gürcüstan'a yaptığı yardımlar bizi üzüyor. Özellikle askeri yardımlardan tedirginiz. Askeri yardımların kesilmesini ya da "Abhazya'ya karşı kullanılmayacak şartı"nın konulmasını istiyoruz.

- Başta Türkiye'dekiler olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde yaşayan Abhazlar, Abhazya tarihini geçmişte ve bugün sahip olunan uluslar arası hakları, 1992 savaşını, 1993 sonrası görüşme ve antlaşma metinlerini, özellikle 1994'deki Moskova görüşmesi içeriğini ve sonuçlarını bilmekte ve gelişmeleri yakından izlemektedir. Gürcüstan tarafının Moskova'da imzalanan antlaşmaya uymuş ve gereğini yapmış olsaydı, bugün barış yolunda çok büyük mesafelelerin katedilmiş olacağını bilmekte ve düşünmekteyiz.

- Gürcüstan'ın imzaladığı halde uymadığı "saldırmazlık antlaşmaları"nın hayata geçirilmesi için Türkiye baskı uygulasin. İki yıldır Gürcüstan Parlamentosu'nda bekletilen bu antlaşmaların biran önce kabul edilerek uygulamaya konulması, soruna büyük ölçüde çözüm getirecek ve nihai bir barışın sağlanabilmesine yol açacaktır.

- Abhazya'nın henüz tanınmamış bir devlet olması, oradaki halkın özgürlük ortamında, huzur ve güven içinde, insan haklarına

yaraşır bir tarzda yaşamasına engel olmamalıdır. Zira Abhazya'da, Abhazlarla birlikte Türkler, Gürcüler, Mingreller, Ermeniler, Ruslar, Grekler, Museviler yaşamaktadır. Bu halklar, dün olduğu gibi bugün de barış ve uyum içinde birarada yaşamaktadır. Dışarıdan kışkırtma olmadıkça, gelecekte de barış ve güven içinde beraber yaşayacaktır.

• Türkiye'nin Abhazya ile köklü tarihi, kültürel, sosyal ve siyasal ilişkileri vardır. Biliyoruz ki, Türkiye ile Gürcüstan arasında da benzer ilişkiler mevcuttur. Bu bakımdan, Abhazya-Gürcüstan sorununda nihai bir antlaşmanın sağlanabilmesi hususunda Türkiye'nin çok önemli imkanları ve görevleri bulunmaktadır.

• Abhazya halkı, Türkiye'nin arabulucu konumunu güçlendirerek barış için ivedi adımlar atılmasına önayak olmasını istemekte ve beklemektedir. Abhazya, savaşın mağdur ettiği Gürcü halkına kucak açarak, onlara yeniden Abhazya'da barınma, yaşama ve gelişme imkanı veriyor. Savaşta ülkeyi terkeden göçmenlerin büyük bölümü Abhazya'ya döndü ve yerleşti. Abhazya halkı savaş husumetini geride bırakmak istiyor. Bu olumlu gelişmeye başta Gürcüstan olmak üzere tüm ilgili ülke ve kuruluşların destek vermesini bekliyor.

• Gürcüstan Devlet Başkanı Sayın Eduard Şevardnadze'nin Türkiye'yi ziyareti, Gürcüstan-Abhazya sorununun çözümü için ve Türkiye'nin barışa yönelik daha fazla inisiyatif kullanması açısından tarihi bir fırsat yaratmaktadır. Türkiye'nin Abhazya konusunda daha adil olmasını ve barış için daha aktif davranmasını istiyor ve bekliyoruz.

Cumhurbaşkanı Necdet Sezer, bunun üzerine, Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard

Şevardnadze ile yapacağı görüşmede Abhazya sorununu detaylı olarak gündeme getireceğini, Türkiye'nin bölgede adil ve kalıcı bir barışın sağlanması hususunda daha aktif rol üstleneceği ve Abhazya'nın yalnız bırakılmayacağını ifade etti.

Şevardnadze bu kez, Gürcüstan-Abhazya sorununun ancak barış yoluyla çözülebileceğini daha iyi anlamış gibi gözüktü.

Komite'nin Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ile görüşmesi 30 Ocak 2001'de Ankara Sheraton Oteli'nde gerçekleşti. Görüşmeye Gürcüstan adına Dışişleri Bakanı, Özel Durumlar Bakanı, Parlamento Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı, Devlet Başkanlığı Danışmanı, Ankara Büyükelçisi, Türkiye adına Dışişleri Bakanlığı Kafkasya Masası Genel Müdür Yardımcısı Ünal Çeniköz, Tiflis Büyükelçisi Burak Gürsel, Komite adına, Dr. Cemalettin Ümit, İrfan Argun, Gündüz Yıldırım Geç, Yurdaer Erşan, Erdeşan Kobaş, Avni Sıçrar ve Bediz Tantekin katıldı.

Şevardnadze'nin talebi üzerine Türkiye Dışişleri Temsilcilerinin katılımıyla yapılan bu iyiniyet görüşmesi, samim ve yapıcı bir üslupla geçti. Şevardnadze bu kez, Gürcüstan-Abhazya sorununun ancak barış yoluyla çözülebileceğini daha iyi anlamış gibi gözüktü.

Türkiye Abhazya'yı yalnız bırakmayacak, adil ve kalıcı bir barış için üzerine düşeni yapacaktır.

Cumhurbaşkanı A. N. Sezer

Komite görüşmede ana hatlarıyla şu görüşleri dile getirdi:

Türkiye'yi ziyaretiniz sırasında, Komitemizle de görüşmek istemeniz barış umutlarımızı arttırdı. Görüşmemizin Abhazya ile Gürcüstan arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olacağını ve barış sürecine katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Savaşın bitiminden bu yana iki ülke heyetleri arasında yapılan tüm görüşmelere rağmen, bugüne kadar Abhazya ile Gürcüstan arasında kalıcı bir barışın tesisi için gerekli ortamın sağlanamamış olması, bizleri tedirgin etmektedir. Ayrıca önemle ifade etmek isteriz ki, Abhazya Yönetimini tek taraflı antlaşmaya zorlamak ve Abhazya halkını cezalandırmak amacıyla uygulanan ambargonun devam ediyor olması, bizi fazlasıyla üzmektedir.

İzin vererseniz, halen öncelikli sorum olarak görülen ve Türkiye'de yaşayan bizleri yakından ilgilendiren hayati konulara, çok özet olarak değinmek istiyoruz;

1. Takdir edersiniz ki, yeryüzünde yaşayan tüm halklar gibi, 5 bin yıllık tarihe ve 1200 yıllık devlet geleneğine sahip Abhaz halkının da, kendi yurdunda özgür ve bağımsız yaşama hakkı vardır. Özgürlük ve bağımsızlık hakkını yakın zamanda yeniden elde eden Gürcüstan halkının ve yönetiminin, Abhazya halkını bu haktan mahrum bırakma çabasını anlamak mümkün değildir.
2. Abhazya, kendi iradesi dışında başlatılan 1992 savaşında beş binden fazla insanını kaybetmiş, milyarlarca dolar (takriben 12 milyar dolar) maddi zarara uğramıştır. Ancak, savaş yaralarının sarılması için yapılan tüm yardımlar, Gürcüstan tarafından bloke edilmiştir. Abhazya bu yardımlardan mahrum bırakılmakla

- kalmamış, 1995'te uygulamaya konan ambargo ile cezalandırılmak istenmiştir. Bu insanlık dışı tutumun barışa hizmet etmediği ve etmeyeceği muhakkaktır.
3. Başta Türkiye'dekiler olmak üzere, dünyanın birçok ülkesinde yaşayan Abhazlar, Abhazya tarihine, geçmişte ve bugün sahip olunan uluslar arası haklarına, 1992 savaşına, 1993 sonrası görüşme ve antlaşma metinlerine, özellikle 1994'deki, Moskova görüşmesi içeriğine ve sonuçlarına vakıftır. Gürcüstan tarafı Moskova'da imzalanan antlaşmaya uygun olarak gereğini yapmış olsaydı, bugün barış yolunda çok büyük mesafelerin katedilmiş olduğu görülecekti.
4. Abhazya'nın henüz tanınmamış bir devlet olması, halkının özgür ortamında, huzur ve güven içinde, insan haklarına yaraşır bir tarzda yaşamasına engel olmamalıdır. Zira Abhazya'da, Abhazlarla birlikte Türkler, Ruslar, Ermeniler, Gürcüler, Mingreller, Museviler, Grekler ve diğerleri yaşamaktadır. Ve bu haklar, dün olduğu gibi bugün de barış ve uyum içinde bir arada yaşamaktadır. Dışardan kışkırtma olmadığı sürece, gelecekte de barış içinde beraber yaşayacaktır. Bu bakımdan, imzalandığı halde uygulanmayan "saldırmazlık antlaşmaları"nın hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.
5. İki yıldır Gürcüstan Parlamentosu'nda bekletilen bu antlaşmaların kabul edilerek uygulamaya konulması, soruna büyük ölçüde çözüm getirecek ve nihai bir barışın sağlanabilmesine yol açacaktır.
6. Bilginiz dahilinde olduğu gibi, Türkiye'de yoğun bir Abhaz nüfusu yaşamaktadır. Bizlerin Abhazya'da yaşayan soydaşlarımız, kardeşlerimi vardır. Ayrıca, 1990 sonrası ambargo duvarı örülmeden önce taraflar arasında evlenmeler olmuş. Ancak, ambargo ile evlilik ve akraba ilişkileri koparılmış, insanlarımız demirperde dönemini arar olmuşlardır. Bu ambargo ile yok edilen seyahat özgürlüğü, Biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Abhazları ciddi olarak rahatsız etmektedir.
7. 1992'deki savaşta Abhazya'yı terk eden Gürcüler'in tekrar Abhazya'ya dönüş hakları yanında, geçen yüzyıl içerisinde yurtlarından zorla sürgün edilen, başta Türkiye olmak üzere, dünyanın pek çok ülkesinde yaşamakta olan Abhazlar'ın da, tarihi vatanları Abhazya'ya dönüş haklarının garanti edilmesi ve seyahat özgürlüklerinin sağlanması gerekmektedir.
- Sovyetler Birliği'ni oluşturan devletlerin özgürlük ve bağımsızlıklarına, halklarının demokrasiye kavuşmasında başrolü üstlenen sayılı kişilerden birisiniz. Bu konumunuz nedeniyle ki, Gürcüstan Devlet Başkanlığı'na gelmeniz söz konusu olduğunda, Abhazya halkı büyük bir sevince kapılmıştı. Nihayet, Abhazya'nın 1995 Anayasası'na uygun şekilde bağımsız bir devlet statüsüne yeniden kavuşması, sizin de katkılarınızla mümkün olabilecekti. Ancak bu umut ve coşku uzun sürmedi. Abhazya, Gürcüstan birliklerinin saldırısına uğradı. Bu saldırı, yıllarca birarada yaşamış halklar arasında onarılmaz yıkımlar getirdi. Umuyor ve düşünüyoruz ki, savaş düşmesine basan kararınızı, bugün geline nokta itibarıyla yargılıyorsunuzdur.
- Barış için geç değil. Abhazya, savaşın mağdur ettiği Gürcü halkına kucak açarak, onlara yeniden yaşama ve gelişme ikanı veriyor. Savaşta ülkeyi terkederek göçmenlerin bir kısmı yeniden Abhazya'ya döndü ve yerleşti. Abhazya halkı savaş husumetini geride bırakmak istiyor. Bu olumlu gelişmeye destek verin. Tarihi savaşa yol açanları değil, barışı sağlayanları onurlandırıyor. Abhazya halkını kazanmak istiyorsanız, onlara barış için elinizi uzatın. Şahsınızda Gürcüstan halkına mutluluk ve esenlik diliyoruz.
- Şevardnadze ise Abhazya sorunu konusunda kendi bakış açısını anlattı. Savaşın iki tarafı da yıprattığını, Abhazya'da kalıcı bir barışın sağlanmasını arzu ettiğini ifade eden Şevardnadze, çözüm için ise eski reçeteyi tekrarladi.
- Bunun üzerine Komite üyeleri, Abhazya'nın statüsü ilgili muhabatın komite değil Abhazya yönetimi olduğunu, Komite'nin ve Abhaz diasporasının Abhazya yönetimini sonuna kadar desteklediğini, barış görüşmelerinin sağlıklı olarak sürdürülmesi için iki şart olduğunu, bunlardan birincisinin ambargonun kaldırılması olduğunu ve bu konuda Gürcüstan Devlet Başkanı Sayın Şevardnadze'nin büyük sorumluluğunun bulunduğunu, ikinci şart olarak da bugüne kadar sürüncemede kalan saldırılmazlık antlaşmasının uluslar arası garantiler çerçevesinde hayata geçirilmesi gerektiğini belirttikten sonra, özetle ancak bu şartlar gerçekleştikten sonra barış görüşmelerinin sürdürülebileceğini, tarafların ortak çıkarlarına dayalı barışın ortak bir çaba içinde ve Türkiye'nin arabuluculuğu ve evsahipliği ile yapacağı görüşmeler sürecinde gerçekleştirilebileceğini ifade ettiler.

KAFKAS-1

“ÇEÇEN KILIÇLARI”

ÜZERİNE

Özdemir ÖZBAY

Muhittin Kandur'un romanını yayımlandıktan hemen sonra okudum, birkaç kez döne döne okudum. Rusya medyasının kitap hakkındaki bol övgülü, sloganvari seçilmiş başlıklarını ve Minerva Press'in övgüsünü okuyunca daha bir heyecanlandım, hele sayın yazarın Mayıs 1991 tarihinde Moskova'ya uçarken uçaktaki duygularını anlattığı bölümü keyifle okudum. 1978 Ağustos'unda Atayurdumuza giderken içinde bulunduğum duygu selinin o kadar benzeri idi ki, sanki dönerek o zamanı yaşadım.

19.yüzyılın ikinci yarısından sonra soykırım ve sürgün felaketi ile sarsılan halkımızın uğradığı haksızlığı kim bilir kaç Çerkes, Sayın Kandur gibi yazmak, dünyaya haykırmak istemiştir. İlk gençlik yıllarımda benim de ulaşmak istediğim tek erek, halkımı dünyaya tanıtmak, bu tanıtımı yaparken, Sürgün öncesi yaşamı, kültürel değerlerimizi, savaşları, kıyımları anlatmak, ikinci aşamada sürgün felaketini, üçüncü aşamada Osmanlı topraklarındaki iskanı, özümlemeyi, yok olma tehlikesini, yeni coğrafyalara ve yabancı kültürlerle uyum sağlama çabası içerisinde yitirilen değerleri; sonuçta 20.yüzyılın ikinci yarısındaki ata yurdumuza dönüş tartışmalarını, uyanışı haykırmak idi.

Yıllar önce, gençliğin verdiği, bilgisizce ve safça bir atakla bu kronolojinin birinci aşamasını yazmaya kalkışmışım. Üniversite yıllarında klasörler dolusu karalamalar oluştu. Ancak, konuya daldıkça, Kafkasya ve Çerkes Halkı üzerine daha bir bilinçlendikçe kalkıştığım işin yeldeğirmenleri kadar büyük, ben haddini bilmez budalanın ise Don Quichotte kadar aciz ve umarsız olduğumu çok iyi anladım. Bütün yazılarımı klasörler içerisine hapsederek, bu işi kıvrılabilmem için fırınlar dolusu ekmek yemem, öncelikle kısa öykülerle kendimi pekiştirmem gerektiği sonucuna vardım. Bu klasörlerle zaman zaman yüzyüze gelmiş olmama karşın, hala kapaklarını kaldırmaya cesaretim yoktur.

O yıllarda, avukatlık stajımı tamamlamaya uğraşırken, bir yandan da çeşitli dergilerde zaman zaman pek de önemli olmayan kısa öykülerim yayımlanıyordu. Bunları okuyan Sayın büyüğüm Av. Yaşar Bağ, bir gün adliye koridorlarında beni yakalayıp bir koridora çekmiş ve haketmediğim ölçülerde kutlayarak “-Çok güçlü bir anlatımın var, artık bir Çerkes Exodüs'ünün yazılması için zaman geldi geçiyor, bunu niçin sen yazmayasın...” demiş ve beni yüreklendirmeye çalışmıştı. Sanırım 1972 Eylül'ü idi. Aradan otuz yıl geçti. Bu konu açıldıkça şimdilerde bile, 1970'lerin o utangaç, o beceriksiz genci olarak heyecanlanıyorum. Hala böyle bir yürekliliği göstermekten uzağım. Halkımı yazmak, halkımı anlatmak, halkımın uğradığı haksızlıkları haykırmak için gerekli birikimi hala yeterince edinmiş değilim.

Konuya bu pencereden, bu boyutlarda baktığımda, Sayın Kandur'un giriştiği iş o denli büyük ve o denli kutsal görünüyor ki, yapıtına yüreğini koyan Sayın Yazarımızı candan yürekten kutluyorum.

Daha önce okumuş olduğum değişik uluslardan yazarların büyük yapıtları ile “Kafkas” romanını karşılaştırırken gözümün önünden Tolstoy'un, Dostoyevski'nin, Maxim Gorki'nin, Kişokue Alim'in, Cengiz Aytmatov'un, Çeraşe Tembot'un, Marquez'in, Yaşar Kemal'in kalemlerinden canlanan sahneler, büyük roman kurguları geçti. Tüm bunları bir yana bırakarak, Sayın Kandur'un anlatımı ve içeriği ile Değerli Yazarımız Sayın Meşbaşe İshak'ın anlatım ve kurgusunun aynı kültürün içinde, aynı gök kubbenin anlatımı olması gerektiğini düşünüp bir sonuca varmaya çalıştım. Ancak, bu iki yazar ve yapıtlarının aynı kültürü işlemeleri dışında kesiştikleri yada örtüştükleri bir nokta yakalayamadım.

Üç cilt olacağı anlaşılan dizinin ikinci ve üçüncü ciltleri hakkında henüz bir bilgim yok. Ancak, yukarıda ortaya koymaya çalıştığım ölçütler içerisinde “Kafkas” romanı hakkında bir şeyler yazmaya

kalkışınca yine durakladım. Yaptığının doğru olup olmadığına takıldım. Takıldım, çünkü Diaspora da üretilen yazınımız içerisinde üzümlere söyleyeyim ki "Eleştiri" kurumu henüz oluşmamış, bunun nedeni ise öyle zannediyorum ki bireylerimizin hala individualist ve alingan oluşundandır. Sürgün kırılganlığımız hala atamayıp-mızdandır. Çok düşündüm, acaba böyle bir yazı, sayın yazarca saygısızlık olarak karşılanır mı...? Sayın Kandur kırılıp gücenir mi...? Derken can dostum değerli yazarımız Çetin Öner ile sohbetimizde bu konu kendiliğinden gündeme geldi. Tartıştık ve eğer "eleştiri" geleneği oluşturulmaz ise, Diasporada gelişen Çerkes yazının sağlıklı ölçütler içerisinde değerlendirilemeyeceği, dolayısı ile de Diaspora Çerkes kültürü için bir besin maddesi gibi önemli olan bu destekten yazınımız yoksun kalacağı sonucuna vardık.

Amacım kesinlikle Sayın Kandur'un yapıtını küçümsemek, yada aşağılamak değildir. Bu anlamda yazdıklarım belki de yazınsal bir eleştiri olarak ta kabul görmeyebilir. Ben, romanda karşılaştığım, kendi bilgilerine ters düşen, eğer yanlışsa, okuyucunun bilgi dağarcığında yanlışlığı ile yerleşecek olan kimi bilgi ve olaylara değinmek istedim.

Sayın Kandur, bence birkaç yanlışlığı, belki de farkına varmadan yapıtının ana unsuru olarak işlemektedir. Şöyle ki;

1. Kabardey halkının Karadeniz havzasındaki tarihsel konumunu inceleyen birçok yabancı araştırmacının görüşleri, Diaspora da ünlenen saygın bilim adamımız Prf.Aytek Namitok'un "L'Origine des Circassiens (Çerkeslerin Kökeni)" adlı yapıtında açık ve net bir biçimde yer almıştır. Bu pasajlarda Kabardeylerin üst kimliği olan Adige tanımı içeri-

sindeki boyların tarihsel gelişimi ve yerleşimi hakkında Xaverio Glovani, De Peyssonel, Guldenstaed, Julius V.Klaproth, Boronevsky, L.Laile, Dubois de Montpereux, J.Bell ve diğerlerinin görüşleri hemen hemen birbirlerine yakındır. Bu görüşlerin birleştiği coğrafi sıralama şöyledir:

Adige'ler önce iki gruba ayrılmaktadır. Doğu Karadeniz kıyıları ve bu günkü Adigey Cumhuriyeti topraklarının da yer aldığı Kuban havzasında yaşayan Hatko, Hatuk, Natıkuay, Kemirgoey, Bjeğuğ, Abzekh, Şapsığ, Jane, Agoey, Makhoş, Adamey, Yegerıkuay, ve kısmen de Besleney boylarının Adigece'deki "deniz" anlamına gelen "Khi" sözcüğünden hareketle "Khiakh" yani deniz kıyısı Adigeleri ismi ile gruplandırıldıkları, bunların içerisinde Kabardey boylarının bulunmadıkları anlaşılmaktadır.

Khiakh Grubuna göre daha doğuda, yüksek yerlerde yaşayan Kabardey boylarının ise, yüksekte oturdukları için "Şha=Baş" anlamına gelen "Şhag" adını aldıkları ve Kuban havzasında yaşamadıkları vurgulanmakta; daha eski çağlarda Ukrayna, Kırım, Kerç yarımada-

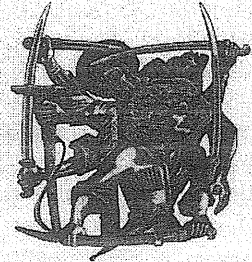
sı üzerinden bir yay çizerek bu günkü yurtlarına yerleşen bu halkın Sayın Kandur'un anlattığı şekilde, bu günkü Adigey topraklarında bir koloni bıraktığı hususundan hiç söz edilmemektedir. (1)

Yazarımızın savlarının tam tersine, bu günkü Adigey Cumhuriyeti'nin Kabardey kökenli yerleşim birimleri olan Koşhable, Bleşepsın, Fadz da oturan Kabardey'lerin bu günkü Kabardey ülkesinin en doğu eyaleti olan ve Osetya ile sınırdaş olan Jılahıstaneý bölgesinden 17. ve 18. yüzyıllarda batıya geldikleri, bunlarla birlikte Besleney grubunun da batıya sürüklendiği, bu günkü Besleney yerleşim birimlerinden olan Ulap'ın böylece kurulduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. 1759 yılında bile bu bölünme devam etmiş, Jılahısteneý prenslerinden Khurğokue yandaşları ile birlikte Büyük Kabardey'i terkederek Terek Irmağının sol yakasına geçip "Mezdegu= Sağır Orman" kentini kurmuştur.

Sayın Kandur'un anlatımındaki bir başka coğrafi yanlışlık ise "Göçmen Kabardeyler=Hajret Kabardeyler" üzerinedir. Yazar, bu günkü Karaçay-Çerkes bölgesi Kabardeylerini Hajret Kabardey saymakta, Adigey Kabardeylerinin Hajret Kabardey olmadıklarını ifade etmektedir. Oysa, Çerkes bölgesi Kabardeyleri bir yerden bir yere göç etmemiştir. Aynı yerde yaşamışlardır, Sovyet yönetimin kuruluşundan sonra, çizilen Kabardey Cumhuriyeti sınırları dışında kaldıkları için bulundukları coğrafyadan kaynaklanan bir yaklaşımla kendilerine "Şerces=Çerkes" ismi verilmiştir. Dolayısı ile asıl Hajret

KAFKAS

I. Cilt

ÇEÇEN KILIÇLARI

Muhittin Kandur

11317

Kabardeyler, Kandur soyunun da mensubu bulundukları Jilakhısteneý kökenli Adıgey Kabardeyleridir.

Bu sav'ın başka bir kanıtından da söz etmek istiyorum. Bu günkü Kabardey'in Jilakhısteneý yöresinde yaşayan aile isimleri, yine Uzunyayla'da bulunan ancak Jilakhısteneý kökenli olan Hayriye (Jamırzey), Şerefiye (Astemirey), Çamurlu (Haptsey) köylerinde yaşayan aile isimleri; Türkiye Jilakhısteneý'i sayılan Göksun-Afşin yöresindeki Karaahmet, Yantepe, Kuzutepe, Saraycık, Fındık, Kaleköy, Kamışcık, Kargabük, Soğucak, Korkmaz, Salyan köylerinde yaşayan aile isimleri birbirlerini tamamlamakta olup Sayın Yazarın soyunun Türkiye kolu olan Kandur'larda yine Jilakhısteneý kökenli olan Çamurlu (Hapstey) köyünde oturmaktadırlar. Bu coğrafi yanlışlık böylece düzeltilmelidir.

2. Sayın Yazar, Adıgey Bölgesinde kaldıklarını savunmuş Kandur'ları, Büyük Kabardey bölgesinin Kraliyet hanedanını oluşturan ana kollarından biri olan Hatokşokua soyunun bir kolu olarak saymakta ve büyük dedesinden "Prens Ahmet" olarak söz etmektedir. Oysa Kabardey Hanedanının kurucusu olan Büyük Prens Yinal (Yada Yinal Nef ki Abaza kökenlidir) 1500 yılların başında hüküm sürmüş, oğullarının ve torunlarının isimleri ile anılan, bunların soyundan gelen aristokrat ailelerinin başlangıcı olmuştur. Bu ailelerden sayılan Hatokşokua, Alkhokua, Khurğokua, Misoust, Mudar, Jambot, Astemir, Hamırzıkue gibi Kabardey Hanedanı soylarının arasında kesinlikle Kandur ismine rastlanmamaktadır. Sevgili dostum, gençlik arkadaşım Dr.Yediç Batıray'ın Almanya'da hazırladığı ve Türkiye'de bastırıldığı "Çerkes

Tarihi Kronolojisi" adlı yapıtında, Kabardey Hanedanının yüzyıllarca süren soy kütüğü, Julius V.Klaproth'un (Kafkasya ve Gürcistan Gezisi) adlı yapıtının birinci cildinin 563'üncü sayfasından aktararak yer almış olup bu soy ağacı kütüğünde Kandur soyu yer almamaktadır.(2)

Bu soylardan Hatokşokue ailesinin bu gün yaşayan ahvadı Adana ve İstanbul'da yerleşmiş durumdadır. (II.ci Hatokşokua Gazi Bey'in hayatta olan kızı Saadet Hanım ve Gazi Bey2'in oğlu Sıtkı Bey'in çocukları) Alkhokue soyu ise tek aile olarak Göksun'un Kuzutepe köyüne yerleşmiştir. Bu ailenin bu gün yaşayan ahvadı, Alkhokue Kazım Bey'in çocukları Soğucak (Astemirey) köyünde, Elbistan, Ankara, Çanakkale, İstanbul ve Antalya kentlerinde yaşamaktadır. Misoust'ların soyu ise önce Uzunyayla'nın Uzunpınar köyüne yerleşmiş olup bu soyu Sayın İsmet Göksu ve çocukları (Ankara) sürdürmektedir. Hamırza ailesi ise Pınarbaşı'nın Yahyabey (Hatokşokueyij) köyüne yerleşmiş olup bu gün Adana ve İstanbul'da yaşamlarını sürdürmektedir. Astemir, Jambot, Mudar soylarında bilebildiğim kadarı ile pek kimse kalmamıştır. Bütün bu saydığım aile ve kişiler, tarihsel ve coğrafi kökenlerini çok iyi bilmekte olup Kandur soyunun kendileri ile kan bağı olduğu savına katılmamaktadırlar.

Yanlış anlaşılmayı istemem, tarihe mal olmuş bir kurumu, günümüze taşıyarak, arkaik bir düşünce ile Çerkes halkının geride kalmış sınıfsal yapısına ve Çerkes aristokratlarına övgü dizdiğim anlaşılmasın. Soyluluk, unvan mansıp gibi kavramların bundan böyle etnografyamız ve tarihimizde yer alması gerekirken, günümüze taşınarak gereksiz ve zararlı polemiklere konu olmasını istemiyorum. Saygıdeğer İzzet Kandur gibi, devlet adamlığının en yüce katlarına erişen, bir Çerkes büyüğünün oğlu olan, soyluluğu ile değil, ürettiği sanat yapıtları ile, filmleri ile kendinden söz ettiren Sayın Kandur'un soyluluk bir silaha da gereksinimi yoktur. Öte yandan Çerkes halkı arasında saygın bir yeri olan Kandur soyunun da böyle bir unvana hiç gereksinimi yoktur. Amacım, Ulusumuzun tarihinin yanlışlıklardan arındırılarak ele alınmasıdır. Amacım, genç kuşakların tarihimizi yanlış algılamamasıdır.

3. Sayın Yazar kendi deyimi ile "Kandur Prensi Ahmet"i bu günkü Adıgey topraklarından hareketle Çeçenistan'a kadar götürürken, binlerce kilometrelik bu güzergahta hiçbir topluluğa yada yerleşim birimine uğranmamaktadır. Oysa anlatılan olayın geçtiği yıllarda sürgün henüz yaşanmamış, Ata yurdumuz henüz boşalmamıştır. Adıgey ve Çeçenistan toprakları arasında, sırası ile Abazin, Besleney, Nogay, Karaçay, Kabardey, Balkar, Oset, İnguş toplulukları oturmaktadır. Bunca bölgeyi ve bunca halkları görmeden, bu bölgeleri aşarak Çeçenistan'a ulaşmanın ne denli mümkün olduğunun takdirini sayın okura bırakıyorum.

Sayın Kandur'un yayımlanmasını beklediğimiz diğer ciltlerinin daha bir tarihimize, coğrafyamıza ve gerçeklere uygun olacağını umut etmenin okurlarımızın hakkı olduğuna inanarak Sayın Kandur'a ve Okurlarımıza saygılar sunarım.

15.02.2001 Ankara

DİPNOT

(1) ÖZDEMİR ÖZBAY : Orta ve Yeniçağda Çerkesya Etnografyası (NART Dergisi 20-21 Sayı Eylül – Aralık 2000)

(2) Dr.BATIRAY ÖZBEK (YEDİÇ) : Çerkes Tarihi Kronolojisi (1991 – Ankara, Julius V. Klaproth'un Kafkasya ve Gürcistan Seyahati, Cilt 1. Sayfa 563'ten naklen)

Rita de Cassia Unger ve Düzce Deprem Yardımları

1953'de Brezilya'da doğan Rita de Cassia Unger 1973'de Bonn, Almanya'da tıp öğrenimini tamamladı. 1996 yılında Alman Başkonsolosu eşi olarak İzmir'e yerleşmeden önce, 1984'de Cidde, 1985'de Bonn, 1986'da Brezilya, 1993'de Buenos Aires başta olmak üzere dünyanın pek çok bölgesinde resim sergileri açtı. 11.09. 1999'da Adapazarı'na giderek, deprem sonrası ilk yardım çalışmalarına başladı. 12.11.1999'da çalışmalarına Düzce'de devam etti. Çalışmalarından ötürü, Türk Dışişleri Bakanı Sayın İsmail Cem tarafından 14.11.1999 tarihinde kendisine berat belgesi verildi. Düzce'ye yaptığı çok sayıda yardım ziyareti sonrası 10.000 kişilik bir çadırkente "Rita Unger" ismi verildi. Ocak 2000'de Alman Cumhurbaşkanı Rita Unger'e liyakat nişanı takdim etti. Mayıs 2000'de "St. Pauls Gemeinde" (St. Pauls Cemaati), "Brücke" (Köprü) ve Bayan Unger'in yardımlarıyla Düzce'deki bir ilkokul ve anaokulu tekrar eğitime açıldı. 30.10.2000'de Bayan Unger'in Türkiye'deki Rotary Kulüpleri tarafından Uluslararası Rotary Kulübü'nün "Dünyayı Anlama ve Barış" ödülüne aday gösterildi. 12.11.2000 tarihinde Düzce depremi yıl dönümünde Düzce Belediyesi tarafından yazılı "Düzce Hemşehrilik Berati" takdim edildi.

17 Ağustos 1999'da yaşanan Kocaeli depreminden yaklaşık 15 gün sonra, Almanya'dan kendi çabaları ile topladığı yardımlarla, ilk ve çok uzun sürecek olan yolculuğuna çıkmıştı Rita UNGER. Hedef Adapazarı Emirdağ Çadırkentinde askeriye ile birlikte yardımlarına başlamıştı.

12 Kasım 1999; yer Akyazı: Adapazarı ve Düzce arasında bulunan Akyazı, depremden büyük zarar görmüş ufak bir ilçe. Kaymakamlık binasında Adapazarı Kaymakamı ile görüşmesi sonrasında

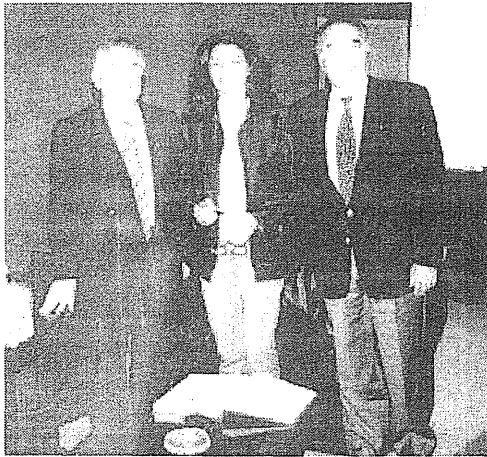
rem ömrü boyunca unutmayacağı bir iz bırakmıştı kendisinde.

Gece saatlerinde askeriyeden gelmişti Rita Unger'e ilk haber; Düzce yerle bir olmuştu. Sabahın erken saatlerinde satın alabildiği ne kadar el feneri, su bidonu ve battaniye varsa alıp Düzce'ye yola çıktı. Saat 08.00'de Düzce'ye geldiğinde gözlerine inanamamıştı. Bugün bile hala o günleri gerçekten yaşayıp yaşamadığını, tüm gördüklerinin bir kabus olup olmadığını düşündüğünü anlatır... Sanki Düzce'ye kocaman bir bomba düşmüştü. Her yerde yangın, duman ve toz bulutları...

13 Kasım 1999'da, çok sayıda Çerkes'in de bulunduğu Aziziye Mahallesi'nde kurmaya başladığı, kendi adını taşıyan, yaklaşık 10.000 kişinin barınabileceği çadırkentten tüm çadırları elektrik tesisatları ve ısıtıcılarla donatılmıştır.

Rita Unger, Avni Akyol İlköğretim Okulu Müdürü Eyüp ŞENER ile tanıştıktan sonra okulu yaptırmaya başlamıştır. Bu zaman içinde kurulan yakın dostluklarla Çerkes Kültürü'nü yakından tanıma fırsatını bulabilmişti. Özellikle severek yediği Mamırsa ve Çerkes Tavuğu'nun, sadece Çerkesler'e özel olmadığını, Brezilya'da da buna benzer yemekler olduğunu anlatmıştı. Kendi evinde, Çerkes Otu olarak bilinen ve nadir bulunan kişnişi yetiştirdiğinden de bahsetmişti.

Mayıs ayında okul tamamen eğitime açılmış, hayat yavaş yavaş normale dönmeye başlamıştı. Bununla birlikte insanlar da artık günlük işlerine devam ediyorlardı. Çerkes köylerinde tanıştığı yaşlı teyzeleri ziyarete gidiyordu. Bir gün bir düğüne davet edildi. Çok ilgiyle izlediği Kafkas (Çerkes) folkloründen etkilenmişti. Dansçıların simalarını tanıyordu, deprem felaketinden hatırlıyordu. Yardım ulaştırdığı her 4 kişiden birinin Çerkes olduğunu söylüyorlardı. Düzce ve insanlarından kopamayan Rita UNGER "Ben Düzceliyim, hatta Çerkes'im" derken gözleri parlıyordu. Bunun üzerine aldığı, Düzce Hemşehrilik Berati pekiştirmişti her şeyi... Rita UNGER artık bir Düzce Vatandaşı

18.57'de, ikinci büyük ve Türkiye'yi yerinden sarsan DÜZCE depremini tüm şiddetiyle yaşamıştı. Hayatında ilk kez bu büyüklükte yaşadığı dep-

olmuştu.

Şimdiki projesi Uzun Mustafa Mahallesi'ndeki (Bir Çerkes Mahallesi) Uzun Mustafa İlköğretim Okulu'nun anaokulunu ve atölyelerini yaptırmak. Bunun için Rotary Kulübü'nden de tam destek alan Rita UNGER çalışmalarına tüm hızıyla devam etmektedir.

EKONOMİ ELÇİLERİ

Hamlet Nesrin Arpat

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu(DEİK)'nin organize ettiği Rusya İhracat Fuarı, İstanbul Taksim TÜYAP Fuar Merkezi'nde 23-26 Kasım 2000 tarihleri arasında gerçekleşti. Bu organizasyonda 100'ün üzerinde üretici firma yer aldı.

Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyeti 12 firmadan oluşan 25 kişilik bir heyetle fuarda temsil edildi. Kuzey Osetya-Alanya başbakan yardımcısı Nikolay Chobin'in yer aldığı heyete, Sanayi ve Ticaret Odası

başkanı Kazbek Tuganov başkanlık etmiştir. Fuar katılan firmalar 1998 yılı değerlendirilmesine göre Rusya'da ilk 100 firma arasına giren kuruluşlardan oluşmuştur.

Fuar öncesinde Alan Kültür ve Yardımlaşma Vakfı olarak Kusey

Osetya-Alanya firma temsilcileri ile görüştük ve Fuar hazırlıklarına yardımcı olmaya çalıştık. 24 Kasım 2000 tarihinde Alan Kültür ve Yardım Vakfı tarafından düzenlenen akşam yemeğinde Fuar katılan Firma temsilcileri ve burada yaşayan Asetinlerin bir araya gelmeleri sağlanarak güzel bir dostluk ortamı oluşturulmuştur.

ve akordeon hediye edildi. Ayrıca Türkiye'de yaşayan Yahya Alpayın Kafkasya da basılan ikinci şiir kitabı, sahnede kendisine takdim edildi. Panelin bitiminde kendilerine özgü geleneksel seramonileri ile kokteyl açılışı yapıldı, Kokteyli takiben özgün Kafkas müziği eşliğinde da-

25 Kasım günü Kuzey Osetya-Alanya cumhuriyetinin tanıtımı için Tüyap Fuar merkezinde panel düzenlenmiştir. Panelde konuşmacı olarak katılan Osetya-Alanya Cumhuriyeti Başbakan yardımcısı Nikolay Chobin, ticaret ve sanayi odası başkanı Kazbek Tuganov misafir heyeti temsil ettiler Türkiye yi temsilen başbakanlık danışmanı Sait Yusuf ve Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbet Meslek Mensubları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYOV) başkanı Veysi Bakaç katılmışlardır. Konuşmacılar Türkiye ve Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyeti arasında olması gereken ticari ilişkiler hakkında tavsiye ve iyi temennilerini dile getirdiler Osetya dan gelen 2 firma yöneticisi ve Alan vakfı başkanı Yalçın Arpat kısa bir konuşma yaptılar Alan Vakfına Kafkasya dan getirdikleri yağlıboya tablo, Kitap

vetliler Kafkas oyunları oynadılar

Fuara, Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyeti adına katılan firmaların en önemli olanları şunlardır :

- VELZ (Viladikavkaz Elektro Lamb Plant) aydınlatma elemanı fabrikası
- IRZTROIPROGRESS CO. LTD. Cimontoya su geçirmez özellik kazandıran katkı malzemesi
- THE MELLOW SEASONS Elektrikli ısıtıcılar
- ELECTROLONTAKTOR Magnet üretimi
- DIGORA GOFFERAD CONDBOARD CONTAINER FACTORY Ambalaj Fabrikası
- FANDIR COMPANY LTD. Otantik Müzik aletleri imalatı
- FIRM ASİK Folklorik el yapımı porselen bebek imalatı.

Fuar organizasyonun Türkiye de tanıtım çalışmalarının yeterli olmaması nedeniyle fuara katılım istenen düzeyde değildi fakat misafir heyetin organizasyona ciddi yaklaşımı ve Türkiye de ki aletinlerin katılımı olumsuzlukları unutturmuştur. Fuarıda içine alan bir haftalık süreçte Osetya ya ve Kültürümüze ne kadar özlem duyduğumuzu bir kere daha hissettik.

Böylesine güzel bir organizasyon içerisinde Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyetinin yer almasından mutluluk ve gurur duyduk ve bu mutluluğu sizlerle paylaşmak istedik temennimiz bu tür organizasyonlara katılan firmaların sayısının artması ve dolayısıyla Kafkasya da yaşayan tüm toplumların refah düzeyinin yükselmesidir.

Hasret'e.
Özgen Seçkin Usta'ya.
Cankat Devrim Hoca'ya.
Suna'ya.

Bir

Yokluğun örseliyor beni,
Tükeniyorum.
Yudum yudum.
Özleyiş.

göç

Kahve erken kapandı bu akşam.
Cıgarası kül;
Boyunca.
Yürürken adam:

yılgını

-Hepten zarar bugün,
Kar'ı umutladık yarına.

dır

O'nun bir sabahı var,
Ya benim!
Bükmüş boynumu hüznü
Deli sevdaların.
Koluma giren acılar mı
Sıkıca.

yüre

Bir göç yılgınıdır yüreğim.
Satılmış köle pazarlarında.
Ölü annesini emen bebek,
Gözlerim.

gim

Bir Tha'mata Toplantısı'nda...
Bir "Kırklar Meclisi"ndeyim.
Sağ elim Zülfikar...
Bir Nart yalıyor ateş'i
Sol elimde.

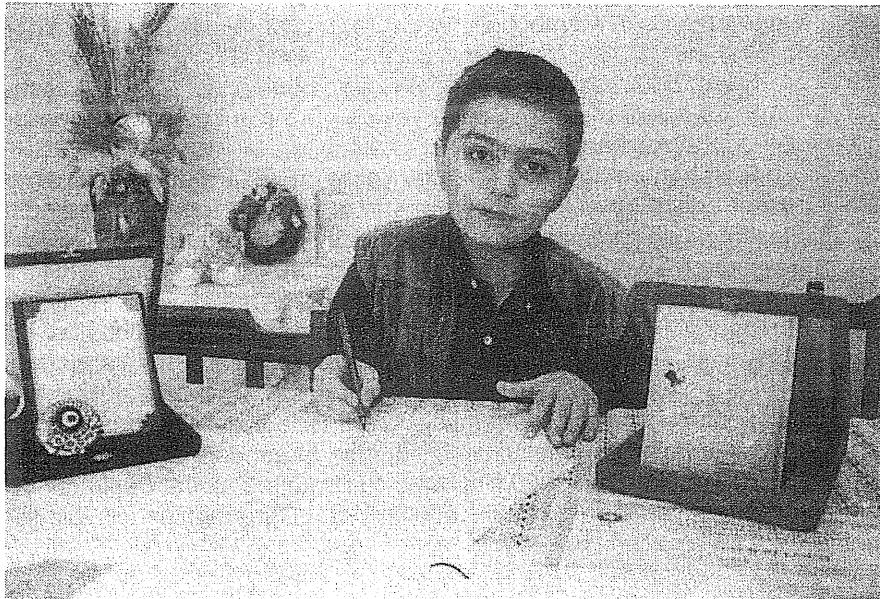
Yokluğun zehirliyor beni.
Öldürüyor.
Kimliğimi iraksayan adımlar
Ve sapına kadar aldırılmaz bir:
Dönmeiş.

E.AÇIYBA

Samsunlu hemşehrimiz,
Yaşı küçük hüneri büyük Aytek...

KÜÇÜK KARİKATÜRİST ÖDÜLE DOYMUYOR

O, henüz 12 yaşında ama Karikatürde bugüne kadar sekiz tane ödül kazanmış. Üstelik ödüllерinin pek çoğunu yaşıtları, akranları ile yarışarak değil; ağabeyi, amcası hatta dedesi taşındakilerle girdiği yarışmalarda elde etmiş. O'nun için herşey Karikatür. Halen Samsun Gazi İlköğretim Okulu 6. Sınıfında okuyor. Diğer derslerinde de başarılı. Öğretmenleri tarafından takdire değer bir öğrenci. Turhan Selçuk, Bedri Koraman, Semih Balcioğlu ve Necmi Rıza Ayça

ken çizmeye başlamışım. Babamın eve getirdiği günlük gazetelerde boş bulduğum yerlere çizmekle başladı benim Karikatürcülüğüm. 1994 yılı yazında Sinop'ta tatilde iken bir vesile ile babam beni ünlü karikatürcülerden Necmi Rıza Ayça ve Muhittin Köroğlu ile tanıştırdı. Onlar benim çizgilerimi çok beğendiler ve beni Karikatürcüler Derneğine "en küçük torun" diye kaydettiler. Ondan sonra bana düzenli olarak derneğin bültenlerini, yayınlarını gönderdiler. Açılan Karikatür Yarışmalarına katılmam için teşvik ettiler. Derken ben 6 yaşımıdayken katıldığım bir yarışmada 236 karikatürcü arasında Jüri Özel Ödülüne değer görüldüm. Yarışmanın konusunu da hiç unutmuyorum "Sigara ve Sağlık" idi. Toraks Derneği düzenlemişti. O yarışmadan bana 5 milyon para ödülü ve plaket geldi. Derken yarışmalar birbiri peşi sıra devam etti.

Peki sevgili Aytek, seni Karikatür çizmeye iten şeyler neler oluyor, neleri çiziyor, neleri çizmekten hoşlanıyorsun mesela?

gibi Türkiye Karikatürünün duayenlerinden de "çok yetenekli bir çizer". Aslen Sinoplu Beçiyko Aytek Yıldırım'dan kendisini tanıttırmak istedik ve Karikatür üzerine konuştuk.

Sevgili Aytek, öncelikle seni başarıların nedeniyle kutluyoruz. Peki, Aytek Yıldırım kimdir dersek bize neler söylersin?

Ben 9 aralık 1989'da Samsun'da dünyaya gelmişim. Sinop'un Bektaşoğlu Köyü nüfusuna kayıtlıyım. Çok küçük-

tup yazdım. Sağ olsunlar, onlar benim mektuplarıma cevap verme büyüklüğünü gösterdiler. Dedim ki o zaman kendi kendime, "Aytek, büyük sanatçı demek böyle oluyor". Onların bu incelikleri ve bana verdikleri güveni asla unutamam. Sonra Semih Poroy gibi çok değerli karikatürcü amcam. Bedri Koraman'ın sıcak ilgisini unutamıyorum. Ben daha çizgilerimde kimin etkisinde kalıyorum bilmiyorum. Karikatür Sanatçıları'nın tümünü beğeniyor ve seviyorum. Tan Oral,

Şimdi bunu söylediğim zaman bazılarına garip gelebiliyor, ama ben her şeyi karikatür görüyorum dersem inanır mısınız? İnsanların tuhaflikları, çevreye saygısızlıkları, kurallara uymayıp uymayanlardan şikayet etmeleri, ne bilim sigara içmeleri, içki içmeleri, TBMM'de kavga etmeleri, televizyonlarımızdaki programlar, velhasıl yaşamımızın her bir parçasından mutlaka çizilecek bir şeyler görüyorum. Hayvanları çizip konuşturuyorum. Karikatür sanatçıları'nın çıkartıkları albümleri ediniyorum. Onların neleri nasıl çizdiklerini takip ediyorum ben suç işleyip yargı tarafından suçlu oldukları kanıtlanan kişilerin affedilmelerini istemiyorum mesela. Sanata ve sanatçıya değer verilmediğini görüyorum ve onun için de üzülüyorum.

Sevgili Aytek, senin çizimlerinden etkilendiğin usta karikatürcüler vardır mutlaka. Bundan söz edebilir misin biraz da?

Elbette. Benim Necmi Rıza Dede, Muhittin Köroğlu Amcalar ile tanışmamın ardından çok büyük bir güven duydum. Turhan Selçuk'a mektup yazdım. Semih Balcıoğlu'na mek-

Oğuz Aral, Salih Memecan, Ferruh Doğan var mesela.

Sekiz ödül kazandığını söylemiştin. Bunları nerelerden kazandığını da biliyor musun? Çünkü yaşına göre oldukça çok sayılabilecek ödüller kazanmışsın.

Evet ben de zaman zaman bu yaşta bu kadar ödül kazanmama hayret ediyorum aslında ben yarışmacı bir ruha sahibim ama ödül alabilmek düşüncesiyle bu yarışmalara katılmış değilim. Kendimi geliştirmek, yeni ufuklar bulmak istiyorum. Benim ikinci ödülüm Bursa Rotary Kulübü'nün düzenlediği Cemal Nadir Güler "Amcabey" yarışması. Sonra Türk Standartları Enstitüsü'nün bir yarışması. Daha sonra Olimpiyat Komitesi'nin Fair Play yarışması, Diş Hekimleri Odası'nın Diş Sağlığı yarışması, Arhavi Belediyesi'nin düzenlediği Yöremiz yarışması, Gazi Belediyesi'nce düzenlenen Çevre konulu yarışmalar ile bir kurum tarafından etkinlikte Samsun'da Karikatür'ün 2000 Yılı Sanatçısı ödülünü aldım. Benim bir de şiir yarışmalarında birincilik ödülüm var. Öğretmenler için bir şiir

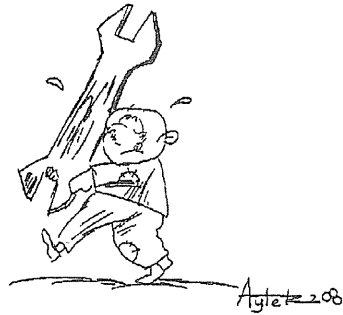

yazmıştım. Yarışmak niyetim yoktu. Şiirimi yayınlayan gazetede birinci olduğumu öğrendim. Siz sormadan ben söyleyeyim; Karikatür Oskarı denen Nasreddin Hoca Yarışmaları'nda ödül almayı, uluslararası yarışmalarda iyi işler yapmayı isterim tabi. Ben Nart

Ben öncelikle iyi bir öğrencilik yaparak mimar olmayı, sonra da ünlü bir karikatürcü olmayı düşünüyorum, ama gerçekleştirebilecek miyim zaman gösterecek. Bunun için çok çalışmam gerektiğini de biliyorum. Karikatür çizerken dinleniyorum. Sponsor bulabilirsem bir albüm çıkartmayı çok istiyorum. Kısa vadedeki arzum albüm çıkarabilmek. 500'ü aşan karikatürlerimden oluşacak bir sergi açmak da başka bir arzum.

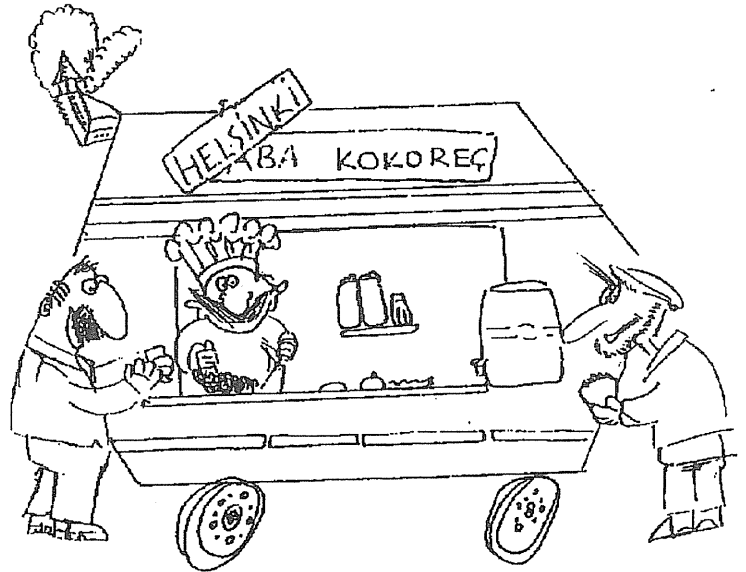
Aytekin Yıldırım ile söyleşimiz böyle noktalandı. Kendisine başarılarının artarak sürmesi dileklerini söyledik. Gurur duyduk.

çocuklar çiraktır!

Dergisi'ni Kafkas Derneği'ne gittiğim zamanlar okuma imkanı bulabiliyorum. Derneğin Sinop Şubesi'nde çocuk ekibinde çalıştım.

Seni yeterince tanıdık sevgili Aytekin, bundan sonraki amaçların, hedeflerin neler?

TANRILARDAN ÇALINMIŞ BİR YAŞAM

Adnan Özveri

Yaşam kimilerine gümüş bir tepsi içinde sunulan bir armağandır. Kimileri ise Tanrılardan çalması gerekir onu. Tıpkı, Grek ve Kafkas mitolojilerinde Prometheus ve Sosruka'nın yaptığı gibi...

Bence tek tek bireyler için olduğu kadar, bir bütün olarak halklar için de geçerlidir bu olgu. Nedeni ne olursa olsun, kimi halklar için kimliklerini sürdürmek daha rahat ve zahmetsiz olmuştur. Kimileri için ise, bu durum hiç de kolay olmamıştır. Çerkesler, ya da Yahudi'lerde olduğu gibi mesela... Belki de bu durum, halkların kimliklerini ve karakterlerini derinden etkilemiştir.

Bugün, birlikte yaşadığımız Anadolu insanını göz önüne alalım. Bence Anadolu insanı edilgendir. Hareketsiz ve suskundur. Yönlendiriciden çok, yönlendirilendir. Kendisi için, kendi kendine olmaktan çok, kendiliğindendir eylemi. Yani tanrılara baş kaldıran bir yaşam değil, tanrılara adanmış bir, yaşamdır onun yaşamı.

Oysa Kafkas insanı tam tersidir. Düşmanına karşı, Karadeniz'in hırçın dalgaları ve yalçın kayaları gibi sert ve direngendir. Dostuna karşı ise, binbir rengin iç içe geçtiği Kafkasların derin vadileri gibi koruyucu ve

sıcaktır. İşte Kafkas insanının cennet vadilerle, yalçın kayalar arasında salıncak kuran kişiliği, bu salınımların güzel bir bileşkesidir. Bence sarp kayalardan çok, yeşil vadiler yağurmuştur onun kişiliğinin hamurunu.

Biliyorsunuz, Kafkasya bir mitler ülkesidir. Oralarda mit ile gerçek o kadar iç içe geçmiştir ki, mit nerede biter, gerçek nerede başlar bilinmez. Kafkasya'nın güzelliği üzerine herkesin bildiği bir efsane vardır. Hani, tanrı eteğindeki güzellikleri ülkeler üzerine serpiştirirken; Kafkasya üzerine geldiğinde ayağı tökezleyip de bütün güzellikler aşağı dökülmüş ya, işte o efsaneden bahsetmek istiyorum. Efsane normalde bu şekilde bitiyor. Ama bence bu efsane biraz eksik efsanenin devamı şöyle olmuş olamaz mı? (...Tanrı bu güzelliklere bakıp, kendisi de şaşırılmış ve şöyle demiş, "Mümkünü yok, ben böyle bırakıp gidersem burayı insan oğlu bu güzellikleri yakıp yıkıp, yok eder. O halde öyle bir halkı bekçi olarak bırakmalıyım ki buraya, hem bir parçası olmalı bu güzelliklerin, hem de korumalı bu güzellikleri çağlar boyu..." İşte bunun üzerine koruyucu olarak Çerkesleri* uygun gönmüş buraya.)

Bundan sonra yine mit ile gerçek iç içe geçmiş Kafkasya'da. Ve Çerkesler yapmışlar görevlerini layıkıyla. Nesiller boyu korumuşlar topraklarını, yağmacılara ve istilacılara karşı. Sayılarının azlığına, silahlarının yetersizliğine aldırmadan. İstilacının biri gitmiş, bini gelmiş... Binlerce yıl sürmüş bu direniş. Nihayet bir gün tanrı bile pes edip yalnız bırakmış Çerkesleri. Belki yorulduğundan, bıktığından, belki de bu kadarını o dahi beklemediğinden... Ama Çerkesler yılmamış, yorulmamış, savunmaya devam etmiş yurtlarını. Bir kısmı başka yurt, başka topraklara sürgün edilmiş. Gittikleri ülkelerde de sürdürmüşler bu koruyucu yapılarını. Başları eğik olmamış hiçbir zaman. Oralardaki işgalcilere karşı, o ülke halklarının yanı başında saf tutmuşlar hemen. Böylelikle hiç minnet borçları olmamış, hep alacaklı olmuşlar yaşamdan.

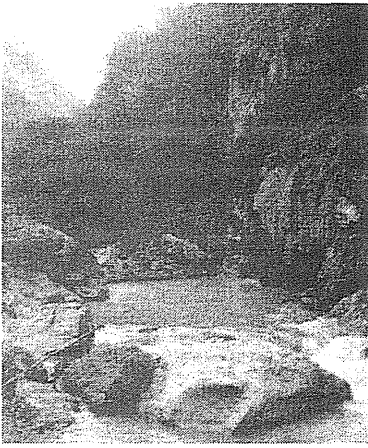
İşte böylesine çetin mücadeleler sonucudur ki, tanrılardan çalınmış bir yaşam çıkmış dünya halklarının karşısına. Kimseye borçları yoktur Çerkeslerin. Tanrı bile en azından bir özür borçludur onlara.

* Çerkes sözcüğü, sözcüğün en geniş anlamıyla, bütün Kuzey Kafkasya halklarını kapsayacak biçimde kullanılmıştır.

RESORT NALÇİK

Nalçık, Kabardey-Balkar bölgesindeki yegane termal suya dayalı tedavi (balneolojik), iklimsel ve şifalı çamur bulunan dinlenme yeridir. Burası Kafkas sıra dağlarının Kuzey eteğinde yer alır ve her dem yeşil ağaçlarla kaplı yarım ay şeklindeki dağlar ile çevrilmiştir. Hem kışın hem yazın hakim olan ılıman iklimi, uzun ve sıcak sonbaharı, bol oksijenli saf dağ havası ile kuşatılmış ortamı ile gerek sanator-

yum tedavilerinde gerek her mevsim dinlenme amacı için çok uygundur. Sanatoryum tesisi çok çeşitli ağaçlar ve doğal orman parkları ile çevrili bir vadiye yer almaktadır.

Dinlenme alanında 7 binden fazla yatak kapasiteli 15 adet sanatoryum, 4500 kişilik şifalı çamur banyoları, 40'dan fazla çeşitte doğal tedavi yöntemleri uygulanan 340 tedavi alanı bulunmaktadır. Tedavilerde, mineral suları, şifalı çamur, biyo-iklimsel kaynaklar, tıbbi tedavi yöntemleri ile birlikte uygulanmakta ve aynı zamanda fizyoterapi ve tıbbi fiziksel yöntemlere de başvurulmaktadır.

Resort-Nalçık, Rusya ve diğer ülkelerde oldukça yüksek popülariteye sahip, modern ekipman ve bilgili elemanları ile çok yönlü bir tesistir. Bölgeye olan ilgi gün geçtikçe artmakta, tesise gerek Rusya

ve gerekse yurt dışından hastalar gelmektedir.

Her bir sağlık merkezinde teşhis ve tedavi, ultrasonik teşhis, laser, magnetik terapi ve daha bir çok modern yöntemler ile yapılmaktadır.

Resort polikliniği, hastaları tedavi etmekte, sanatoryumdan ve diğer sağlık kuruluşlarından gelen hastalara dinlenme imkanı yaratmakta ve yardım isteyen herkese hizmet vermektedir.

Bölgenin doğal iklim özelliklerinden yararlanan ve her türlü modern teşhis ve tedavi yöntemlerinin kullanıldığı Resort Nalçık'te, fizik-tedavide özellikle yaşlı ve çocuklarda % 95-98'e varan başarı sağlanmıştır.

Kabardey-Balkar, 100 yılı aşkın süredir günlük debisi 6000 m³ e varan geniş mineral su stoklarına sahiptir. Bu sular, ender rastlanan balneolojik özelliklere sahip, hidrojen sülfid, silis, iyot-bromin gibi mineraller açısından oldukça zengin ve aynı zamanda karbonik ve radon gazları içeren suları ile az bulunur bir kombinasyona sahiptir. Sular hem şifalı içecek olarak hem de balneolojik tedavi yöntemlerinde kullanılmaktadır. Tüm resort alanı içerisindeki 14 mineral kaynağından 5'i çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Resort-Nalçık'te bulunan şifalı çamur, 900 bin m³'lük stoka sahip, güçlü sülfid ve çeşitli minerallere sahip alüvyon içeren Tambukan gölünden sağlanmaktadır. Bu çamur çok çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Balneolojik faktörler, kardiyovasküler ve sinir sistemi rahatsızlıkları, deri ve jinekolojik hastalıklar başta olmak üzere pek çok rahatsızlığa şifa olmaktadır. Rusya'nın çeşitli bölgelerinden radyo-nükleer kirlenmeye maruz kalmış hastaların, 1988-1995 yılları arasında ve günümüze kadar olan periyotta yapılan tedavileri şaşırtıcı bir şekilde yüksek oranda gelişme göstermiştir.

Rehabilitasyonda çok önemli yeri olan sanatoryum tedavileri insan sağlığının korunmasında çok önemli bir yere sahiptir. Resort-Nalçık'te bilimsel yöntemlerle desteklenen doğal tedavi uygulamaları, sanatoryum tedavisinin etkinliğini artırmakta ve her türlü kronik rahatsızlığın tedavi ve dinlenme evrelerinde büyük başarılarla sonuçlanmaktadır.

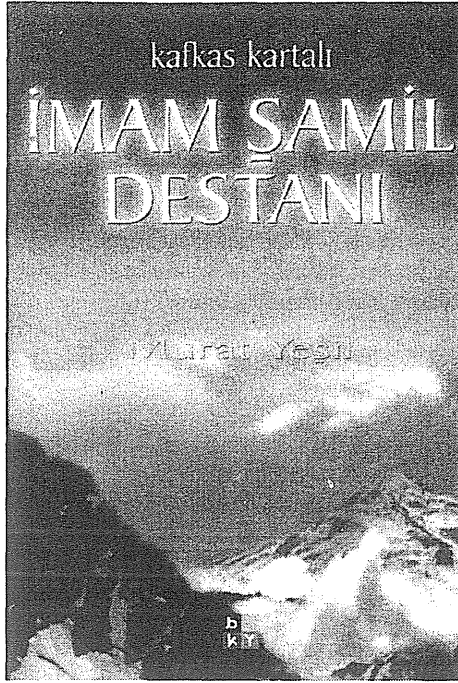
Tesislerde 9 uluslararası ve ulusal bilimsel-deneysel konferans gerçekleştirilmiş, bu kapsamda 200'ün üzerinde bilimsel makale yayımlanmıştır. Uzman doktorlar ve hemşireler, radyoaktif etkiye maruz kalmış kişilerin tedavilerini bu tesislerde yapmışlardır.

Resort-Nalçık sizlere huzurlu bir dinlenme, modern kaliteli tedavi, doğayla başbaşa güzel günler garanti ediyor. Misafirperver Kabardey-Balkar bölgesine yapacağınız ziyaretten dolayı asla pişmanlık duymayacaksınız...

Genel Müdür
Boris M. Ibragimov
Tel: 007-86622-23580

[İngilizceden çev:
Rahmi Lale]

Kafkas Kartalı-İmam Şamil Destanı, Murat Yeşil, Babiali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, Temmuz 2000

Kitapta, hayatı roman ve filmlere konu olan İmam Şamil'in, Kafkasya'da başlattığı hürriyet mücadelesi anlatılmaktadır. Yazar Murat Yeşil, yaptığı üç ayrı araştırma seyahatinde, İmam Şamil'in doğup büyüdüğü evi, savaştığı meydanları gezmiş. Kafkasya'nın bağımsızlık mücadelesi ve İmam Şamil konularında uzman kişilerle görüşmüş, anlatılan hatıraları ve hikayeleri değerlendirmiş.

Murat Yeşil, 1951'de Eskişehir-Akhisar'da doğdu. İngilizce öğretmenliği yaptı. Daha sonra İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın Yayın Yüksek Okulu'nda Gazetecilik ve Halkla İlişkiler'de yüksek lisans ve doktora yaptı. 1991'de Londra City University'de İngiliz gazeteciliği üzerine eğitim aldı. 1993 yılından beri gazetecilik ve yazarlık hayatına New York'ta devam etmektedir. Çeşitli konularda çok sayıda araştırması, dizi yazıları ve makaleleri yayınlanmış bulunmaktadır.

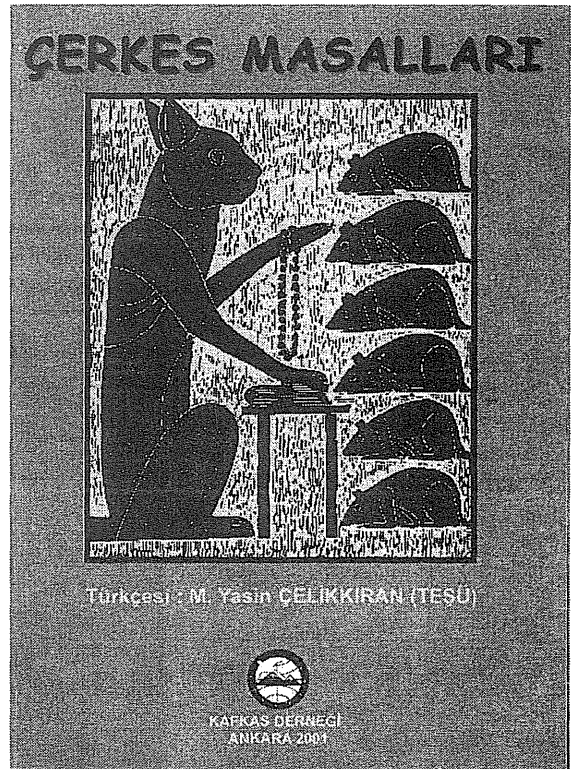
İhlas Holding Yönetim Kurulu Başkanı Enver Ören'in desteğiyle uzun yıllar araştırmalar yapan yazar, İmam Şamil'in hayatını daha önce de Türkiye gazetesinde iki ayrı dizi yazısıyla ele almıştı.

Çerkes Masalları, Türkçesi: M. Yasin Çelikkıran, Redaksiyon: Fahri Huvaj, KAF-DER Yayınları, Ankara 2001.

Çerkes Masalları kitabı esas olarak Adıgey Cumhuriyeti'ndeki Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsü tarafından derlenen, değerli araştırmacı ve bilim adamı Xhut Şamseddin öncülüğünde düzenlenip 1990 yılında Maykop'ta yayımlanan Adıge Pşisexer/Adıge Masalları adlı kitaptan yapılmış bir seçkidir. Kitap 150 masal ve halk söylencesinden rahmetli T'eşü Yasin Çelikkıran tarafından seçilip Türkçe'ye çevrilmiş 37 masal ve söylenceyi içermektedir.

Yasin Çelikkıran, 1927 yılında Gaziantep'te doğdu. Şapsığ boyundan olan T'eşü M. Yasin Çelikkıran, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamladı. İ. Ü. Hukuk Fakültesi'ne girdi fakat ailevi problemlerden dolayı ayrıldı. Yüksek Öğrenimini İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde tamamladı. İİTİA Galatasaray İktisat ve İşletmecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi. Türkçe ve Adıgece dışında Fransızca ve İngilizce bilen Yasin Çelikkıran, 39 yıl süreyle devlet hizmetinde çeşitli görevlerde bulundu. Emekli olduktan sonra 1991 yılında "Türkçe-Adıgece, Adıgece-Türkçe Sözlükler" Maykop'ta, 1994 yılında da "Çerkes Atasözleri ve Deyimleri" kitabını İstanbul'da, yayımladı.

1996 yılında aramızdan ayrılan T'eşü Mehmet Yasin Çelikkıran, İstanbul'da şimdiki Bağlarbaşı derneğinde 11 yıl genel sekreterlik yaptı ve uzun yıllar çeşitli dernek çalışmalarında bulundu. Daha sonra Ankara Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nde bu çalışmalarına devam eden Çelikkıran, Türkiye Çerkesleri içinde birçok ilke imza atmış değerli bir aydın ve yurtseverdi.

**Türkiye Ekonomik ve Sosyal
Etüdler Vakfı (TESEV)
Kafkasya'da İstikrar
Arayışı Konferansı
Düzenledi**

TESEV, 17 Şubat 2001 tarihinde İstanbul The Marmara Oteli'nde "Kafkasya'da İstikrar Arayışı" konulu uluslararası bir konferans düzenledi

Saat 10'da emekli büyükelçi Özden SANBERK, davetli bulunan uzman insanların ve sivil inisiyatiflerin samimi önerileri ve karar mercilerinin tahammüllü yaklaşım ile değerlendirilmesi halinde oldukça yararlı sonuçların elde edilebileceğini vurguladıktan sonra Dışişleri Bakanı sayın İsmail CEM'i kürsüye davet etti.

Böylesi bir organizasyonu düzenlemiş olan TESEV'i ve Özden SANBERK'i kutlayarak söze başlayan Dışişleri Bakanı İsmail Cem özetle şunları söyledi:

"Kafkasya ve Türkiye tarihinde birlikte yaşamış, akraba olmuş ve yer değiştirmiş halkları barındırmaktadır. Örneğin Abhaz, Azeri, Gürcü diasporası en çok bizim ülkemizdedir. Türkiye, hem Asya, hem Avrupa, hem Ortadoğu ve hem de Kafkasya ülkesidir. Kafkasya, enerji üretiminin lideri konumuna doğru gitmektedir. 21. yüzyılda öncü bir işlev üstlenecek Kafkasya ile biz de ilişkimizi en iyi konumda tutmak istiyoruz. Petrolün değişik yollarından nakline de karşı değiliz. Ancak önceliğimiz Bakü-Tiflis-Ceyhan hattıdır ve artık dönülmez yola girilmiştir. Bölgede Azerbaycan ve Gürcüstan'a tam destek veriyoruz. Azeri-Ermeni uyuşmazlığı bölgeye çok zarar veriyor. Bu nedenle Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki üst düzey görüşmeleri destekliyoruz. Türkiye'nin de katılımı ile üçlü görüşmelerden olumlu sonuçlar çıkarılabileceğini inanıyorum.

Türkiye olarak önemli hedefimiz şudur: En kısa zamanda AB'ye katılmak ve AB üyesi olarak da Avrasya'da belirleyici rol sahibi olmak. Akılla, emekle

ve iyi niyetle barışı ve istikrarı yaratabiliriz."

İkinci konuşmayı yapan Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Yiğit Alpagon, resmi bir sıfat taşımakla beraber gayri resmi görüşünü özetledi. "Sovyetlerin dağılımından sonra ortaya çıkan sorunlar potansiyel tehditler içermektedir. Bunları çözmeye çalışırken iki şeye dikkat etmek gerekiyor. Bölgeyi rahatsız edecek söylemlerden kaçınmak ve dünya barışına zarar verecek tavırlardan kaçınmak. ABD Dışişleri Bakanının önerisiyle başlatılan Kafkasya İstikrar Formu, KİF sayın Demirel'in Kafkasya İstikrar Paketi önerisiyle ete kemiğe büründü. Öncelikle Dağlık Karabağ, Abhazya ve Güney Osetya problemleri çözümlenmeli, çözüm iradesi Azeri, Ermeni ve Gürcüler'den gelmeli, ikinci halka olarak sınır komşuları Rusya, Türkiye ve İran katkıda bulunmalı, üçüncü halka olarak da AB ve ABD destek vermelidir. Görüşmelerde de taraflarda kapsayıcı, katılımcı, dinleyen ve değerlendiren yaklaşım hakim olmalıdır."

Değişik soruların cevaplandırılmasından sonra birinci oturum tamamlandı ve ara verildi.

Saat 14'de başlayan ve sayın Özden Sanberk, Yiğit Alpdoğan ve Ünal Çeviköz'ün yönetiminde devam eden oturumda çok sayıda söz alan oldu. Yabancı konuklara ülkelerinin adlarının baş harflerine göre sırasıyla söz verildi. Ermenistan temsilci Samuel Makarcan, Azerbaycan temsilcisi Ayas Azimov, Gürcüstan temsilcisi Konstantin Zigenzi, İran temsilcisi Firouz D. Abadi, Rusya temsilcisi Alwexsandr Chepurin, Türkiye temsilcisi İlater Türkmen, Ukrayna temsilcisi, Fransa temsilcisi, Almanya temsilcisi Fredman Müller, İngiltere temsilcisi Prof. Edmund Hertzig, ABD temsilcisi Caray Cavanaugh, AB temsilcisi Biter Brod, AGİT temsilcisi Narin Buhoaba ve TESEV ile birlikte organize eden CEPS adına Michael Emerson'un konuşmaları ile resmi nitelikli konuşmalar tamamlandı. Daha sonra sivil kuruluş temsilcilerine söz verilmeye başlandı.

Sivil kuruluşlar temsilcilerine geçmeden önce CEPS(Centre for European Policy Studies) adına konuşan başkan M. EMERSON'un Abhazya ile ilgili önerilerinin detayının bilinmesini yararlı görüyoruz. AGİT'e bağlı olmayan ve bağımsız olarak görev yapan bir sivil toplum kuruluşuyuz. Yakında Abhazya'da idim. Abhaz-Gürcü uyuşmazlığının çözümü için yanlış söylemlerden kaçınmak lazım. Zira, beklentiler yaratıyoruz ve davaya etkisi olumsuz oluyor. AB'nin fazlaca bir ilgisi yoktur. Petrolün taşıma güvenliği açısından belki. Yalnız şunu söylemeliyim Abhazya ve Güney Osetya'da ileriye değil geriye gidiyoruz. Bu nedenle benim spesifik önerilerim şunlardır:

- AGİT de dahil tüm ilgili ve taraflar aynı anda harekete geçmelidir.
- Rusya ve Ukrayna kuvvetleri bu problemleri çözmelidirler.
- Abhazya'da Gürcü Dostlarını izliyoruz. Çalışmalarında detaylar var. Onlar biraz Federalist yeterince Konfederalist değiller.
- Güç dağılımında Abhazya oldukça özerk olmalı, ayrılma hakkı bulunmamalı, sürgündeki Gürcüler de geri dönmeli,
- Abhazya Hükümeti'nde Gürcüler de yer almalı,
- Burada Abhazlar yaşıyor. Bu nedenle Türkiye-Rusya-AB ve taraflar ile ilgililer olmalı ve sonuç da Karadeniz Ekonomik İşbirliği açısından da yararlı olacaktır.
- Uluslararası görüşmelerde Abhazya, G.Osetya ve Dağlık Karabağ bizzat katılmalıdırlar.
- Viktor Kandişavanov, Tomas Golds, Andreas Stefanov, Gülşen Paşayeva, Hakan Altınay, Sezai Babakuş, Natali Toçi, Halil Berktaş, Ahmet Davutoğlu, Muhittin Ünal, Ruben Safrastyan, Yurdaer Erşan, Hrant Dink, Gürcüstanlı Rondeli, Azerbaycanlı İbrahim ve aslen Hollandalı ama İngiliz vatandaşı olan bir araştırmacı sivil kuruluşlar adlarına söz aldılar.

Sezai BABAKUŞ-Yurdaer ERŞAN: Abhazya'nın tarihten gelen yapısını, Gürcüstan'ın 1921 Anayasasına dönmesiyle Abhazya'nın da bağım-

sız kaldığını, zira 1921 Gürcü Anayasasında Abhazya ile ilgili hüküm bulunmadığını, o tarihte Abhazya'nın bağımsız olduğunu, başkalarının toprağını bölmeyen sadece kendi topraklarını savunan Abhazların ayrılıkçı sayılmalarının mümkün olmadığını, Wubih halkı gibi diasporadaki Abhaz halklarının da dil ve kültürünü kaybetmek istemediğini, Gürcüstan'a yapılan büyük mali yardımlardan bir kuruşunun Abhazya'ya verilmediğini, Abhazya'ya gidip kardeşlerimizle görüşüp sorunun çözümüne katkıda bulunmak istesek bile haksız yere uygulanmakta olan ambargo nedeniyle bunun mümkün olmadığını, eğer açlığa mahkum ederek Abhazların istenilen noktaya getirilmesi düşünüülüyorsa bunun mümkün olmadığını, eski yerlerine dönmek isteyenlerin çoğunun kabul edildiğini, sorunun çözümünde Abhaz diasporasının Kuzey Kafkaslı ve aynı soydan gelen kardeşleriyle yek vücut olduğunu net bir şekilde vurgulamışlardır.

KAF-DER ve KAF-DAV adına konuşan Muhittin Ünal da ; "KAF-DER 34 şubeli, demokrat, laik ve savaş karşıtı bir dernekler topluluğudur. Dünyanın hiçbir yanında savaş istemiyoruz. Sadece barış istiyoruz. Bu nedenle Çeçenistan'da da onurlu bir barıştan yanayız." diyerek sözlerine başladı.

"Kafkasya için istikrar arayışları ile ilgili konuşmaların ve ileriye yönelik önerilerin içerisinde yer almayan bir konuya girip çözmek zorunda olduğumuz sorunların sayısını bir artıracam. O da 21 Mayıs 1864 "Çerkes Sürgünü"dür. Rus Çarlık ordularının pek çok insanımızı kırdıktan sonra 500 Çerkes İleri geleninin topraklarımızda kalmamıza izin verilmesi doğrultusundaki ricasına karşılık olarak "Bir ay içerisinde tümünüz bu topraklarınızı terk edeceksiniz aksi takdirde köylerinizi bir bir yakacağız" cevabını aldılar. Ve 1.500.000 insanımız en olumsuz koşullarda sahile dökülüp oradan da Osmanlı

topraklarına gönderildiler. bunlardan üçte biri Osmanlı topraklarına sağ olarak ulaşamadı bile. Osmanlı'nın en fakir ve perişan zamanına rastladığı içingöçmenlerin önemli bölümü kırıldı. Aradan 136 yıl geçti. Şimdi bir bölümümüz gönüllülük esasına göre Abhazya, Adıgey, Kıyıboyu Şapsığ ve Karaçay-Çerkes topraklarına geri dönmek istemektedir. Sürüldüğümüzde seyirci kalan batılların bilgi edinmelerini ve katkılarını istiyoruz. Geri döneceğiz dedikse 5-6 milyon insan dönmeyecektir. İhtiyaç kadarı veya oradaki üretim alanlarının kaldırabileceği kadar insan geri dönecektir. Geçen sene Karaçay-Çerkes seçimleri sırasında geri dönüş, Birleşik Kafkasya gibi söylemlerin orada nasıl çarpıtılarak neşredildiğini biliyoruz. O itibarla kimse endişelenmesin. Ermeni halkı, Kafkas halkı olması nedeniyle bize komşu bir halktır. Son iki yıl içerisinde 6-700.000 kadar insanın, Kıyı Boyuna yerleştirildiklerini biliyoruz. Bu güne kadar yerleşen yerleşti ama bundan sonrasına hakları yoktur. O toprakların bize ait tarihi topraklar olduğunu unutmamalarını istiyoruz. Gürcü dostları grubunun Abhaz halkının iradesi olmaksızın Stalin emrivakisiyle oluşturulan statüsü tescil etmeye uğraştıklarının farkında olduklarını sanmıyorum. Almanya temsilcisi Kafkasya'da yatırım için can ve mal güvenliğinin olmadığını söyledi. Kuzeyde Adıgey, Kıyı boyu, Kabardey-Balkar ve civarında bir çok yatırımcımız vardır. Son iki-üç yılda mafya olayları yaşayan olmamıştır. Batıllar, geliniz ortak şirketler kurarak ortak yatırımlar yapalım. İş adamlarımız buna hazırdır. Söylemesi benden AB ülkelerini hormonsuz sebze meyve ile beslemeye yetecek mükemmel toprak ve tarım alanında verimli işletme imkanları sunmak da yerel cumhuriyetlerimiz ve iş adamlarımızın imkanı dahilindedir."

Kafkas Araştırma, Kültür Ve Dayanışma Vakfı (KAF-DAV) Çalışmalara Başladı

Vakıf çalışmaları üç ayrı alanda devam etmektedir. Bunlar;

1-BURS VERME: Geçen sene Kafkas Derneği Genel Merkezi tarafından verilmekte olan burslar artık amacına uygun biçimde KAF-DAV tarafından verilmektedir. Ekim ayından başlamak suretiyle eğitim yardımı yapılması uygun görülen 54 öğrencinin Şubat ayı bursları da dahil tüm ödemeleri hesap numaralarına gönderilmiştir. Hesap numarasını henüz göndermemiş olan 5 öğrencinin de paraları ayrılmıştır.

Burs talebinde bulunan başka gençler de mevcut olmakla beraber kaynak yetersizliği nedeniyle yardımsever hemşehrilerimize son bir çağrı daha yapılmış olup imkan bulunabildiği takdirde onlara da yardım düşünülmektedir.

BİLİM KURULU: İki kez toplanıp çok ciddi çalışmalar yapan değerli bilim adamlarımız bu güne kadar Bilim Kurulu Çalışma Esaslarını düzenleyen yönetmelik ve toplumumuza değişik alanlarda önemli katkıları gerçekleştiren insanlarımızı ödüllendirmek üzere KAFKAS ARAŞTIRMA, KÜLTÜR ve DAYANIŞMA VAKFI HİZMET ÖDÜLÜ YÖNERGESİ ile vakfımızın amaçlarına uygun olarak yapılacak çalışmalarını desteklemek üzere KAFKAS ARAŞTIRMA, KÜLTÜR ve DAYANIŞMA VAKFI PROJE DESTEKLEME YÖNERGESİ hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca, yayımlanması düşünülen üç ayrı eser taslağını tetkik ederek raporlarını düzenlemiş bulunmaktadır.

2001 yılında yayımlanacak eserler için gereken 3.000.000.000.TL.sına ilaveten bilimsel eserlerden oluşturulması prensip olarak benimsenen vakıf kütüphanesi için ilk etapta istenen 5.000.000.000.-TL' sı ödenek Bilim Kurulu'nun emrine verilmek üzere Vakıf Yönetim Kurulu'nca hazırlanmıştır.

2-SOSYAL DAYANIŞMA: Fakirlere yardım, cenaze nakli, sosyal güvenlikten yoksun insanlarımız için ilaç ve doktor temini gibi amaçlarla Ramazan Bayramına birkaç gün kala açılmış olan Halk Bankası YENİ-ŞEHİR/ANKARA Şubesindeki 140074 no'lu hesaba yardımsever hemşeh-

rilerimiz tarafından para yatırılmasına başlanılmıştır. Muhittin Ünal, Cihan Candemir, Ragıp Doğu, Neşet Duman, Necdet Duman, Namık Kemal İlhan, Erkan Kankoç, Reşit Dinçer, M.Ali Bargüz, İsmet Boran, Haydar Taymaz, Necati Öztaş, Ali Şengil, Fuat Kandur ve başka şubelerden havale gönderen iki hayırseverin toplam ödemeleri bugün itibariyle 389.288.910-TL seviyesine ulaşmıştır. Yaklaşan bayram münasebetiyle önemli miktarda yardımda bulunulacağını umuyoruz. Bilindiği üzere bu hesaba yatan paralara Vakıf Yönetim Kurulu karışmamakta, değerli büyüğümüz Şevket Doğan'ın başkanı bulunduğu 7 sayın hemşehrimiz tarafından tespit edilen muhtaçlara ödenebilmektedir.

KAF-DAV Eğitim Hesapları İle KAF-DER Hesabına Alınan Havaleler

Değerli hemşehrilerimiz tarafından burs için Vakıf Eğitim hesaplarına ve derneğin etkinlik projelerinin finansmanı olmak üzere bir taraftan banka kanalıyla havaleler yapılırken diğer taraftan da MAIL-ORDER sistemiyle verdikleri yetkilere dayanarak Visa kart hesaplarından tarafımızdan taahhütleri çekilmektedir. 26 Kasım kongresinden sonra hesaplarımıza ulaşan havaleler ve 12 ayda taksitler halinde hesaplarından çekilmek üzere verdikleri Mail-Order taahhütlerini okurlarımızın bilgisine sunuyoruz.

KAF-DER İÇİN:

Sabahattin Diyner:	101.300.000
Yakup Temel :	69.000.000
Hayri Domanıç :	100.000.000
Recep Bay :	38.750.000

KAF-DAV BURS İÇİN

Lami Aygün :	100.000.000
Cihan Candemir :	50.000.000
Fikret Çeviker :	30.000.000
Kaya Şenvar :	30.000.000
Atilla Mert :	15.000.000
Cemil Şenvar :	200.000.000

Hürsen Özlü :	150.000.000
Haydar Taymaz :	120.000.000 - M.Order(12 ay)
Emel Bezek :	300.000.000 - M.Order(12 ay)
Hikmet Erimhan :	120.000.000 - M.Order(12 ay)
Hasan Altınöz :	60.000.000 - M.Order(12 ay)
Rahmi Sezgin :	420.000.000 - M.Order(12 ay)

KAF-DER -Mail Order Taahhütleri

Aydın Midas :	180.000.000
Aslan Arı :	60.000.000
Rahimi Aksu :	120.000.000
Mevlut Atalay :	120.000.000
Rauf GÜVEN :	240.000.000
Yasemin Koyuncu :	120.000.000
Eyüp Baloğlu :	95.000.000
A.Berat Aksoy :	360 \$
A.Mecit Cankat :	600 \$
Y.Erkan Yılmaz :	120.000.000
Ruhi Eroğlu :	120.000.000
Çetin Öner :	600 \$
Ragıp Doğu :	600 \$
Mehmet Şıklaroglu :	600 \$
Bahri Kazbek :	600 \$
Azmi Özden :	600 \$
Kamuran Akkaya :	600 \$
Yahya Gış :	600 \$
İ.Kaya Şenvar :	360 \$
Erol Taymaz :	240.000.000
Yıldız Şekerci :	120.000.000
İlhan Canbulat :	225.000.000
Osman Naci İyigün :	600 \$
Y.Kamil Taymaz :	600 \$
Yasin Kaplan :	120.000.000
Tuncer Kurşun :	120.000.000
Handan Yavuz :	240.000.000
Akın Bal :	120.000.000
Metin Bulut :	120.000.000

NOT: 2000 yılı için imzalanıp verilen taahhütlerden olup da tahsili geciktirildiğinden bu yıl tahsil edilmekte olan ödemeler bu rakamlara dahil değildir. Bahsi geçen tutarlar geçen yıl duyurulmuştur.

Avrupa Birliği Rusya'yı Gerçek Müzakerelere Çağırıyor

Avrupa'da artık Çeçen Yönetimiyle müzakere etmenin zamanı geldiğine karar verdiler.

AT Dönem Başkanlığı yapan İsveç'in Dışişleri Bakanı Anna Lind, Tiflis'te yaptığı görüşmelerde Rusya'yı Çeçen ve Abhaz meselelerinin çözümünde yapıcı adımlar atmaya çağırıyor. Kendisinden başka AT'nun dış politika meselelerinden sorumlu başkanı Haver Solana, AT dış ilişkiler komiseri Kris Patten ve Gürcüstan Cumhurbaşkanı Sevardnadze'nin katıldığı, üçlü müzakerelerin bitmesi itibariyle Tiflis'te yapılan basın toplantısında Anna Lind, Çeçen meselesinin sürmesinin komşu bölgelere olumsuz etki yapacağını açıkladı ve AT'nun Rusya'dan aynı şekilde Abhaz Meselesinin çözümünde de yapıcı adımlar atmasını beklediğini ilave etti. Gürcüstan'ın uzun vadede AT'na girmesi ihtimali konusu üzerine, bunun uzun bir süreç olduğunu ifade etti. Anna Lind, şu an için Gürcüstan ile AT'nun sadece aşamalı yaklaşmasından söz edebileceğini ancak AT'nun genişleme politikasından yola çıkarak, Gürcüstan'ın ve AT'nun bir gün çok yakın komşu olabileceklerini de söyledi. Anna Lind, AT tem-

silicilerinin Gürcüstan Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze ile yaptığı görüşmeler esnasında görüşülen konuların meselelerle kısıtlı kalmadığını aynı zamanda bir bütün olarak Güney Kafkasya'da barışa ve istikrara giden yolları da ele aldıklarını duyurdu. Basın toplantısında söz alan Gürcüstan Dışişleri Bakanı Irakliy Menagarishvili kendisinin de görüşmelerin faydalı ve verimli geçtiğini düşündüğünü söyledi. Menagarishvili, görüşmeler esnasında Gürcüstan ve AT ilişkilerinin durumu ve gelişme perspektifinin ve de Kafkasya'daki genel vaziyetin ayrıntılı olarak ele alındığını söyledi. Gürcü Bakan, "Bölgenin jeopolitik öneminden dolayı, Avrupa'nın burada barışın ve istikrarın sağlanmasından menfaati vardır" dedi. (22 Şubat 2001)

Avrupa Konseyi Rusya'yı Tekrar Çeçenistan'daki Çatışmaları Barışçı, Siyasi Yollarla Çözmeye Çağırdı

Moskova'da bulunan İsviçre Dışişleri Bakanı Anna Lind Çeçenistan'da insan hakları ihlallerinin devam ettiğini hatırlattı. İsviçre bu sene Avrupa Konseyi'ne başkanlık yapıyor. Anna Lind Avrupa Konseyi'nin delegasyon başkanı olarak Moskova'da bulunuyor. Avrupa Konsey delegasyonu ayrıca Amerikan medyasının yazdığı Rusya'nın gizlice nükleer silahları yerleştiği Kaliningrad ilini de ziyaret edecek. Rusya savunma bakanı bu tür yazılar "tamamen yalan" dedi. (Nemetskaya Volna, 17 Şubat 2001)

Bir Çok Ülkede Çeçenistan'daki Savaşa Kar- şı Gösteriler Sürüyor

Çeçen halkının sürgünün 57.yıl dönümü ilişkin Rusya'ya karşı bir çok ülkede gösteriler hazırlamaktadır. Sovyet yönetimin Çeçenleri sürgün edip işlenen suçlardan Çeçen halkının yarısı yok oldu.

23 Şubat'ta Washington'da Rus Başkonsolosluğu önünde Rusya'nın Çeçenistan'ı işgalini kınamak ve protesto etmek için bir gösteri düzenlendi. Aynı gösteriler Brüksel, Vilnus ve Varşova'da da düzenlenecek. 24 Şubat'ta Fransa'da Çeçen halkına destek vermek için bir gösteri düzenlenecek. Savaşa karşı gösteri Londra'da da öğrenciler düzenlendi. (M. Şeripov, DÍA "ÇEÇENPRESS", 20 Şubat 2001)

Bölge Toplantıları Devam Ediyor

26 Kasım 2000 tarihli MKY K. toplantısında alınan kararlar uyarınca bağlı şubeler ve yöre derneklerinin katılımıyla 4 ayrı bölgede toplantılar yapılmasına başlanmıştır. Bu toplantılarda bölgesel etkinliklerin yer ve zamanlarının belirlenmesi yanında ortak etkinliklerde nasıl yardımlaşılacağına karar verildiği gibi, örgütsel ve yöresel sorunlarımızın neler olduğu ve çözüm önerileri üzerinde görüş alışverişinde bulunulmaktadır. Ayrıca, Başkanlar Kurulunda ele alınan KAF-DER'nin çalışma ilkeleri ve söylemleri tartışılmakta, Kafkasya'ya ve toplumumuza karşı yükümlülüklerimiz ele alınarak değerlendirilmektedir.

Bölge toplantılarının ilki Kayseri’de Kayseri, Şarkışla, Pınarbaşı Şu-belerimiz ve Göksun Derneğinin katılımı ile gerçekleştirilmiş, Başkanlar Kurulu’nda alınan kararlar değerlendirilmiş ve ortak etkinlikler için hazırlık yapılması karara bağlanmıştır.

İkinci toplantı 7 Ocak 2001 tarihinde 23 iştirakle Kuşadası Şubesi'nde yapılmış, burada alınan ön karar uyarınca üçüncü toplantı da 4 Şubat tarihinde İzmir Arıkbaşı köyünde İzmir, Kuşadası, Manisa, Soma Şubelerimiz, Aydın, Nazilli ve Denizli Derneklerinin ve yöredeki köy muhtarlarının katılımı ile bölge sekreteri Arif YÜCEL başkanlığında ve Mehmet BAL, İsmet BAŞARAN, Ahmet ÖZDEMİR, Nihat KAFKAS, Yaşar DANIŞ, Hasan ALTINÖZ, Nuri BAŞARAN, Abdullah UZUNBEYCAN, Hüseyin YALÇIN, Aşkın KUYUMCU, Hayrettin KESKİN, Mehmet ER-SOY, Olcar DEĞİRMENCİ, Gülay DEĞİRMENCİ, Rahşan ERDOĞAN, Osman YELTİN, Hasan TUMANBAY, Özden MENTEŞ, Sedat ÖZEKER, Melek YELTİN, Adnan DÜZ, Aytek ÖZEKER, İbrahim ÜMİT, Sadettin TEKİN, Cemil APAK, Aydın DENİZ ve Burhanettin KAYHAN'ın katılımı ile açılmış ancak hem yönetsel ve hem de katılımcıların neden olduğu bazı yanlış hareketler nedeniyle 11 Şubat tarihine ertelenmiştir. 11 Şubat tarihinde İzmir Şubesi'nde yapılan toplantı sonucunda Ege Bölgesi'nde yapılacak bölgesel etkinliğin tarihi 29 NİSAN 2001 olarak, yeri de Manisa ili YENİOSMANİYE Köyü olarak belirlenmiştir. Bu

toplantılarda köylerimizin ve köy muhtarlarımızın etkinliğe ev sahipliği yapmak üzere gösterdikleri çaba ve yoğun ilgi memnuniyet yaratmıştır. Genel Merkez yetkililerinin ifadelerine göre yılın ikinci yarısında ARIKBAŞI Köyünde başka bir etkinliğin düzenlenmesi düşünülmektedir.

Yine 4 Şubat tarihinde gerçekleştirilen bir başka bölgesel toplantı Bursa'da yapılmış ve toplantıya Bursa, Gönen, Burhaniye, Susurluk, Çanakkale, M. Kemal Paşa Şubelerimizle birlikte Bandırma, Biga, İnegöl Dernekleri katılmışlardır. Toplantıda KAFKUR-KAFDER süreci ve ilkeleri değerlendirilmiş, bölge toplantılarının daimi koordinatörlüğü Bursa Şubesi'ne verilmiş, 21 Mayıs 2001 anma etkinliğinin Bandırma-Gönen-Biga üçlütüncü gerçekleştirilmesi, ikinci toplantının da 25 Mart günü Bandırma'da yapılması kararlaştırılmıştır.

"Altın Değerindeki Yerler"

Kuzey Kafkasya'nın dünya turizmine açılması için bölge cumhuriyetleri ve Rusya Federasyonu yetkilileri yoğun bir çalışma başlattı. Bu konuyla ilgili olarak Kuzey Osetya, Kabardey Balkar, Karaçay-Çerkes, Adıgey Cumhuriyeti ve Federasyon yetkilileri alt ve genel komisyonları oluşturdular. "Altın Değerindeki Yerler" adı verilen turizm bölgelerini tespit edip süratle dünya turizmine sunmak için yoğun bir çalışma başlatıldı. (Muzaffer Kalkan, 19.02.2001, Maykop Radyosu'nun Diasporaya yönelik haberlerinden)

Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi

Yeni Başkanı İrfan Argun

Abhazya'da savaşın başladığı 14 Ağustos 1992'nin hemen akabinde, Abhazya'nın sesini dünyaya duyurmak ve Abhazya ile dayanışmayı güçlendirmek amacıyla kurulan Kafkas-Abhazya

Dayanışma Komitesi'ni 1993 Mayıs ayından beri temsil eden Dr. Cemallettin ÜMİT'in, görevden affını istemesi üzerine toplanan komite, yeni başkanını ve üyelerini seçti. Komite içi görev bölümünün de gözden geçirildiği toplantıda, yeni görevlendirmeler şöyle belirlendi: Komite Başkanı İrfan Argun, Komite Genel Sekreteri Av. Recep Yılmaz, Politika, Diplomatik ve Hukuksal İlişkiler Grup Başkanı İrfan Argun, Ekonomi ve İnsani Yardım Grup Başkanı Av. Ergün Tapşın, Tanıtma ve Halkla İlişkiler Grup Başkanı Av. Eda Yadigar Kaya, üyeler Dr. Cemalettin Ümit, Gündüz Yıldırım Geç, Yurdaer Erşan, Mecdi Cengiz, Erol Kılıç, Erdeşen Kobaş, Mesut Ciba, Bülent Özbelli, Bediz Tantekin.

Yeni yönetime çalışmalarında başarılar dileriz.

Kocaeli Kafkas Derneği'nde Yeni Yönetim

Kocaeli Kafkas Derneği, Ender Şenol başkanlığında, Süha Özkan, Sami Korkut, Erdal Çatan, Hayati Kanık, Nurten Özkan ve Cahit Aydemir'den oluşan yeni yönetim kurulunu seçti.

Yeni yönetime çalışmalarında başarılar dileriz.

Konya, Turhal Şubelerimizin Genel Kurulları Yapıldı

07.01.2001 tarihinde erken genel kurul toplantısı yapan TURHAL Şubesinde yeni kurullar şu şekilde oluştu:

Yönetim Kurulu Asil Üyeler: Fikret KOÇ, Mutlu ARSLAN, Murat EKİN, Ö. Melik ONARAK, Sadettin EYİSOY, Necdet ÇELİKTAŞ, Kamil ŞAHİN,

Denetleme Kurulu Asil Üyeler: Necmi Alparslan, Mecit YILDIZ, Remzi DAĞDELEN,

Disiplin Kurulu Asil Üyeleri: Burhan Bülbül, Turan GÜNEŞ, Feyzullah YILMAZ, Yunus PEKÖZ, Sabahattin TAŞTAN

10 Şubat 2001 tarihinde olağan Genel Kurulunu toplayan Konya Şubesinde yeni kurullar şu şekilde oluştu:

Yönetim Kurulu: İrfan DOĞU, Mehmet Emin YAVUZ, Servet ALCAN, Salih ADIGÜZEL, Osman AKER, Nurettin CAN, Abidin AK.

Denetleme Kurulu: Vedat SEZGİN, Mehdi DEMİR, Orhan NUGAY

Disiplin Kurulu: Cumhuriyet OĞUZKAN, Mesut ÖZLÜ, Şaban GÜNDOĞDU, Yusuf ÖZDEMİRKAN, Nihat ÖZDEMİRKAN

NART Dergisi olarak şubelerimizin yeni yönetimleri kutluyor, başarılı çalışmalar diliyoruz.

İzmir Ve Suluova Şubelerimiz 25 Şubat 2001 Tarihinde Genel Kurul Toplantısı Yapıyorlar

İzmir Şubesi, Yönetim Kurulu kendi iradesiyle Olağanüstü Genel Kurula gitme kararı almıştır. Kongre 25 Şubat tarihinde Konak iskelesi Grant Restorant'da ve saat 13'de yapılacaktır. Bu tarihte ekseriyet sağlanamazsa 18.03.2001 tarihinde aynı yer ve saatte yapılacaktır.

Yeni kurulmuş olan Suluova Şubemiz de 25 Şubat 2001 tarihinde ve saat 10'da Kurucular Genel Kurul toplantısı yapacak yeni kurullarını oluşturacaklardır.

NART Dergisi olarak, her iki genel kurul toplantısının başarılı geçmesini ve toplumumuz için hayırlı kararlara vesile olmasını diliyoruz.

Bursa Şubesi'nden

Haberler

•28.11.2000 tarihinde Çerkes yemeklerinin sunulduğu bir etkinlik düzenlendi. Bu etkinlikte yapılan yemeklerimiz: Şipsi Past'e, Çerkes Peyniri, Sızbal, Haluj, Senepa, Şöte, Helva.

•05.12.2000 tarihinde gençlerin talebi doğrultusunda "İletişim" adı altında Sayın Beyhan JANE tarafından, dernek lokalinde bir eğitim semineri düzenlendi.

•15.12.2000 tarihinde düzenlenen söyleşi ve imza gününe KAF-DER Genel Merkez Başkan Yardımcısı yazar Sayın Çetin ÖNER konuşmacı olarak katıldı.

KAF-DER Ankara Şubesi'nde "AB ve Çerkesler" Söyleşisi

18 Şubat 2001 Pazar günü saat 19'da Kaf-Der Ankara Şubesi'nde Prof. Dr. Erol TAYMAZ ile "Avrupa Birliği'ne Giriş Süresi ve Çerkesler" konulu bir söyleşi düzenlenmiştir.

KAF-DER Ankara Şubesi'nden Minikler Yaz Okulu

Ankara Şubesi tarafından yaz tatilinde iki ay süreyle bir "Yaz Okulu" düzenlenmektedir. Bu yaz okulu kapsamında minikler, folklor eğitimi, spor, dil eğitim, tiyatro eğitimi gibi çeşitli eğitici-öğretici faaliyetlerin yanı sıra piknik ve gezilerle eğlenceli vakit de geçirecekler. Son kayıt tarihi 15 Mayıs 2001 olarak belirlenen yaz okulu için irtibat Filiz Özden karhalak@hotmail.com 0312-2317072

Samsun'da Bir İlke İmza Atıldı

Türkiye'de ilk kez sivil bir Dernek ile Valilik arasında sivil savunma alanında protokol imzalandı.

KAF-DER Samsun Şubesi tarafından kurulan NART İlk Yardım ve Kurtarma Ekibi kurulduğu Aralık 1999 tarihinden beri çalışmalarını sürdürüyor. Pratik ve teorik çalışmalar dışında Sivil Savunma Müdürlüğü ile de ortak tatbikatlar yapıldı.

İş birliği protokolünü Sivil Savunma Müdürü H. Bülent ÜNAL, Samsun Valisi Muammer GÜLER ve Şube Başkanı Eyüp Baloğlu imzaladılar.

İmza töreninde bir açıklama yapan Vali Güler " altına imza attığımız bu çalışmanın Türkiye'de başka bir örneği yok. Doğal afetlerde devletin yanında gönüllülerin katkısı da çok önemlidir. Yaşanan büyük felaketten sonra bir çağrı yapmıştık. Bu çağrıya da sadece Kafkas Derneğimiz cevap vermiştir. Onları da katkılarıyla sivil savunma ekiplerimiz önemli bir güç kazanmış oldu. Kendilerine teşekkür ediyorum." dedi.

Şube Başkanı Eyüp Baloğlu da "tüm dernek ve kuruluşların rutin faaliyetleri dışında, yaşadıkları kente sahip çıkma, ülke sorunlarının çözümlerine katkı sağlama görevleri de vardır. Dileriz bir felaket olmaz. Ama olursa da derhal müdahale edecek durumdayız." dedikten sonra, ilgilerinden dolayı Vali Güler ve basına teşekkür etti.

Samsun'da İftar Programı

KAF-DER Samsun Şubesi tarafından Ramazan boyunca gençlere iftar yemeği verildi. Ailelerle diyalog kurularak birer tarih verildi. Her akşam yaklaşık 15 genç bu ailelerin misafiri oldu. Tamamı üniversite gençlerinden oluşan gençler ailelere çeşitli bilgilendirmeler de yaptılar.

Maykop Radyosu Yayın Gün ve Saatleri

Pazar : 21.00-22.00 Adıgece, kısa dalga 6005 metre
Pazartesi : 20.00-21.00 Adıgece – Türkçe – Arapça, kısa dalga 6005 metre
Cuma : 20.00-21.00 Adıgece, kısa dalga 6005 metre
Orta dalga 108.9 dan yapılan yayın kaldırıldı.
Telefon : 007.87722.94478 (gündüz)
Telefax : 007.87722.22615 (24 saat açık)

Dönenlerin Adaptasyon Evi (DAR) 25 Şubat Tarihinde Yıllık Genel Kurulunu Yaptı

Genel kurul önümüzdeki yıl için yönetim kurulu kadrosunu seçti.

Huvaj Mecit
Boreko Mehmet
Kalkan Naci
Mazen Bayram
İyigün Şengül
Hactas Hasan
Cetao Denef

DAR, vatanına geri dönen Adıgelerin vize- pasaport-tercüme işleri, diasporadan gelen öğrencilerin tüm sorunlarıyla ilgilenen, uzun yıllardan beri hizmet veren bir kurumdur. Bu seneki genel kurulda üyelerin yoğun ilgisiyle organize edildi.

Zorunlu Bir Düzeltme:

Kafkas Araştırma, Kültür ve Dayanışma Vakfı'nın kuruluşunun tescilinden sonra katılımcı üyeliğe davet edilen hemşehrilerimiz sayın Muzaffer KALKAN 100 milyon TL.'sı ödemesini de banka kanalıyla yapmış olmasına rağmen yayımlanan katılımcı üyeler arasında sehven adına yer verilememiştir. Yanılgının nedeni, yanlış hesap numarası verilmek suretiyle ilgili vadesiz hesap yerine Vakfın vadeli hesabına havaleye neden olunmasıdır. Düzeltir okurlarımıza duyururuz.

Beygua Ömer Büyüka'yı Kaybettik

1901 yılı Temmuz ayında Düzce'nin Efteni Hacı Süleyman Bey Köyü'nde doğdu. Abhazların Beygua ailesine mensuptur.

Eğitimine Kur'an ve İslam bilgileri ile başladı. İlk yazıyı Abhazca ile yazdı. Hocası Canıpha Hasibe ve onun eşi Şapsığ Raşit Efendi idi. Abhazca'ya çevirdikleri Mevlid'i çoğaltarak halka dağıttı. Düzce İdadisi'nde resmi eğitime başlayıp, orta okul ve liseyi orada bitirdi. Daha sonra Yüksek Orman Okulu'nu bitirip Orman Yüksek Mühendisi olarak emekli oldu. Birçok sosyal ve kültürel kurumun kurucusu oldu.

Bütün ömrünü Kafkas ve Abhaz dil ve tarihine adadı. O, diasporanın en emektar ve en verimli Kafkasolog ve Abhazolog'udur. Bugüne kadar yayımlanan eserleri şunlardır:

1. Abhazca duvar takvimi, 1969
2. Abhaz Mitolojisi Anaç Mı?, 1971
3. Kafkas Kaynaklarına Göre İlk Yaradılış-İlk İnsanlık-Kafkas Gerçekleri, 2 cilt
4. Hz. İbrahim ile Avubla ve Kafkaslılar
5. Abhazca İlk Dil Mi?
6. Kafkas Aah'ları, şiir kitabı
7. Abhaz Tarihinin iskeleti

Birçok Kafkas dergisinde makale ve yazılarının yanı sıra şiirleri de yayınlanmıştır. Bazı şiirleri Abhazya'da Abhazca olarak bir kitapçık halinde Neli Tarıpha tarafından yayınlanmıştır. Çıkacak eserleri şunlardır:

1. Abhazca'nın grameri
2. Abhazca-Türkçe Sözlük
3. Abhazca ve Türkçe Şiirler

Ömer Büyüka Abhazya'da tanınan ve sevilen bir şairdir. Abhazya Hükümeti Beygua Ömer Büyüka için Abhazya'da bir ev tahsis etmiş ve bu evde yaşaması ve evinin müze haline getirilmesi hususunda programlar yapmıştır. Ancak Abhazya'da çıkan savaş, yazarın yaşlılığı bu programı engellemiştir. Buna rağmen Ömer

Büyüka adının Abhazya'da yaşatılması için, adı başkent Sohum'da bir caddeye verilmiş, üniversitede adına kürsü açılmış ve kendisine Abhazya üniversitesi tarafından fahri profesörlük ünvanı verilmiştir. Adı ve eserleri Abhaz alfabesine ve Abhaz Şiir Antolojisine alınmıştır. Başta Dırmıt Gulya edebiyat ödülü olmak üzere pek çok ödül almıştır. Kitapları pek çok araştırmacı ve yazara ilham kaynağı olmuş, Abhazya'da olduğu kadar Türkiye'de ve pek çok yabancı ülkede onun kitaplarından ve bilgilerinden yararlanmak isteyen araştırmacılar ya kitaplarından alıntılar yapmış ya da bizzat kendisi ile görüşmüşlerdir. Bunlar arasında Kemal Bilbaşar'ın "Kölelik Dönemeci" adlı romanı ile Burhan Toprak'ın "Türkiye'nin Kültür Kökenleri" adlı kitapları sayılabilir. Ayrıca pek çok Kafkas dergilerinde yazı, makale ve şiirleri yayınlanmıştır. İsveç İncil Enstitüsü, Abhazca İncil'i Ömer Büyüka'nın dil bilgisine güvendiği için ona tercüme ettirmiştir. Ömer Büyüka'nın eşi, Kuarçıya-Pha Şayan hanım onun çalışmalarını en büyük destekçisi olmuştur. Üç oğlu ve bir kızı olan Ömer Büyüka beş torun sahibidir.

26.02.2001 Kanlıca Mihrabat Mezarlığı'nda toprağa verildi. Abhazya'da ölmek ve gömülmek istediği halde bu mümkün olmadı. Cenazesinde hemşehrilerinden, spor camiası ve derneklerden katılım oldu. Cenaze defnedildikten sonra Dr. Cemalettin Ümit yazarın hayatı hakkında bilgi sundu. Abhaz Hükümeti adına Vova, Abhazca çok güzel bir konuşma yaptı ve cenaze töreni sona erdi.

Cenaze toprağa verildikten sonra Selimiye'deki Kafkas Abhaz Derneği'nde cenazeye katılanlara yemek ve helva verildi. Altı ayrı hocanın okuduğu Kur'an'dan sureler sonrasında topluca dua edildi. Ve ardından Büyüka'nın şiirleri okundu...

Başta aile ve akrabaları olmak üzere tüm Çerkeslere başsağlığı diliyoruz. Kaf-Der ve NART. Mart Nisan sayımızda Beygua Ömer Büyüka'ya daha ayrıntılı bir şekilde yer vereceğiz...

Fevzi Tanrıbakan'ı Kaybettik

1970'li yıllarda Ankara Kuzey Kafkas Kültür Derneği öğrenci yurdunda yetişmiş olan gençlerimizden Uzunyaylalı kardeşimiz ve dostumuz, dergimizin sürekli okuru Thazepl Fevzi'yi, kanser denilen çağın illet hastalığı 18.01.2001 tarihinde aramızdan aldı ve İstanbul'da toprağa verildi. Henüz 51 yaşında evlat mürüvveti ve Kafkasya'ya gitme hayalleri kurduğu bir zamanda kaybettik O'nu.. Son yolculuğuna uğurlamaya koşan eski dost ve arkadaşlarının çokluğu; kendi aramızda "Gümrükçü" diye yad ettiğimiz arkadaşımızın ortaokuldan başlamak suretiyle, Lise, Üniversite ve Dernek çevrelerinde kalıcı dostluklar kurmadaki başarısının bir ifadesiydi.

Adıge dillerini çok iyi konuşan Fevzi, karşılaştığı tüm hemşehrileriyle Adıgece sohbet etmekten büyük zevk alırdı. Sür-gün'ün 125. yılı etkinlikleri sırasında davet edilen Kuzey Kafkasyalı konuklarımızla sohbet ederken ve onların konuşmalarını büyük bir ustalıkla tercüme ederken hayatının en mutlu günlerini yaşamıştı. Gerek kendisi ve gerekse eşi Türkiye'ye ilk kez gelen konukları evlerinde ağırlamışlar ve ayrıca etkinliğin finansmanının temininde hiçbir fedakarlıktan kaçınmamışlardı.

Son günlerinde piyasaya yeni çıkan Kuşha Doğan'ın Adıge Wored adlı kasetini dinlerken hüzünlenir, gözleri dolar ve Yüce Tanrı bana az

sürelili de olsa sağlık ve seyahat imkanı verirse Anavatanıma gidip, orada ölmek isterdim diye iradesini dile getirmişse de bir türlü mümkün olmadı. Bol olmasını dilediğimiz toprak kısmeti buradaymış.

Hastalığı boyunca sürekli arayan, cenazesinde son görev için hazır olan ve acısını paylaşan tüm dost, akraba ve arkadaşlarına ailesinin teşekkürlerini iletir, kendisine de Yüce Tanrı'dan sonsuz rahmet dileriz. Kaf-Der ve NART.

Yaşar Bir'i Kaybettik

1921 yılında Sakarya'nın Hendek İlçesi'nde doğan, Kalayık Köyü'nden, Azınba Sülalesi'nden Hacı Hasan ile Kahveciler Sülalesi'nden Fatma Hanım'ın en küçük çocuğu Yaşar Bir, ilk ve orta öğrenimini Hendek'te gördükten sonra, liseyi, ailesiyle birlikte yerleştiği Adapazarı'nda bitirdi.

1946 yılında tek parti iktidarının baskılarına rağmen Sakarya'da Demokratik Parti'yi kurdu ve 1957 ye kadar İl Başkanlığını yaptı. Partinin bazı hatalarını üst yönetime bildirip, il başkanlığından ayrılmasının ardından İstanbul'a yerleşti ve 1963 yılında İstanbul Kafkas Kültür Derneği Başkanlığı'na seçildi. Bugün Bağlarbaşı'nda faaliyet gösteren dernek binasının alınmasına katkıda bulundu. 1962 yılında hemşehrisi Ekrem Alican'ın kurduğu Yeni Türkiye Partisi'nde yer aldı. 1965 yılında Kafkas Kültür Derneği Halk Dansları Ekibi'nden Sevgi Tülay Demirel ile evlendi.

Kızı Dr. Berat Bırfin Bir halen Marmara Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. 1969 yılında çevresinin de baskısıyla AP'den Sakarya Milletvekili oldu. Siyasi çalkantılar ve menfaatlerin ön planda tutulmasından yakındığı milletvekilliği sonrası özel şirketlerde danışmanlık yaptı. Özal döneminde ANAP Yüksek İstişare Kurulu Üyeliği yaptı. Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı'nın Bahariye Caddesi'nde bulunan merkezinin alınmasında ön ayak olmuş, gerek Kafkas dernek ve vakıflarında gerekse de spor ve sosyal klüplerde faal üye olarak çalışmıştır.

"Kafkas kökenlilerin kabile, boy, sülale gibi ayrımlardan kaçınmaları gerektiği ve içinde yaşadığı toprakları kendi vatanı gibi görerek, ellerinden gelen hizmeti yapmaları" gereğini vurgulayan Bir'in yaşam felsefesi etrafa hizmet etmek ve insanların her türlü sorununa çözüm bulmak için çaba göstermekti.

Yaşar Bir, 22.01.2001 tarihinde vefat etmiştir, naaşı, İstanbul Ümraniye Kocatepe Mezarlığı'nda bulunmaktadır.

Ayhan Özсарay'ı Kaybettik

Sungurlu şube başkanımız Mesut ÖZSARAY'ın amcası, Saraycık köyü 1948 doğumlu ve Besleney kökenli AYHAN ÖZSARAY geçirdiği kalp krizi sonucu hayatını yitirmiş ve 15.02.2001 tarihinde Sungurlu'da toprağa verilmiştir. Ailesine, yakınlarına ve hemşehrilerimize baş sağlığı diliyoruz.

KAFKASYA İÇİN AYDA 1 DOLAR

Tüm Hemşehrilerimizi;
Orta ve Kuzeybatı Kafkasya'ya yönelik
ekonomik ve kültürel işbirliğini
geliştirmek üzere;

"KAFKASYA İÇİN AYDA 1 DOLAR"

kampanyası çalışmalarına düşünce ve
önerilerinizle katkıda bulunmaya
çağırıyoruz...

Kafkas Derneği Genel Merkezi

Bilgi için

Tlf: 0 312 222 85 89 – 223 51 59

Fax: 221 09 18

TURİZM VE HAVACILIK HİZMETLERİ İÇİN DOĞRU ADRES
THE RIGHT ADDRESS FOR TOURISM & AVIATION

NART TOUR

TOURISM & AVIATION

- UÇAK BİLETLERİ — *Air Ticketing*
ПРОДАЖА АВИАБИЛЕТОВ
- VİZE HİZMETLERİ — *Visa Services*
ОФОРМЛЕНИЕ ВИЗ
- OTEL REZERVASYON — *Hotel Reservation*
БРОНИРОВАНИЕ ГОСТИНИЦ
- TRANSFER HİZMETLERİ — *Transfer Services*
ТРАНСФЕРЫ
- GRUP TURLARI — *Daily City Tours*
ОБСЛУЖИВАНИЕ ТУРГРУПП
- HAVACILIK HİZMETLERİ — *Aviation Services*
АВИАОБСЛУЖИВАНИЕ
- KARGO HİZMETLERİ — *Cargo Services*
КАРГООБСЛУЖИВАНИЕ
- RENT A CAR — *Rent a Car Services*
АРЕНДА АВТОМОБИЛЕЙ

AKSARAY : M. Kemalpaşa Caddesi No.27 Tel : +90(212) 632 84 97 PBX
Merkez İşhanı Kat.4 Fax: +90(212) 586 36 21
34300 Aksaray - İSTANBUL Tlx : 30102 NOGY-TR

TAKSİM : Abdülhak Hamit Cad. No.12/B Tel : +90(212) 237 26 01 PBX
80080 Taksim - İSTANBUL Fax: +90(212) 254 51 79

ANTALYA : İsmet Göksen cad. Tel : +90(242) 323 11 80
No.319/4 ANTALYA Fax: +90(242) 323 46 32

e-mail : narttour@superonline.com.tr

KAFKAS DERNEĞİ GENEL MERKEZİ VE ŞEKERBANK İŞBİRLİĞİ
İLE HAZIRLANAN KREDİ KARTINIZ

NARTCARD

hizmetinizde...

video 0012 285 62 16

**Her türlü alışverişte
keyifle kullanacağınız
kredi kartınız**

NARTCARD'ı

**Şekerbank şubelerinden
ya da derneklerden
temin edebilirsiniz.**

Şekerbank-Ziraat Bankası arasında imzalanan bir anlaşma ile Şekerbank şubesi bulunmayan yerlerde kredi kartı ödemelerinizi Ziraat Bankası şubelerine yapabilirsiniz.

